

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- PROTEST VSEGA SLOVENSKEGA ŠOLSTVA, str. 2
- DIJAŠKI BOJKOT RAZJEDA ŠOLO, str. 2
- JUGOSLAVIJA V ŠTIRIH VRSTICAH, str. 3
- PODOBA DANAŠNJE ITALIJANSKE SREDNJE ŠOLE, str. 4
- RAVNATELJI NA PRIZORIŠČU, str. 5
- ALI IMAMO »POLJUDNO« DRUŽBOSLOVJE? str. 6
- IDEOLOŠKO ALI NEUTRALNO, str. 7
- VZGOJA K SAMOSTOJNOSTI, str. 7
- NAKNADNI RAZPISI, str. 11
- DOBRE VZGOJITELJICE DAJO OTROKOM VEČ KOT DRUŽBA, str. 13

METOD RESMAN

Pedagoška služba: nazaj k učiteljem!

Ko je spomladi 1987 prvič »padel« Predlog zakona o pedagoški službi, se najbrž še nismo povsem zavedli, da temeljni razlog za takšen padec ni bila samo slaba (nepopolna, pomanjkljiva) izoblikovanost določil dokumenta, temveč da so bili vzroki globlji. V žarišču kritike so bila v resnici temeljna (konceptualna) šolskopolitična vprašanja, sistem upravljanja in vodenja šolstva in šol, ter vloga države in državne uprave. Nasproti zakoniti šolski politiki in njeni zasnovanosti so se oblikovale drugačne zamisli in pogledi na vlogo države, politike in stroke pri organiziranju šolskega dela in zato tudi drugačne zamisli o organizaciji pedagoške službe. Spomnimo se še, da so bile razprave o tem najbolj zgoščene v letu 1989, potem pa razmeroma hitro odrinjene na stranski tir.

Ost kritike je bila uperjena v Zavod SRS za šolstvo, ki je bil temeljni nosilec celotne dejavnosti pedagoške službe, tj. upravnega in pedagoškega razdora, svetovanja in razvoja šolskega dela. To, da je bil Zavod za šolstvo ves čas državnoupravni organ, ki je pri nas delal v posebnih razmerah (v enopartijskem sistemu in ideološkem monopolu) in je formalno združeval ali osredotočal nad-

zor, svetovanje in razvoj, je vplivalo, da se stroka in strokovna spoznanja niso uveljavljala tako hitro in tako, kot bi se morala.

Ob neskončnih razpravah in razprtijah med šolskopolitičnimi, upravnimi, samoupravnimi in strokovnimi strukturami ter utemeljevanjem takšne ali drugačne različice organiziranosti pedagoške službe, vloge in nalog takratnega Zavoda za šolstvo, se je zdelo, da jeziček na tehnični lahko v eno ali drugo smer prevesijo stališča učiteljev in vzgojiteljev. Kot že tolikokrat smo se tudi tedaj spomnili, da bi bilo pravzaprav najbolj demokratično, da o tem odločijo tudi učitelji. Če pa pogledamo vse skupaj pod drobnogledom, vidimo, da so bila taka pričakovanja pravzaprav neupravičena. Usoda pedagoške službe je namreč veliko bolj kot od stališč učiteljev odvisna od konstrukcije sistema upravljanja in vodenja šolstva in posameznih šol; ta služba je zmeraj taka, kot jo neki šolski (vzgojno-izobraževalni) sistem potrebuje za uresničenje postavljenih ciljev.

Pod pojmom pedagoška služba razumemo namreč dejavnost, ki povezuje šolstvo ter vzgojno-izobraževalno delo tako, da ga nadzira in usmerja z različnimi oblikami in sredstvi (z zakonodajo, inšpekcijskimi službami, razvojnim in svetovalnim delom). Takšna dejavnost je zmeraj tudi bolj ali manj v rokah države, saj je le tako mogoče zagotavljati delovanje sistema in s tem družbeno-socialno in ekonomsko reprodukcijo ter zavarovati posameznika in njegove pravice do šolanja. Ta služba se zato od države do države spreminja in ni neodvisna od ideologije, ekonomskih in drugih razmer, od vrste šol in ciljno-vzgojne usmerjenosti.

Pri nas je bilo to (glede na sistem, kot smo ga imeli) rešeno tako, da so se vse naloge, to je upravni in strokovni nadzor pa tudi razvojno in svetovalno delo osredotočile v Zavodu za šolstvo kot državnoupravnem organu. Zaradi take narave Zavoda je razumljivo, da je bila njegova osrednja naloga skrb, da bo šolski ali vzgojno-izobraževalni sistem deloval, pri delu posamezne šole in učiteljev pa naj bi se spoštovala red in zakonitost. To so seveda pričakovale tudi oblasti, ki so takšno pedagoško službo organizirale, in to pričakujejo oblasti v vseh sistemih. Zaradi takšne narave Zavoda sta bili njegova razvojna in svetovalna funkcija v ozadju. Takšna organizacija pedagoške službe je spravljal včasih v zadrego tudi same delavce Zavoda. Zaradi različnih izhodišč in meril (za upravni nadzor je izhodišče dela črka zakona, za razvojno in svetovalno delo pa strokovna spoznanja), ki so si lahko celo nasprotujoča, so delavci Zavoda v negotovih okoliščinah hočeš nočeš morali dajati prednost zakonu. O teh zadregah so na aktivih razpravljali tudi učitelji; čutili so, da jim delavci Zavoda »prodajajo« stvari, o katerih niti sami niso prepričani.

Narava učiteljevega dela je takšna, da mora dajati prednost strokovnosti in strokovnemu vidiku dela. Skrb in odgovornost delavcev Zavoda, ki je državnoupravni organ in uresničevalec šolske politike, pa je usmerjena drugače: poskrbeti morajo za uresničevanje širših družbenih, nacionalnih

in socialnih zahtev in pričakovanj, zapostavljena pa je skrb za razvoj posameznika. Odgovorni so »navgor«, družbenim in šolskopolitičnim oblastem, njihova odgovornost do staršev pa je le posredna.

Iz tega, kar smo povedali o vlogi Zavoda za šolstvo kot osrednjega nosilca pedagoške službe, je jasno, da stališča učiteljev ne bodo mogla biti odločilna, obenem pa je res, da takšna institucija ne more mimo stališč učiteljev, še zlasti njihovih potreb, ki izvirajo iz vsakdanjega dela in neposredne prakse. Uspešnost uresničevanja ciljev je torej odvisna tudi od tega, kako šolskoupravna struktura in oblast motivira učitelje za kakovostno opravljanje dela. Cilje lahko doseže s pritiski nanje ali pa tako, da si pridobi njihovo zaupanje in jih spodbuja k sodelovanju. Šolska politika, ki temelji na zaupanju v učitelje, pa mora kot izhodišče upoštevati njihova mnenja, stališča in predloge; dati jim mora priložnost, da sodelujejo pri organizaciji in načrtovanju bolj kakovostnega dela. Stališča in potrebe učiteljev bi morale biti na »mikroravni« eden od virov načrtovanja razvojnega in svetovalnega dela pedagoške službe in njenih nosilcev; v našem primeru Zavoda za šolstvo; morala bi biti izhodišča za sodelovanja med njimi in učitelji.

Skratka, Zavod za šolstvo kot institucija in nosilec nadzorne, razvojne in svetovalne vloge, kot je (bil) organiziran, v resnici služi dvema »gospodarjema«, tadva pa nad njim nimata enake moči. Zato se, razumljivo, od te institucije in njene službe pričakujejo tudi različne stvari. Pričakovanja učiteljev se razlikujejo in se še bodo razlikovala od pričakovanj šolskih oblasti.

Raziskovanje izkušenj, stališč in tega, kaj pričakujejo učitelji osnovnih in srednjih šol ter vzgojitelji vzgojno-varstvenih organizacij od nadzorne, razvojne in svetovalne vloge in nalog Zavoda za šolstvo, je pokazalo, da dozdajšnja organizacija in usmerjenost dela tega zavoda kot institucije nista povsem ustrezali strokovnim potrebam učiteljev. Izkušnje učiteljev so sicer zelo individualne, odvisne od njihove strokovne usposobljenosti in osebnostnih značilnosti posameznih delavcev Zavoda, ki so sodelovali z učitelji. Čeprav je dobrih izkušenj precej, je vendarle veliko več kritičnih pripomb k delu Zavoda. Analiza podaja nekatere bolj splošne ocene (izkušnje) in predloge, ki so učiteljem tudi izhodišče za oblikovanje stališč do prihodnje vsebinske in organizacijske podobe te službe.

V raziskavi se nenehno pojavlja ugotovitev, da je ta služba premalo namenjena učiteljem, organizirana zanje, da je preveč oddaljena od šole in učiteljevega dela, da njeni delavci nimajo vpogleda v šolsko prakso, to pa seveda otežuje razvojno in svetovalno delo. Pogosto ji očitajo, da je preveč birokratska. Učitelji in vzgojitelji jo doživljajo predvsem kot nadzor nad zakonitostjo dela šol in pedagoških delavcev. To pomeni, da v Zavodu za šolstvo vidijo institucijo, ki je na drugem bregu in ne (samo) v njihovi službi. Iz analize njihovih stališč do podobe te službe v prihodnje pa se vidi, da bi se morala ta služba in Zavod za razvojno in svetovalno vlogo bolj približati učiteljem.

Nadaljevanja na 4. strani

Rihard Jakopič: avtoportret, papir, oglje, 1929

Slike, objavljene na naslednjih časopisnih straneh, so tokrat z nekoliko posebne razstave: *Nevide strani vidne umetnosti*, ki si jo je moč te dni ogledati v Narodni galeriji. Razstava je namenjena predvsem osnovnošolcem višjih razredov. Na njej so prikazane različne likovne tehnike, postopki izdelave posameznih likovnih del ter pripomočki in materiali, ki se uporabljajo pri tem, razloženi z besedilom in podkrepljeni s končnimi deli. Razstava bo odprta do konca junija.

dogodki
novosti

Dijaški bojkot razjeda šolo

Stavka dijakov se je nadaljevala, povzpela se je v poslanske sedeže republiškega parlamenta, se razširila na zahteve za učence poklicnih šol in minuli ponedeljek ali že v nedeljo šla v javnost z napovedjo, da bo parlament o njej govoril v torek. Vest je bila v uradnih krogih skupščine označena za dezinformacijo, drži pa, da je del poslancev opozicije napovedoval tako debato in tudi sprožil tako razpravo tam.

Ponedeljek so ravnatelj gimnazij na seji skupnosti gimnazij Slovenije veliko govorili o dijaški stavki in prosili, naj vendar kdo ustavi dijaški pohod in vrne dijake v šolo, da končajo šolsko leto na neki normalen način. Ravnatelj so bili za to, da se ne odstopa od strokovno in pravno utemeljenega zaključnega izpita, postavljenega leta 1987. Opominjali pa so, da napetost narašča, da so dijaki razdvojeni in pod vplivom peščice dijakov v vodstvu stavkovnega gibanja, da so učitelji brez moči, oboji čakajo, kaj bo. Dijaki pa pravijo, da naj ne morejo več. Del učiteljev in ravnateljev sliši njihovo stisko tako, da tudi sami vidijo rešitev v vpeljavi moratorija na zaključni izpit za letošnje leto in v boljših pripravah za prihodnje leto.

Vpeljavo moratorija – za to bi bila pristojna edinole skupščina z naglo in izsiljeno spremembo določila v Zakonu o usmerjenem izobraževanju – pa bi minister dr. Peter Vencelj, predsednik strokovnega sveta dr. Franc Lazarini in direktor zavoda za šolstvo dr. Srečo Zakrajšek razumeli kot nezaupnico in bi s svojih funkcij odstopili (take napovedi je bilo slišati). Sliši pa se, da del učiteljskega natiem vidi v moratoriju najmanjše rešitev tačas in ne sprejema odstopa treh šolskih funkcionarjev.

Ta del informacije je bil pripravljen pred zasedanjem slovenskega parlamenta.

Zahteve dijakov so ta teden dobera razgrele poslanske klopi v slovenski skupščini, vprašanje se je spolitiziralo, strokovni razlogi niso bili več v ospredju. Zastopniki dijakov so obiskali člana predsedstva Slovenije dr. Matjaža Kmeclja in dr. Dušana Pluta, v razgovoru je nastala pobuda za kompromis: zaključni izpit z enim samim predmetom po izbiri. Dijaki so nato formalno pripravili predlog za zaključni izpit iz enega samega predmeta (ena od njihovih misli pred tem je bila, naj bi imeli samo dva izpitna predmeta – tako je rešitev videl ravnatelj Jože Zupančič, predsednik skupščinskega odbora za

vzgojo in izobraževanje: izpit iz dveh predmetov, od teh eden izmed treh osnovnih predmetov in eden po izbiri). Misel za skrčenje zaključnega izpita s 4 predmetov na dva je potem v torek formalno ponudil Zavod RS za šolstvo in o njem je v torek zvečer na izredni seji in na pobudo iz slovenske skupščine razpravljali strokovni svet za vzgojo in izobraževanje. Dijaški predstavniki, povabljeni na sejo, so sejo protestno zapustili, ker predsednik strokovnega sveta ni upošteval njihove zahteve, da bi sporočili svoje predloge na začetku razprave. Člani sveta so razpravljali o predlogu dijakov, Zavoda RS za šolstvo in drugih mogočih kompromisnih rešitvah, nazadnje pa sprejeli sklep, da bo letošnji zaključni izpit za četrtšolce iz dveh predmetov. En predmet si bodo dijaki izbrali izmed teh: ali slovenščina (oz. kot materinščina italijanščina, madžarščina) ali matematika ali tuji jezik (pisni in ustni izpit). Drug predmet pa bo po izbiri izmed teh, ki so bili do zdaj predvideni za zaključni izpit (ustni izpit), lahko da je to tudi za ta namen pripravljena seminarjska ali raziskovalna naloga. Sklep je z večino glasov sprejel strokovni svet v torek zvečer.

Pred tem so dijaki postavili svoje zahteve za en izpitni predmet, za ustanovitev nevtralne strokovne komisije za izpeljavo zaključnega izpita letos in prihodnje leto, za akcije izvršnega sveta, da se dijakom zmanjšajo ovire pri vstopu na univerzo in drugo. Pri upoštevanju zahtev bi dijaki prenehali stavkati, sreda pa bi bila prehodni dan.

Zveza dijakov in zveza četrtšolcev sta v sredo sprejeli kompromisen sklep strokovnega sveta o zaključnem izpitu z dvema izpitnima enotama in končala dijaško stavko. Niso se pa pomirili popolnoma dijaki poklicnih šol. V Postojni so zahtevali tudi zanje zmanjšanje izpitnih enot s 3 na 2. Nasploh pa se učenci strokovnih šol vprašujejo o smiselnosti dveh izpitov po končani šoli – zaključnega in potem še po pripravnštvu. Želijo moratorij na zaključni izpit.

Protest vsega slovenskega šolstva

Zdaj, ko se je stavkovni odbor odločil, da ne razglaši ponovne, enotenske splošne stavke v srednjem šolstvu, ga prav tako ali pa še ostreje kritizirajo, kot če bi stavko izpeljal. Med kakšnimi dilemami je nihal in kakšni so bili razlogi za odločitev stavkovnega odbora, smo javnosti in članstvu že sporočili ter poudarili, da se je pač upoštevalo mnenje večine članstva, pri katerem je nad ogorčenjem prevladala skrb za delo, ki nam je zaupano in ki smo se mu zapisali. Noben profesor noče hujskih motenj ob koncu šolskega leta, ko je treba z vso odgovornostjo zaključiti ocene, zaokrožiti učno snov, utrditi znanje... Letos je zaradi drugih šolskih zapletov že tako vse narobe in pri stopnjevanju zmede pa tudi pri povzročanju vseh škodljivih posledic nismo hoteli sodelovati.

Najbolj boli očitek, da smo dosegli le pirovo zmago in da za tristo dinarjev, ki smo jih s stavko dobili pri plačah, kolegi že ne bi stavkali. Sočasno pa se dobršen del teh kritikov ne odloči za nadaljevanje stavke. Očitno imajo svoje kolege, ki voluntersko delajo v izvršnih organih Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti za neumne, nesposobne ali prodane, saj očitno mislijo, da se je stavkovni odbor bojeval za tisti drobci, ki je gotovo pesek v oči. Kot da se stavkovni odbor ne zaveda, da stavkovne zahteve niso izpolnjene! Vsakomur, ki ni pristranski, je jasno, da boj za zagotovitev možnosti za normalno delo v šolstvu ni prenehal zaradi vodstva SVIZ, temveč zato, ker so šolniki maj vztrajni kot na primer dijaki; ker nihče ne more kolegov prisiliti, da se odrečejo poklicni etiki, da ne upoštevajo vseh drugih razlogov, zaradi katerih se niso odločili za nadaljevanje najradikalnejše oblike protesta.

Gotovo pa se člani SVIZ nismo odrekli svojim upravičenim stavkovnim zahtevam, nismo pa tudi pozabili še na vse druge težave, katerih rešitev terjamo. Upoštevali sicer nastali politični položaj, gospodarsko krizo, prazen proračun, vendar slišimo tudi, koliko denarja gre za intervencije v gospodarstvu mimo skupščinskih klopi, koliko ga je rezervirano za sanacije bank, čeprav te še niso prodale niti ene počitniške zmogljivosti, kaj šele kakšno palačo, v katerih preživlja armada direktorjev in superstrokovnjakov svoj delovni čas... Kako da denarja za šolstvo ni, če pa je za takšne »nujne« izdatke in so plače v zavojnem gospodarstvu vse večje, z njimi pa se povečujejo tudi davki in primarni viri prora-

čuna?! Vemo, da so se februarja plače v gospodarstvu zvišale za več kot 4 odstotke, marca pa za nadaljnjih 6 odstotkov. Mi smo ostali delno usklajeni na januar-ski ravni!

Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti bo v svojem boju še naprej vztrajal in ponudil članstvu poleg stavke tudi druge oblike protesta, kot so npr. opuščanje del pri urejanju šolske dokumentacije (ki ni nikjer ustrezno ovrednoteno in plačano, navadno pa je tudi samo sebi namen), opustitev popravnih izpitov v junijskem roku za učence, ki niso v zadnjih letnikih (ker so nam ta rok obesili, ko so ukiniteli zaključne izpite, niso pa jih opustili, ko so jih znova vpeljali, čeprav je s strokovnega stališča povsem nesmiselno, da dijak popravlja zaključeno nezadostno oceno teden dni po koncu celoletnega dela), lahko bojkotiramo različne zaključne, redovalne, pedagoške konference, lako ne izdamo spričeval nekaterim skupinam učencev itn. Za zdaj se stavkovni odbor za takšne ukrepe še ni odločil predvsem zato, ker ne bi radi z njimi oškodovali dijakov. Toda stiska je vse večja. Po nekaterih šolah prejemo manjše plače kot delavci, ki so tehnološki presežek itn.

Nekatere šole in celo vsa območja bodo kljub vsemu stavkali, ker menijo, da so njihove težave tako hude, da ne morejo delati kljub zavezi, ki jo postavljajo pred nas konec šolskega leta. Pravzaprav jih vsi razumemo in podpiramo. Upam, da ne le deklarativno, zato si prizadevamo, da bi 27. maja organizirali vsesplošen protest v vseh slovenskih šolskih zavodih, tedaj naj bi se ustavilo delo (ni pa nujno, da izhaja iz najpotrebnejše dejavnosti, kot je npr. varstvo otrok) v vseh

šolah, dijaških domovih na univerzi.

Pri tem ne gre zgolj za solidarnost; protest ima tudi pragmatične razsežnosti, ker se menda v izvršnem svetu ponovno dogovarjajo o višinah akontacij za nekatere dejavnosti v tem mesecu.

Predvsem pa moramo javnost ponovno opozoriti, da šolski sistem razpada in da pot v samostojnost ni mogoča le z orožjem, diplomatskimi izleti, s policijo... – za to očitno premoremo denar. Ta narod je v svoji zgodovini zmeraj gradil tudi na drugačnih nacionalnih atributih, med katerimi sta bila kultura in izobraževanje kot njen del nepre-

cenljiva vrednota in sestavni vsakega resnega političnega programa od Trubarjevih časov prek snovanja razsvetljenskih krogov in vrenja v pomladnih mesecih leta 1848. Tega ni mogoče obiti Cankar, ki je od učiteljev zahteval, da mora »porušiti ploševine, ki so jih človeku postavili duhovni in posvetni jerobi«.

Prepričani smo, da se danes vsi kolegi, vsi šolniki v Sloveniji udeležujejo splošnega protesta ter tako dokazujejo:

- v kakšnih razmerah delamo
- kako razpada šolstvo
- v kakšni stiski so kolegi, ki se še slabše plačani kot mi.

ZOLTAN JAN

Nova doba srednje šole

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje je v četrtek sprejel prenovljene programe srednjega strokovnega šolstva, to je 99 programov 2-letnega, 3-letnega in 4-letnega šolanja. Sprejel je tudi gimnazijski program z učnimi načrti. Tako je postavljena vsebinska podlaga za prenovljeno srednjo šolo v celoti.

Zavod za šolstvo in njegovi zunanji sodelavci so bili deležni samih pohval za predložene programe. Tudi učni načrti za vse strokovno šolstvo so že pripravljeni. Strokovni svet se je seznanil s ceno: začetek bo za 17 programov, v katere se vpisuje 30 odstotkov generacije, za okoli 3,5 odstotka dražji glede dohodka, pri materialnih stroških pa tudi. Preračun 99 programov za vse letnike bo najbrž pokazal še kakšno drugačno spremembo v ceni glede na sedanje denarne vrednosti programov. V razpravi je bila omenjena misel, da bi poenostavitev izvajanja za nekaj nižjo ceno (manj delitev razreda v manjše enote v laboratorijih itd.) bila mogoča. Pretehtati bo morala odločitev, da je vrednost prenovljenih programov v mnogo pogledih tolikšna, da bi se morali odločiti za sprejem programov tudi na račun nekoliko poenostavitve izvedbe, če je cena tista usodna meja. Tako se je tudi zgodilo: programi so sprejeti, začno se izvajati z novim šolskim letom. Z njimi se vrača v strokovno šolstvo poudarek na strokovnih in praktičnih znanjih v poklicnem šolstvu, medtem ko se v 4-letnem strokovnem šolstvu uveljavlja mož-

nost posebne priprave dijakov maturo in univerzitetni študij. Racionalna evalvacija opravljenega je pred sprejetjem opomnila tudi na potrebo po temeljitejših družboslovnih in naravoslovnih znanjih prav tako učence strokovnih šol. Prav tako je razprava na seji jasno nakazala, da je razvoj strokovnega izobraževanja nujno povezan tudi z razvojem poklicnega študija in visokega šolstva kot nadaljevanje srednjega šolstva za poklice.

Sprejete so bile še druge odločitve. Zanimiv je bil predlog Janka Strelca, da naj se tretja telesna vzgoje uvede v šole postopno: jeseni še nikjer, v celoti po letu 1995, vmes pa postopoma tam, kjer bodo kadrovske in druge možnosti. Razumen predlog je bil brez pomislekov sprejet.

V zvezi z zaključnim izpitom za 4. razred je bilo pojasnjeno, da se pri prvi izpitni enoti opravi pisni in ustni izpit ali v slovenskega jezika (oz. italijanščine ali madžarščine kot maternega jezika) ali matematike in tujega jezika, pri drugi izpitni enoti pa ustno kateri koli drugi predmet, predviden za zaključni izpit (če je to eden od treh prve izpitne enote, ga učenci opravljajo pisмено in ustno, lahko pa dijak namesto izpita predmeta predloži seminarjsko ali raziskovalno nalogo. Za učence triletno poklicne šole ostane zaključni izpit tak, kot bil že prej določen in lani tudi izveden; ni strokovnih razlogov za razpravo o spremembah.

Enakovredni v znanosti in kulturi

Društvo visokošolskih profesorjev in drugih znanstvenih delavcev ljubljanske univerze je na svojem 10. običnem zboru v torek ponovno izvolilo za svojega predsednika prof. Antona Ogorelca. Sprejelo je kodeks etike svojih članov, s pomislilo, da bo kodeks treba posodobiti. Poglavitna razprava je bila namenjena prečim vprašanjem pedagoškega in raziskovalnega dela na univerzi. Skratka: mogoča naj bi bila usmeritev v delovanje po osamosvojitvi z mislijo, da bomo v Sloveniji dejavni na tistih področjih, kjer smo tudi majhen narod lahko enakovredni, to je zlasti v znanosti in kulturi.

Sicer pa so na podlagi uvodne besede prorektorja dr. Srdjana Bavdka govorili o vpetosti podiplomskega študija v raziskovalno delo. Slišati je bilo misel, naj se doktorski študij ne razume kot raziskovalčev vrhunec znanstvenih raziskav, doktorirajo naj mladi, vrh znanstvenih dognanj pa naj izkažejo po tem. Na univerzi naj bi popravili sedanje stanje, ko je podiplomski študij v položaju drugorazrednega študenta.

dija, študira se ob delu – nekakšno manjvredno delo.

Zanimiva so bila razmišljanja dr. A. Beblerja o Slovenskem svetu Evropskega gibanja o vključevanju slovenskih raziskovalcev ter društva visokošolskih učiteljev v povezave evropskih organizacij s področja raziskav. S tem bi spodbudili enakovredno uveljavljanje naše prispevke v mednarodnih okoljih, prenašali bi evropske novosti v naš visokošolski prostor, ustvarili zdraven preprič v našem visokošolskem in raziskovalnem prostoru. Sprožena je bila pobuda, naj bi v habilitacijskih postopkih za naše profesorje ne upoštevali strokovne članitve v mednarodnih raziskovalnih publikacijah (kakor je uveljavljeno zdaj), marveč naj bi vključevali tudi ugledne tuje visokošolske učitelje in raziskovalce v habilitacijske skupine, ki presojajo pedagoško in znanstveno delo kandidatov za visokošolske učitelje.

Spričevala verskih šol so javne listine

Slovenska skupščina je podprla popravke v Zakonu o pravnem položaju verskih skupnosti v Sloveniji. Z njimi so odpravljene ovire za vključevanje verskih šol v sistem vzgoje in izobraževanja. Dijakom srednje verske šole v Želminjah in Vipavi ter študentom ljubljanske teološke fakultete je omogočeno, da bodo že v tem šolskem letu pridobili spričevala ali diplome, ki bodo javne listine.

Verske skupnosti doslej niso smele ustanavljati šol, varstvenih ali vzgojnih organizacij s pravico javnosti. Lahko so ustanovljale samo verske šole za vzgojo duhovnikov. Diplomantom teh šol njihova izobrazba ni bila priznana kot javno veljavna.

Učenci srednjih verskih šol so morali opravljati izpite na srednjih šolah družboslovne smeri, če so hoteli imeti priznano srednjo izobrazbo, čeravno so končali šolanje po enakem programu. Z odpravo omejitev v Zakonu o pravnem položaju verskih skupnosti v Sloveniji se bo izenačil položaj verskih šol z drugimi izobraževalnimi zavodi, s tem pa se bo izenačil tudi status učencev in študentov. Posledice zakona bodo v tem, da bo izobrazba pridobljena na srednjih verskih šolah in teološki fakulteti že v letošnjem šolskem letu priznana kot javno veljavna, spričevala in diplome, izdane po uspešno končanem šolanju, pa bodo javne listine. Srednja verska šola v Vipavi, denimo, postavljena kot samostojna šola leta 1957, ni do zdaj nikoli imela možnosti izdajati javnih spričeval, teološki fakulteti pa je bila taka pravica vzeta leta 1952.

Z odločitvijo slovenske skupščine, da postanejo spričevala in diplome teh šol javne listine, se šolam odprejo nove možnosti. Mariborski oddelki ljubljanske teološke fakultete in pedagoška fakulteta v Mariboru se dogovarjata za možnost vzporednega študija že od letošnje jeseni. Srednja verska šola v Vipavi želi postati gimnazij za nazivom škofijski gimnazij Vipava, odprta za vse kandidate, o podobni gimnazijski ustanovi razmišljajo cerkveni krogi tudi v Ljubljani.

N. T.

Časnik urejajo: Stanko Šimenc – glavni urednik, Marjana Kunej – odgovorna urednica, Lučka Lešnik – novinarka – urednica in Tea Dominko – tehnična urednica. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Časnik izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Uredniški odbor: Boštjan Zgonc, predsednik, in člani Tea Dominko, Dora Gobec, Gregor Kocijan, Mar-

venije za šolstvo), Milka Arko (Republiški sekretariat za zdravstveno in socialno varstvo), Ivan Bitenc (Republiški sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo) in delavci delovne skupnosti podjetja Prosvetni delavec: Marjana Kunej, Lučka Lešnik, Stanko Šimenc in Metka Vovk.

Upravni odbor: Marija Velikonja, predsednica (Zavod Republike Slo-

Prosvetni delavec, p.o.
Poljanski nasip 28
61104 Ljubljana
poštni predal 21
Ziroracun: 50101-603-46509
Tel. (061) 315-585

Upravni odbor: Marija Velikonja, predsednica (Zavod Republike Slo-

prosvetni
delavec

Dragi naročniki!

Te dni smo začeli pošiljati na vaše naslove položnice z akontacijo za letno naročnino.

Vaš prispevek k izhajanju lista je pomemben, saj je družbena pomoč čedalje manjša, zato vas prosimo, da poravnate naročnino in tako pomagate ohraniti vaš in naš list.

Uredništvo

JUGOSLAVIJA V ŠTIRIH VRSTICAH

V precepu hotenj in možnosti

Ob prebiranju nekaterih letošnjih dokumentov Evropske skupnosti in Sveta Evrope človek ne more ostati ravnodušen: med državami tako imenovane Srednje in Vzhodne Evrope je Jugoslavija v programih sodelovanja in pomoči na obrobju načrtovanih dejavnosti. Po februarjem Unescovem poročilu o sestanku, ki so ga namenili pripravi evropskega programa sodelovanja v izobraževanju, sta bila med šestimi člani komisije za ta program izvoljena kot zastopnika Srednje in Vzhodne Evrope delegata iz Bolgarije in Romunije. Pri omenjenih in drugih podobnih dokumentih mednarodnih organizacij se v zadnjih letih potrjuje vtis, da so sestavljalci programov in poročil v zadregi, ko se odločajo, v katero skupino držav bi uvrstili nekaj vrstic besedila o Jugoslaviji. Sodelovanje z našo državo se včasih pojavi v poglavju o Srednji in Vzhodni Evropi, v letošnjem dokumentu Evropske skupnosti o programski politiki pa so Jugoslaviji namenjene le štiri vrstice v poglavju o Sredozemlju. Širše ocenjujejo posledice nedavne zalivske vojne ter njen vpliv na razmere v Sredozemlju in na Bližnjem vzhodu. V dveh stavkih o Jugoslaviji pa je postavljen en sam pogoj za sodelovanje z nami in odobritev tretjega obroka posojila: demokratični razplet naše krize.

Najpogostejše in dokaj natančno se v programih evropskih meddržavnih organizacij pojavljajo tri države iz nekdanjega vzhodnega bloka: Češka in Slovaška federativna republika, Madžarska in Poljska. Te so čedalje bolj v središču pozornosti, in Zahod jim pomaga na različne načine: z denarnimi in drugimi olajšavami. Posebno velikodušni so pri odpisih starih državnih dolgov iz časov realnega socializma, še bolj pa pri odobravanju novih ugodnih posojil.

Svet Evrope in Evropska skupnost jim pomagata tudi s svetovanjem pri spreminjanju zakonodaje, da bi jo čimprej uskladile z zahodnoevropskimi predpisi. Pri tem imajo prednost uresničevanje Evropske konvencije o človekovih pravicah, prilagajanje zakonov s področja civilnega in kazenskega prava, računalniško posodabljanje pravosodnega sistema ter spopolnjevanje lokalne uprave in javnih služb.

Svet Evrope razširja in pogloblja sodelovanje z omenjenimi tremi državami tudi na področju izobraževanja, kulture, zdravstva, socialnega varstva, varovanja okolja in informacijske dejavnosti. V njih bo organiziral tudi precej svojih sestankov. Jugoslavija je v vseh programih Sveta Evrope zastopana izredno skromno. Zaradi težav, ki jo pestijo, jo komajda opazimo v dejavnostih evropskega sodelovanja. Pred nekaj leti smo bili med srednje- in vzhodnoevropskimi državami še prav pri vrhu, zdaj pa smo že povsem odrinjeni. Kot da bi bili sestavljalci programov v zadregi, kaj naj počno z nami. Zaradi pomanjkanja denarja pri nas ne sodelujemo tudi na takšnih mednarodnih srečanjih, na katerih si naše navzočnosti še zmeraj želijo. Podobne zadrege čutimo celo v mednarodnih organizacijah pedagoških delavcev. Na primer: v Svetovni konfederaciji organizacij učiteljev so pričakovali, da se bomo lahko udeležili sestanka učiteljskih sindikatov in združenj iz sredozemskih držav, tam bi bili lahko koristni posredniki pri včlanjevanju arabskih učiteljskih organizacij v svetovno konfederacijo. Tudi seminarja o poklicnem položaju učiteljev, ki ga je ta zveza pred nedavnim organizirala v Sofiji, se iz Jugoslavije ni mogel udeležiti nihče. Žal so dandanes moči naših učiteljev hote ali nehoti usmerjene drugam, med drugim celo v preživetje.

»Sanitarni kordon«, namenjen beguncem

Če se razmere, ki nas potiskajo v osamo, ne bodo spremenile, bomo znova potrebovali precej časa, da se bomo v Evropi spet uvrstili na nekdanje mesto. Naša mednarodna »cena« se je torej precej znižala. Jugoslavija kot vmesni prostor med blokoma je zgubila svoj strateški pomen. Ponekod na za-

hodu bi sicer radi ohranili Jugoslavijo takšno, kakršne so bili vajeni, ali pa bi jo radi vsaj nekoliko preoblikovali, tako da bi postale republike bolj samostojne. Težko pa si v Evropski skupnosti zamišljajo, da bi republike kot suverene države nastopale na mednarodnem prizorišču. Izjave najbolj odgovornih funkcionarjev v skupnosti so jasne: samo celotna Jugoslavija bo sprejeta kot »pridružena članica« Evropske skupnosti. To seveda ne pomeni, da Zahod podpira srbski unitaristični predlog. Na njenem ozemlju naj bi se ustavljal naval revnih begunccev iz nekdanjega socialističnega tabora, pa tudi tistih, ki beže čez našo državo iz revnih azijskih dežel na evropski zahod.

Jugoslavija kot »nekaj vmesnega« med Vzhodom in Zahodom, kjer so se prepletali vplivi obeh velesil na podlagi zloglasne jaltške formule v razmerju 50:50, postaja torej preteklost. Sovjetska zveza ima več kot dovolj svojih težav, zato je zanjo Jugoslavija le še zrcalna slika domačih razmer. Evropski Zahod in Združene države Amerike pa so začele zanimati zlasti tiste dežele nekdanje Vzhodne Evrope, ki so pred zadnjo vojno spadale v evropski kulturni krog. Razmere pri nas ne zbuja upanja, da bi lahko kaj kmalu izpolnili pogoje vsaj za sprejem v Svet Evrope (spoštovanje človekovih pravic na Kosovu, demokratične večstrankarske volitve v jugoslovanski parlament, vpeljava tržnega gospodarstva). Če se bodo zamude v politični demokratizaciji nadaljevale, bo Jugoslavija običajna kot opazovalka v predverju evropskega parlamenta. Tako se vrtimo v začaranem krogu pogojev za vstop v evropske institucije in nemoči, da bi te zahteve uresničili.

Zahodni državni nenehno ponavljajo, da je za vsako ceno treba ohraniti mir v Evropi. Celo baltičkim republikam, ki so bile med vojnami suverene države, svetujejo, naj se strpno pogovore z Moskvo. Na Balkanu želi Zahod preprečiti nadaljnje spopade in prelivanje krvi, četudi za ceno počasnejše demokratizacije. Pri tem si seveda ne belijo glave o razlogih za kaotične razmere v jugoslovanski federaciji, ki so za Evropo vnetljiv sod smodnika. Evropa pozablja na zgodovinske okoliščine, zaradi katerih se je razbohotila jugoslovanska kriza. Kulturnocivilizacijska ločnica med evropskim Vzhodom in Zahodom na ozemlju Jugoslavije sega s svojimi koreninami daleč nazaj v srednji vek. Dolga stoletja žal niso zabrisala severno-južne prelomnice, ki tako rekoč po sredini deli našo državo na dva dela.

Pisana preobleka za turistično vabo

Nekoč se je Jugoslavija postavljala z bogastvom različnih

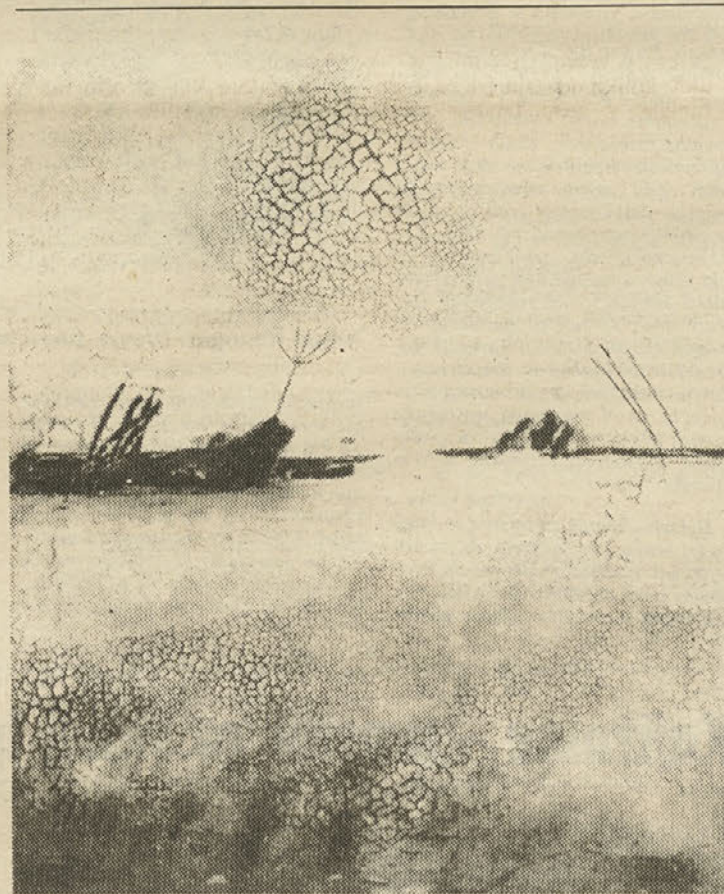
narodov, narodnosti, ver in kultur, z izjemno narodopisno barvitostjo na razmeroma majhnem delu evropskega prostora. Žal je bila ta jugoslovanska posebnost slepilo, za tujce pa privlačna in zanimiva turistična vaba. Pri nas so bile vse do sredine osemdesetih let nezaželene razprave o resničnih vzrokih znatnih razlik v razvitosti gospodarstva posameznih republik. Tudi o spremembi načel solidarnostne pomoči manj razvitim ni bilo mogoče razpravljati.

Vsak narod se je počutil izkoriščen, kot da drugi žive na njegov račun. Nepripravljenost političnega vrha v preteklih desetletjih, da bi se o tem odkrito pogovorili ter se otresli nesmiselne ideološke sintagme o bratstvu in enotnosti in že kar nemejeni solidarnosti, je še poglobljala mednarodne razlike in spore. Kot svojo dediščino jih je od predaprilske Jugoslavije prevzela avnojevska, rešila pa jih je le na videz in samo za nekaj časa. Štirideset let so jih prikrivali in tajili vse dotlej, dokler se niso razplamteli v požar, temu pa smo zdaj komaj še kos.

Kriza je razkrila tudi velike razlike med jugoslovanskimi narodi v načinu mišljenja in čustvovanja ter v sodbah o življenjskih vrednotah. Dogodki zadnjih mesecev opozarjajo, da bo medsebojna nasprotovanja težko obr-

stična mitologija in demagogija teptata vsakršne pravne, moralne in civilizacijske norme. Spodbujata najbolj nizkotne rušilne strasti vse do umorov, mučenja, pogromov, linčanja, uničevanja zasebnega in javnega premoženja in celo preprečevanje humanitarne pomoči ogroženim zaradi blokade. Vse to barbarstvo in vandalizem, ki ga s tesnobo spremljamo na televizijskih zaslonih, se zdi še bolj grozljivo civilizirani Evropi, saj težko razume brezumno sovraštvo in rušilne strasti množic. Oklepniki in barikade na cestah, zasede, eksplozije, policijske preiskave potnikov, teror samozvanih oboroženih skupin, prestreljeni in zažgani avtomobili – vse to je podoba državljan-skih vojn, ki smo jih do nedavnega opazovali na televiziji pri novicah iz oddaljenega azijskega Zavkavkazja, iz Libanona in z zasedenega palestinskega ozemlja.

Večina domačih in zunanjih posrednikov pri reševanju jugoslovanske krize je zaskrbljenih, čeprav nekateri še optimistično pričakujejo, da bo prevladal razum nad brezumjem. Tudi najnoveše zahodne pobude, da bi »svet modrih« pomagal razvozlati naš gordijski voz, so kljub Markovičevemu stališču dobrodošle. V jugoslovanskih razmerah pa je težko predvideti, ali bodo lahko kaj koristile. Pogre-

Tone Lapajne: Barje, barjanska zemlja na Juti, 1986

dati zgolj s strpnimi pogajanj. Pogovori ne morejo biti uspešni, če sprti niso pripravljeni prisluhniti nasprotnim stališčem in predlogom. Jugoslovanska kriza je izbruhnila pred skoraj štirimi leti, tedaj ko je Milošević ušel iz steklenice duh ekstremističnega nacionalizma in ekspanzionizma. Teoretična podlaga zanj je bila v nikdar objavljeni spomenici, ki jo je sestavila Srbska akademija znanosti in umetnosti.

Tako so se po skoraj pol stoletja znova prebudili najnižkotnejše nacionalistične strasti in okrutna dejanja. Spodbujata jih napadalno fašistoidno nastopništvo četnikov ter izzivalnost dela hrvaške desnice, ki ne skriva naklonjenosti ustaško usmerjenim skrajnežem v zamejstvu. Znova oživljajo grozljive podobe z nacističnimi simboli iz mračnega medvojne obdobja. Nacionalni-

zamo se v tesnobo. Ogrožen je mir, državi grozi revščina. Ljudje postajajo malodušni in celo brezčutni. Nekateri pa so še zmeraj zaverovani v svoje samoljublje. S privošljivostjo in preračunljivostjo si po svoje razlagajo dogodke okoli nas in jim ni mar drame, ki jo preživljamo. Zanje je pomembno predvsem pridobitništvo zavsako ceno.

Samovšečnost in sebičnost nam ob razdružitvi ne bosta olajšali pogajanj z zvezno državo in drugimi republikami pri ugotavljanju medsebojnih obveznosti in premožanja. In še to: težko si bomo pridobili podporo v zahodnem svetu, če ne bomo znali poiskati novih kakovostnih oblik povezave.

Smo usodno ujeti v navzkrižje svojih hotenj in možnosti?

BORIS LIPUŽIČ

ŠE EN MESEC DO OLAJŠANJA

Vsega čez rob

Bolj odurnih dni, kot nam jih je natresel letošnji majnik, si skorajda ni mogoče predstavljati. Seveda imam v mislih tudi valovanje mrzlih, vetrovnih in deževnih »front«, a še zdaleč ne samo njih. Srž vsega zlega, kar se je zgrnilo nad nas, tiči kajpak v krčih druge in drugačne vrste. Gre za krče, ki so posledica infarktne stanja in sistema, v kakršnih smo morali živeti po ukazu zgodovine.

Domovina, neprijazna mačeha

Ustroj Jugoslavije, mačeha, pod katere mrzkim okriljem so se, ne da bi jih bil kdo vprašal, znašli tukajšnji z različnih vetrov naphani narodi, je zašel v stanje akutne agonije. Dejstvo, ki ni ne novo ne presenetljivo. Že lep čas smo vedeli, da se bo to nekoč zgodilo. Fama umetno gojenega »bratstva in enotnosti« s strani Belih dvorov napetosti, rivalstev in celo sovraštve med pastorki v tem nebodigatreba skupnem domu ni zmogla nikoli zares in scela utišati oziroma prikriti. Le izražati nam je bilo ta odbojna čustva do mačeha pod najstrožjo kaznijo prepovedano.

Šele pred kratkimi nekaj leti so si dale dotlej zatrte in zavrite nacionalno memorandumske strasti duška in so spregovorile. Kot bi trenil, je ogenj zajel razsušeni gozd. Najprej z optimalno mero agresivnosti v »zgodovinsko užaljeni« Srbiji, ki je prek Čosičev, Miloševićev, Draškovičev in vseh drugih oznanila nezadržno zahtevo po svoji veliki rehabilitaciji in po razširitvi svojih meja na vsa ozemlja, kjer prebivajo Srbi in kjer so srbski grobovi, a so bila, kot so razglasili vesoljnemu svetu, po volji sovragov srbstva (s Titom na čelu) krivično dodeljena republikam Hrvaški, Herceg-Bosni, Makedoniji, dvema avtonomnim pokrajinama pa še v domeno Črne gore, ki jo bo treba prej ali slej združiti s Srbijo...

Pokrajinama so vzeli prerogative avtonomnosti, s Črno goro so se dogovorili. Nato sta prišli na vrsto Hrvaška ter Bosna in Hercegovina, vsaka s svojimi »srbijskimi« naseljenimi predeli. Vsa pota vodijo k temu, da bi jih iztrgli iz njihovih dozdajšnjih okvirov ter jih priključili Srbiji.

V odgovor na ta tako agresivna srbska prekrejevanja geopolitičnih razmerij se je prva oglašila Slovenija s svojo nedvoumno ugotovitvijo, da jo je sobivanja v državi, kjer si samozvani in agresivni narod-hegemon lasti vseh vrst nasilniške pravice, sram – in se želi z osamosvojitvijo umakniti iz tega kotla.

Z obžalovanja vredno časovno zamudo je svojo osamosvojitveno voljo artikulirala prerogena Hrvaška, četudi z zavestjo, da bo njena pot od deklaracij k resnični razvezi težavna in nadvse zamotana.

Kako krčevito je in bo slovo pastorkov od Jugoslavije, dokazujejo šele v zadnjih tednih plaho prebujena razmišljanja Makedoncev in bosanskih Muslimanov o možnostih ali nemožnostih izoblikovanja lastnih, v vsakem primeru že na samem startu šibkih držav. Kajti več kot očitno je, da se država mačeha osamosvojitvenim težnjam svojih »varovancev« krčevito upira, pa čeprav je jasno tudi to, da njen izčrpani organizem razdružitveni energiji narodov v končni fazi ne more biti kos.

Prihaja čas

Vprašam se: mar ni logično, da bodo tako Srbi kot Hrvati prej ali slej, zlepa ali zgrda uveljavili svojo temeljno maksimo: zbrali znotraj meja srbske države vse Srbe in znotraj hrvaških meja vse Hrvate? Potem bodo – naj mi bo dovoljeno nekaj malega neobvezujočega razmišljanja – lahko eni in drugi in tretji (Srbi, Hrvati in Muslimani) neodvisni drug od drugega zoblikovali svoje suverene države: Srbijo, Hrvaško in muslimansko Bosno...

O tem bi se bili morali predsedniki republik na svojih snidenjih v Titovih vilah pogovarjati odkrito in pošteno pa predvsem razumno, upoštevaje objektivne okoliščine in dozorelost zgodovinskih razmerij. Toda do razumnih dogovorov o takšnemu premikanju ozemeljskih pristojnosti in hkratnemu oblikovanju suverenih nacionalnih držav ostrar jugoslovansko-republiške dozdajšnjosti ni prišlo. Pač pa se je neposrednost pogovarjanj prevesila v taktizersko zahrbtnost.

Srbija je pri tem uporabila znana sredstva nasilniškega politikanstva, ki se je izžvelelo v vrsti incidentov in izzivanj in vpeljavanju izrednih razmer. Ti agresivni izzivi so v svoji stopnjujoči se odioznosti dosegli vrh v razsutju zveznega predsedstva in zvezne vlade; to naj bi še tolikanj bolj klicalo po železni pesti. Srbski kolovodje se z zastopniki drugih narodov, kot kaže, ne nameravajo več pogajati. Le čemu, ko pa jih štejejo za manjvredne.

In vendar: spoznanje je

Prav majniško zaporedje izzivov in odzivov teh drugih nacionalnih jeder nanje (hrvaški referendum, muslimanska zborovanja, makedonska deklaracija in vse drugo) so pokazali, da si »jugoslovanski narodi« življenja pod okriljem zahtevane »enotne in celostne« države, ki bi hotela biti v resnici »velika Srbija«, ne želijo več.

Vsaj to veliko spoznanje se je, četudi za zdaj še zelo oddaljeno od kakršnekolik dogovorne formulacije, izluščilo iz naslage stoterih odurnosti, ki so se zvrstile na knjskih in vukovarskih barikadah, na splitskih, banjaških ali beograjskih protestnih in protiprotestnih shodih, v rožljanju tankovskih gosenic, na neprešteti sestankih, od koder so bruhali plameni zmerljivk, groženj in napovedovanja krvavih obračunov.

Pod vsemi temi razbohotenimi strupenimi zelmi pa so vendarle začele odganjati klice zdravega razuma. Za zdaj jih je malo, a jih bo zanesljivo čedalje več.

Slovenska pot

Slovenci se v tem nebrzdanem majniškem kotlu nismo »cmarili« neposredno. Stali smo nekako ob strani, medtem določno zaklavzurali svoj 26. junij kot dan osamosvojitve, se intenzivno lotili formuliranja temeljnih zakonov, ki bodo po osamosvojitvi uravnavali našo neodvisnost...

Naši politiki in parlamentarci so se pri tem odločili za mirno kri in vztrajno zavračali nestrpnosti, ki ob vseh Plitvicah, Borovih selih, generalstabinih ultimatih in poniglavostih za omizjem državnega predsedstva pozivajo k takojšnji odcepitvi. Ravnao pametno in pre-mišljeno – ali utegnejo zapraviti priliko?

Ne moremo sicer vedeti, kaj bi se nam zdaj zgodilo, če bi bili, svoj odločilni: »Bodi... zdaj!« že izrekli. Tudi ne moremo vedeti, kaj vse nam bodo jugoslovanski in tuji oponenti slovenskega »separatizma« vrgli pod noge, ko bo naš dan v resnici in dokončno oklican. Vemo pa, da za nas ne druge poti ne poti nazaj v objem s sprtimi brati ni več. Pa tudi to, da nobena druga pot ne bi mogla biti primernejša od te, na katero smo se podali.

VIKTOR KONJAR

aktualno

doma
drugje

Podoba današnje italijanske srednje šole

V tem razgibanem času prevrednotenja vrednot in iskanja in vpeljevanja vsakršnih novosti je vse bolj nujno in koristno tudi spoznavanje rešitev posameznih družbenih problemov v razvitem svetu, v Evropi; zadeve so še zanimivejše pri neposrednih sosedih, npr. v Avstriji ali Italiji. In ker smo za integracijsko gibanje Alpe-Jadran nemara najbolj značilna dežela, ki je v resnici zaznamovana z Alpami ter Jadranskim in Sredozemskim morjem, bo prav, če se enako kot k severnim sosedom ozremo tudi k zahodnim. Zato želimo orisati današnji italijanski šolski ustroj. Vendar je treba že na začetku podčrtati, da vseh njihovih rešitev nikakor ne štejemo med najprimernejše, celo nasprotno: marsikaj, kar je zraslo na domačem zelniku, bi lahko mi enakovredno in samozavestno ponudili Evropi, a kot da tega ne znamo. Res je namreč, da pojem Evropa ali besedna zveza evropski šolski standardi vsebuje marsikaj, metaforično bi se dalo reči – vse, od črnega do belega, od hudo konservativnega do obetavnega, ki teži k optimalnemu. In ravno v takšni povezavi bi bila nekatera naša spoznanja in nekatere naše rešitve lahko pomemben prispevek k Evropi tretjega tisočletja.

Italijanski šolski ustroj

Najprej je vrtec, ki mu mi brez potrebe birokratsko pravimo vzgojno-varstvena organizacija. Italijani pa mu rečejo scuola materna = materska šola, in je lahko državna, občinska ali zasebna ustanova. S šestimi leti starosti italijanski otroci vstopijo v prvi razred, obvezne, petletne osnovne šole. Te sledi triletna obvezna, enotna in splošnoizobraževalna šola, ki ji uradno rečejo srednja šola, neuradno ali poluradno pa tudi nižja srednja; tej sledi višja srednja, ki pomeni isto kot naša srednja šola ali naše doslejšnje srednje usmerjeno izobraževanje. Višja srednja šola traja (do) pet let, tako da ima študent na univerzi pri svojih devetnajstih letih za seboj trinajst let šolanja = 5 let osnovne šole + 3 leta srednje šole + 5 let višje srednje šole, torej leto dni več kot pri nas. Opomba: Enak ustroj seveda velja za šolstvo s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem in Goriškem, izjema sta le slovensko-italijanski vrtec in osnovna šola v Špetru Slovenov; ta skušata razvijati izviren dvojezični model in (lahko) deluje le kot zasebni vrtec oz. zasebna šola.

Dodati kaže, da v srednjih šolah poučujejo profesorji z visoko izobrazbo, v osnovni šoli učitelji s srednjo izobrazbo, se pravi s spričevalom učiteljskega, ki je še zmeraj lahko le štiriletna višja srednja šola (za razliko od npr. petletnega liceja ali petletnega trgovskega zavoda), za vzgojiteljico v vrtcu pa zadostuje celo triletna šola, ki ji rečejo tudi kar tečaj. Učiteljskišnik ali učitelj, ki hoče na univerzo, mora opraviti še poseben peti letnik; zadnja leta pa se posamezna učiteljska eksperimentalno razvijajo v petletne pedagoške liceje – približno ustrezne našim dozdajšnjim pedagoškim gimnazijam, ki omogočajo zaposlitev na osnovnih šolah ali pa neposreden vstop na univerzo.

Vsaj toliko je najbrž že treba povedati o italijanskem šolskem ustroju, naša nadaljnja pozornost pa bo usmerjena le k njegovemu srednjemu šolstvu.

Osnovni in (nižji) srednji šoli sledijo trije glavni tipi višjih srednjih šol: liceji, tehnični zavodi (instituti tehnici) in poklicni zavodi (instituti professionali). Za ponazoritev navajam konkreten slovenski srednješolski ustroj na Tržaškem. Tu so: licej, imenovan

po Prešernu, z znanstveno in klasično smerjo, ki se razlikujeta kot realna in klasična gimnazija; trgovski zavod, imenovan po Žigi Zoisu, programsko primerljiv z našimi srednjimi ekonomskimi šolami; potem učiteljske, poimenovane po Antonu Martinu Slomšku, ki ima tudi vzgojiteljski tečaj, razvija pa se v pedagoški licej; in tehnični zavod, imenovan po Jožefu Stefanu, ki se je razvil iz prvotnega poklicnega zavoda v notranje razvejeno in popolno petletno tehniško šolo; smeri: električna in elektronska, biološko-kemijska in mehanska.

Notranja struktura posameznih tipov šol bo razvidnejša po ogledu posameznih predmetnikov, za zdaj pa si oglejmo le notranjo zgradbo petletnega tehniškega zavoda, kakršni so razviti skladno s tremi gospodarsko-proizvodnimi sektorji. To so: agrarni zavodi v t.i. primarnem sektorju, industrijski zavodi za sekundarni sektor in komercialni za potrebe terciarnega sektorja.

Vsak tak zavod se notranje najprej deli v splošnejšezobraževalno pripravljano dveletje = bivenij in za specializacijsko triletno = trienij poklicne specializacije. Za primer navajam smeri mogoče specializacije enega od tehniških zavodov, ki se lahko razvije v tehle smerih: mehanika, elektrotehnika, industrijska elektronika, informatika, elektrokomunikacije, industrijska kemija in.

Naj za danes končamo z opisom upravljanja takega zavoda, to pa je po ukinitvi t.i. samoupravljanja tudi za naše iskanje odprti problem. Šolski zavod v Italiji vodi zavodski svet, temu predseduje eden od staršev.

V njem so zastopane vse štiri zavodske »sestavine«: dijaki, starši, učno in drugo osebje. Pristojnost sveta je predvsem sklepanje o predlogih izvršnega odbora šole, ki mu predseduje ravnatelj, in je dolžan pripravljati predloge za rešitve vsakršnih šolskih problemov. Tudi v izvršnem odboru imajo besedo učenci, starši in šolsko osebje. Naloga ravnateljstva je predvsem splošna organizacija življenja in dela šole. Le učenci, starši in učitelji (brez t.i. neučnega osebja) pa so udeleženi pri usmerjanju didaktičnih dejavnosti v razrednih svetih, oddelčnih učiteljskih zbiorih, koordinacijah in komitejih. O tem pa še kaj prihodnjič.

SILVO FATUR

Pedagoška služba: nazaj k učiteljem!

Nadaljevanja s 1. strani

Učitelji, ki jih vsak dan budno spremlja kritično oko staršev, zato se čutijo odgovorne za uspeh vsakega učenca posebej, bi si želeli čim več neposredne pedagoške, strokovne pomoči, to pa jim lahko ponudi le institucija s širšim pedagoškim in strokovno-predmetnim svetovanjem in strokovno (pedagoško in predmetno) usmerjenim razvojnim delom. To pa je tisto, zaradi česar učitelji želijo sodelovati z Zavodom, od tod izhaja tudi njihova prihodnja predstava o pedagoški službi in Zavodu za šolstvo.

Iz odgovorov učiteljev ugotovimo, da so delavci Zavoda učiteljem na splošno res premalo strokovno pomagali in svetovali.

Učitelji so posebno razočarani nad delom in vlogo aktivov, ki niso zadovoljili njihovim strokovnim željam in potrebam. Čeprav je aktiv strokovno telo – v njem naj bi učitelji s pomočjo svetovalcev reševali nekatera skupna strokovna vprašanja organizacije in vzgojno-izobraževalnega procesa – je iz analize odgovorov mogoče ugotoviti, da takšne vloge na splošno niso imele. Zaradi prevladujoče vloge delavcev Zavoda pri vsebinskem opredeljevanju in vodenju aktivov so bili le-ti vse prevečkrat mesto, po katerem se je frontalno in »od zgoraj« spreminjalo delo in so se vpeljevale novosti v pouk. S tega prizorišča se je enotno (enako) vodilo in s tem tudi sproti nadziralo delo učiteljev pri pouku. Učitelji, ki v prihodnje veliko pričakujejo od te oblike strokovnega dela, menijo, da bi se morala v aktivih predvsem izmenjavati njihova stališča in vsakdanje izkušnje. Vsebinsko izhodišče dela naj bi bile težave pri njihovem delu. To bi bila tudi priložnost za izmenjavo strokovnih stališč s tistimi, ki se iz drugih zornih kotov teorije ali prakse ukvarjajo z vprašanji dela v šoli in pri pouku (strokovni svetovalci Zavoda za šolstvo, delavci šolske svetovalne službe, strokovnjaki drugih višjih in visokih šol, učitelji).

Aktiv naj bi bil vez med teorijo in prakso. Pri tem naj bi sodelovali strokovnjaki Zavoda kot strokovne institucije, katere delo je zlasti usmerjeno v razvijanje novih vsebinskih, oblikovnih, metodskih, širših didaktičnih zamisli in rešitev snovanja učbenikov, učil, učnih pripomočkov in drugega didaktičnega gradiva, ki bi ga učitelji potrebovali pri delu. Kot razberemo iz odgovorov učiteljev, bi bila njihova naloga tudi skrb za dodatno strokovno in pedagoško izobraževanje; to naj bi načrtovali in izvajali skupaj z učitelji usreznih kadrovskih šol (univerzo, fakultetami). Zavod za šolstvo kot strokovna institucija bi moral spodbujati inovacijske zamisli učiteljev, jih strokovno-pedagoško obdelati ter pripraviti za širšo uporabo.

Delavci Zavoda za šolstvo so imeli doslej pravico in dolžnost, da na hospitacijah nadzirajo upravno in strokovno delo učiteljev. To je bila vsa leta redna in temeljna oblika ocenje-

vanja dela pedagoških delavcev. Kaj mislijo o tem učitelji?

Slika o obiskih delavcev Zavoda za šolstvo pri učiteljih v razredu ali ob hospitacijah je dokaj ugodna. Iz odgovorov učiteljev je mogoče sklepati, da poglobljen namen hospitacij ni bila inspekcija, ampak so se delavci zavoda trudili, da bi bili predvsem svetovalci. Vendar učitelji s temi svetovalnimi »storitvami« na splošno niso bili zadovoljni. Ugotavljajo, da so svetovalne možnosti delavcev zavoda, ki prihajajo »od zunaj« na šolo, omejene. Ker ne poznajo položaja v šoli in razredu, so njihovi nametni preveč splošni in teoretični. K takšnemu svetovanju imajo še druge pripombe. Enkratni obisk brez sprotne spremljanja dela učiteljev ne omogoča objektivnega vpogleda v njihovo delo in težave. Pravijo pa, da so odnosi med njimi in delavci Zavoda ob hospitacijah dovolj korektni, da se v pogovorih z delavci Zavoda ne čutijo podrejeni in da so

smo dejali, želijo to službo zase, zaradi sodelovanja – svetovanja in posvetov. S to službo se hočejo zblížiti zaradi strokovnega sodelovanja. To se vidi tudi v želji, naj bi se delavci Zavoda na njihovi šoli pogostejše oglašali in se seveda prej napovedali. Učitelji bi se radi na ta obisk pripravili, in sicer tako, da bi zbrali in uredili vprašanja, o katerih bi se želeli pogovoriti. Zakaj ti delavci ne prihajajo pogostejše v stik z učitelji, ki bi si tega želeli? Zakaj hodijo (morajo) na hospitacije tudi k tistim, ki nočejo njihove navzočnosti? Dokler bo nadzor nad učiteljevim delom tudi njihova dolžnost, bodo obiske razvrščali sami in torej tudi ni potrebno, da jih najavijo. Dokler bo nadzor nad učiteljevim delom tudi njihova dolžnost, bodo obiske razvrščali sami in torej tudi ni potrebno, da jih najavijo. Tudi zato je boljše, da se nadzorovanje učitelja kot uslužbenca loči od strokovnosvetovalnega in razvojnega dela.

Učitelji mislijo, da bi morale hospitacije s takim (nadzorom) namenom ravnateljeva zadeva (tako kot doslej), ravnatelj pa bi moral v prihodnje precej več časa nameniti pedagoškemu vodenju, kot organizaciji.

Iz stališč učiteljev je mogoče razbrati bolj jasne zamisli o tem, kakšno naj bi bila vloga ravnatelja kot pedagoškega vodje in kakšne njegove naloge in svetovalne naloge. Učitelji predlagajo, naj ravnatelj tudi v prihodnje opravlja del pedagoškega nadzora. Nadzirati bi moral tiste učiteljeve naloge, ki so predpisane s pogodbo ali zakonom. Zavedajo se, da je ravnatelj (njegovo mesto in vloga) logičen člen v navpični zgradbi upravljanja in vodenja šolstva, zato ga je treba v organizaciji nadzorovati. Takšno vlogo ima v vsaki sistemih. Ravnatelj je kot člen v strukturi upravljanja neposredno nadrejen učitelju in zato tudi prvi, ki je odgovoren, da učitelj ne krši predpisov, jih mora upoštevati pri vzgojno-izobraževalnem delu z učenci. Ravnatelj mora nadzirati kako učitelj izpolnjuje predpisane naloge: ali ima pripravljeno predpisano dokumentacijo, upošteva standarde in predpise pri organizaciji pouka in procesa, imenuje rodiljske sestanke, govornike in idr.

Zaradi »oddaljenosti« zavoda in zaradi neustrezne usposobljenosti ravnateljev pričakujejo učitelji največ strokovno pomoči od starejših kolegov, mentorjev ali vodij aktivov, ki bi morali biti učitelji z veliko izkušnjami. Pravijo, da jim ti že zdaj lahko največ pomagajo pri reševanju »stvarnih«, organizacijskih, gmočnih, metodskih in drugih vprašanj pouka.

Za učitelje so res lahko strokovni »avtoritete«; njim bi zaupali, sprejeli bi njihove strokovne nasvete, jih zato tudi priznali in pristali, da kritično presojajo (nadzirajo) njihovo delo. Strokovnost dela se lahko presoji (nadzira) le po strokovnih merilih, zato tega dela ne morejo opravljati strokovnjaki.

Poglaviti nosilci strokovno-svetovalnega, nadzornega in usmerjevalnega dela posameznega učitelja pri pouku bi po mnenju učiteljev torej morali postati učitelji mentorji in (ali) vodje aktivov. Za to vlogo bi jih morali imenovati, hkrati pa jih delno razbremeniti drugih (učnih) obveznosti. Ta vloga bi bila lahko vezana tudi na sistem strokovnega napredovanja. Čeprav se zavedajo, da jim ti mentorji ne morejo vsestransko pomagati, bi bila ta pomoč zanje prav gotovo najbolj uporabna.

To so nekatere najpomembnejše ugotovitve raziskave, ki se nanašajo na širša vprašanja organizacijske in vsebinske podobe pedagoške službe in Zavoda za šolstvo. Zanimivo bo spremljati, ali bodo ta stališča in pričakovanja učiteljev kaj vplivala na prihodnjo organizacijo pedagoške službe in ali bo le-ta v prihodnje bolj koristila učiteljem.

Anton Karinger: Drevje, papir, lavirana sepla, 1848

svetovalci navsezadnje tudi objektivni pri ocenjevanju tistega dela, ki so ga pri hospitaciji opazovali. Učiteljem ni všeč, da delavci Zavoda obiskov pri njih ne napovedo – to je po svoje tudi razumljivo – ob tem pa so dodali tole misel: Obiski, ki niso napovedani (in taki so ponavadi) in potekajo po načrtu delavcev Zavoda, ne pa učiteljev, so v bistvu nadzorni. Učitelji si, kot

Učitelji pa prav zaradi navedenih težav ne vidijo prihodnosti v takšnih stikih in sodelovanju med njimi in Zavodom. To pa ne pomeni, da bi bil svetovalcem obisk pri učiteljih v razredu (hospitacije) prepovedan. Obiski in hospitacije delavcev zavoda bi morali postati možnost, ki bi jo izrabili za strokovnosvetovalno in posvetovalno sodelovanje.

Knjižnice – prostor za študij in znanstveno delo ali...

Knjižnice so v naši zavesti mirni kraji, ki omogočajo čim bolj nemoten študij in znanstvenoraziskovalno delo. Tako je bilo vse do zdaj, toda razvoj tehnologije in zahteve prihodnosti spreminjajo njihovo vlogo in grozijo, da jih bodo – če se ne bodo posodabljale, sčasoma potisnili na rob uporabnega. Ker pa iz že dolgo znanih razlogov, med temi je večni problem pomanjkanje denarja, knjižnice teh pogojev ne morejo izpolnjevati, se utegne zgoditi, da jih bodo zamenjala tehnološko dobro opremljena informacijska središča.

O tem, pa tudi na splošno o vlogi knjižnic v mednarodnem znanstvenem sodelovanju in na predavanju, ki je bilo 15. maja v Mali dvorani ZRC na SAZU, spregovorila dr. Ilona Slawinski, vodja knjižnice Avstrijskega znanstvenega inštituta na Dunaju. Opozorila je na eno temeljnih nalog sodobnih knjižnic, to je omogočiti čim lažje in čim bolj nemoteno delo na znanstvenoraziskovalnem področju; prav tu so njihove naloge zelo raznolike in segajo vse do servisnih dejavnosti za omenjeno področje pa do samostojnega znanstvenega dela. Med njimi sta prednostnega pomena pridobivanje tujih publikacij ter nakup in izmenjava literature. Ta izmenjava je zlasti pomembna v vzhodnih deželah, kjer knjigarstvo ni toliko knjigotrdno usmerjeno, izmenjava pa omogoča boljši pretok knjig. Knjižnicam ne le pri nas, temveč tudi marsikje v razvitem svetu, manjka denarja, zato ne morejo nemoteno širiti svojih dejavnosti. Znanstvi se morajo kot vedo in znajo, zato pogosto dajejo prednost izmenjavi tiste literature, ki jo izdajajo inštituti. To je namreč denarno

veliko ugodnejše kot pa nakup dragih knjig, revij in časopisov – hkrati pa to že ovira nemoteno znanstveno delo. Seznam novejših literature morajo velikokrat temeljito pretehtati prav zaradi pomanjkanja denarja in se odločiti, ali naj ostanejo ob vedno novih časopisih in revijah, ki v zadnjem času izhajajo tudi v vzhodnih državah, naročeni na prejšnje, ali pa naj jih opustijo in se naročijo na nove. Poleg tega bo treba v prihodnje prodajo in sposojto tuje literature boljše usklajevati in slednjo tudi izboljšati, to pa pomeni, da bo uporaba knjižnic povezana z večjimi stroški kot do zdaj.

V marsikateri avstrijski knjižnici imajo disertacije, dragocene rokopise ali samozaložniške izdaje, ki jih ne smejo spoznati, posnete na mikrofime in šele ti so na voljo uporabnikom. Vendar je za izdelavo takšnega gradiva potrebno precej časa in denarja. V novejšem času pa se posebej v naravoslovju vedno bolj uveljavlja prenašanje informacij z bazami podatkov in banko podatkov (za tehniške vede, medicino ipd.),

podatke zanje pa zajemajo iz revij, referatov in časopisja ter jih lahko pogosto posodablajo. Tako na primer podatkovno bazo za medicino v knjižnici dunajskega inštituta posodablajo vsake četrta leta. Prednost bank podatkov je zlasti v tem, da je v njih mogoče naročiti želeno informacijo neposredno prek zaslona in jo tudi precej hitro dobiti. Kadar pa na željeno vprašanje uporabnik ne dobi dovolj popolnega odgovora, to je pogosto odvisno tudi od tega, kako natančno je oblikovano vprašanje, mu omogočijo hiter dostop do knjižnice. Vse večje avstrijske knjižnice so opremljene z informacijskimi sistemi, s telexom, telefaksom idr., dunajska pa tudi s sistemom CDR, tako da lahko njeni obiskovalci sami poiščejo zelene podatke.

Sodelovanje knjižnic pri mednarodnih znanstvenih projektih je prav tako eno pomembnih področij njihovega delovanja. To omrežje je na široko razpredeno, posebni obdelovalni centri pa sodelujejo z osrednjim delom knjižnice. Tako npr. literaturo, ki izhaja v Avstriji, obdeluje avstrijski inštitut, njegova osrednja redakcija pa je v Parizu. Knjižnice delujejo kot samostojne ustanove ali v sklopu inštitutov, pogosto pa sodelujejo tudi knjižničarji z znanstveniki na kraju samem.

Značilno področje delovanja knjižnic je tudi njihovo sodelovanje v mednarodnih organizacijah znan-

stvenega bibliotekarstva in komunikacij: mnoge od njih prireajo razstave iz svoje zbirke ali iz zbirk tujih knjižnic. Takšne »selitive« razstavljajo tudi kadar so eksponati dragoceni, spremljajo knjižničarji sami, povedni so tudi sodelavci in sestavljajo kataloge. Posebno veliko zanimanja je za znanstveno uporabne kataloge, saj so ti tudi po končani razstavi pomembni viri za znanstvenoraziskovalno delo.

Veliko knjižnic ima dragoceno staro zapuščino, in to je treba restavrirati. Tudi ta dejavnost je posebno področje mednarodnega delovanja, saj se prav pri restavratskih postopkih pojavlja veliko težav, te pa je mogoče rešiti le s tovrstnim sodelovanjem (npr. konzervacija papirja, restavriranje časopisov in revij ipd.).

Da bi knjižnice ohranile svojo vlogo in mogle izpolnjevati predvidene naloge, se povezujejo in sodelujejo; to, ali bodo postale tehnično dobro opremljene in servisno usmerjena informacijska središča, pa je odvisno od različnih dejavnikov: od denarja, ustrezno usposobljenega osebja, tehničnih možnosti, pa tudi od zanimanja, potrebe in pobud za mednarodno sodelovanje. Le če bodo izpolnjeni ti pogoji, bodo lahko še naprej ostajale kraj, kjer se pretakajo in zbirajo informacije, skratka središča za nemoteno raziskovalno delo.

V. K.

RAVNATELJI NA PRIZORIŠČU

Red, ki daje dosti svobode

Valja Kokalj: »Nikoli nisem mislila, da na tej šoli jaz največ vem.«

Z novim zakonom o zavodih se spreminja tudi ravnateljstva vloga. Kako jo ravnatelj sprejema? Ga bremeni ali mu pomeni možnost, da uresniči svojo vizijo šole? Bo ob sodobnem ravnatelju šola znala bolj prisluhniti otrokovim potrebam? Bo učitelj iz dozdajšnjega okvira idealnega pedagoga lahko stopil samo kot človek, ki se sicer nenehno trudi, obenem pa diha bolj svobodno in ustvarjalno, če od njega ne zahtevamo nečesa, česar ne more uresničiti? Bo šola iskala boljše stike s starši? Bo v njej rasel sproščen, vedoželjen, ustvarjalen otrok?

Za pogovor o vsem tem sem prosila nekaj ravnateljev iz različnih krajev Slovenije.

VALJA KOKALJ je deset let ravnatelj na Osnovni šoli Ivan Tavčar v Gorenji vasi. Njegova vedrina, dobrovoljnost in živahnost obljublja prijeten in zanimiv pogovor.

● **Trinajst let ste učili na raznih šolah. Kako ste se odločili za vlogo ravnateljstva?**

– Kot učitelj sem imel dva dobra ravnatelja, široka človeka, ki sta uspešno vodila šolo. Živi zgledi pa so zmeraj najboljši.

Odločitev je bila težka, ker sem vedel, da je to delo zelo odgovorno; obenem pa je bilo izživ. Lotil sem se ga z veliko zavzetostjo. Vmes so bili dnevi, ko mi je bilo žal, da sem ga sprejel. Toda sodelavci so me zmeraj podpirali, tudi v hudih trenutkih. Nikoli nisem mislil, da na tej šoli jaz največ vem. Naši ljudje vedo dosti. Naših skupnih deset let je bilo bolj ali manj uspešnih.

Šola bo ustanovila klub staršev za boljšo šolo.

● **Ali čutite novo vlogo ravnatelja kot breme, kot možnost za izboljšavo dela ali kot kaj tretjega?**

– Nove vloge ne čutim kot breme, ker bomo dozdajšnje delo samo nadaljevali. Odnos med učitelji in menoj temelji na zaupanju in spoštovanju. Zame je delo na šoli kolektivno, zato kakšnih večjih sprememb ne bo.

● **Kolikšen delež prenove boste naložili na svoja ramena?**

– Sam bom moral znati usmerjati, voditi, komunicirati; sodelavcem bom omogočal, da se bodo čim bolj seznanjali z novostmi. Zelo se bom trudil, da jih bom motiviral. Motivacija je volja.

Osip je zato, ker učitelji iščejo pri učencih neznanje.

● **Kakšen odnos imajo učitelji na vaši šoli do klasičnih oblik pouka in do novosti?**

– Če je učitelj mojster, je klasični pouk lahko dober, zato naj tudi ostane. Glede vpeljevanja novosti pa vem, da je prisila slaba in da ne rodi sadov. Novosti prihajajo s posameznimi učitelji. Tako preskušamo integrirati in nivojski pouk, projektno delo in diferenciacijo. Ko učitelji pripravijo takšne ure, nas povabijo, da si novost ogledamo in jo ovrednotimo.

● **V vzgoji in izobraževanju ni lahko začeti na novo. Kje naj bi se – po vašem – začele spremembe: v vladi, kadrovske šole, pri ravnatelju, učiteljih, starših?**

– Za vzgojo in izobraževanje otrok in mladine smo odgovorni vsi. Kdo bo potegnil prvi, ni pomembno, pomembno je, da vlecemo vsi, čeprav sistemske rešitve morajo biti. Sem za red, ki daje dosti svobode. Ne vem, koga bi dal na vrh, razmišljam pa o tem, da šola ne zna izrabiti ogromnega kapitala staršev. Z nami lahko sodelujejo zaradi svoje izobrazbe

ali pa zaradi mnogih življenjskih izkušenj.

● **Kako bo v prihodnje s sveti staršev?**

– Mislim, da jih ne bo. Ker pa je nujno, da starši sodelujejo z nami, bomo ustanovili klub staršev za boljšo šolo. To bo konec maja, ko bomo imeli dan šole in bodo tudi starši vodili nekatere interesne dejavnosti.

● **Kdo je prvi v šoli?**

– Prvi smo vsi.

● **Minister Peter Vencelj pravi, naj bi šola imela do šeststo učencev, da bi ravnatelj lahko vse poznal. Kakšne so možnosti za uresničitev takšnega predloga?**

– Naša centralna šola ima 713 učencev, podružnične še 219, to-

rej skupaj 932. Stanje je nevarno, saj imamo dve izmeni in je stavba prenatrpana. Ker bodo v Poljanah sezidali popolno osmleto, je upanje, da se bomo razbremenili. Kdaj bo to, pa je odvisno od denarja.

V današnjih časih je torej ministrov predlog težko uresničljiv, zamisel sama pa je odlična.

● **Kakšna je vaša podoba najboljšega učitelja?**

– Inovativen, ustvarjalen, človeški, staršem in otrokom naj bi bil zgled, do njih naj bi bil prijateljski, učencem naj bi dal veliko sodobnega znanja.

● **Ste izbrali ta merila po določeni osebi ali po svoji želji?**

– Po svoji želji, čeprav se nekateri naši učitelji približujejo temu liku.

● **Bi si upali navesti po imenu vaše najboljše učitelje?**

– Mislim, da si bom to nekoč upal storiti.

● **Kaj mislite o hospitacijah: naj bodo napovedane ali ne?**

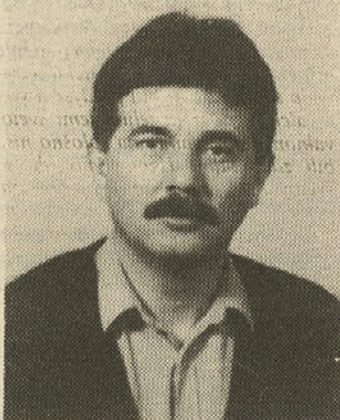
– Oboje. Kadar vpeljujemo novosti, so te napovedane, včasih pa je potrebna tudi kakšna nenapovedana. Nadzor je potreben, čeprav zaupam učitelju.

● **Ali ne bi bilo prav, da bi se odločili samo za napovedane? Pri teh pa naj bi učitelj pokazal, kaj in kako zmora učiti po pretehtani pripravi.**

– Se strinjam. Učitelj tako pokaže najboljše, kar zmora, hkrati pa se mu krepi samozavest.

● **Kako je na vaši šoli s študijem ob delu?**

– Ob delu študira šest učiteljev razrednega pouka na Pedagoški

Ravnatelj Valja Kokalj

akademiji v Ljubljani. Tam se je zganilo. Spremenil se je način pedagoškega mišljenja. Tak študij je odličen, saj lahko učitelj povezuje teorijo in prakso. Tudi diplomske naloge bodo takšne, da nam bodo koristile pri pouku in organizaciji šole.

Tako prihajajo na šolo novosti, z njimi pa se spreminja

Treba je iskati novo znanje, psihološko in strokovno.

ozračje. Čutim, da postajamo bolj odprti, bolj naklonjeni drug drugemu.

● **Za vzgojitelja je eno najtežjih vprašanj, kako se »zventilirati«, če je jezen na učence. Kaj menite o tem?**

– Vemo, da je učitelj samo človek, ki je lahko tudi jezen in hud. Da pa se bo znal obvladovati in ustrezno ravnati v kritičnih okoliščinah, mora najprej spoznavati sebe. Zato smo imeli na šoli več raznih seminarjev: o vedenju in komunikaciji, umetnosti pozitivnega mišljenja, spoznavanju sebe pa avtogeni trening. Pri nas ukorov skoraj ni. Morda bi morali prisluhniti tudi otrokovim nasvetom, namenjenim učitelju.

● **Imate pregled nad programom, ki ga šola ponuja staršem na roditeljskih sestankih? Se povezuje s kakšno delavsko univerzo? Kakšni so odnosi med šolo in starši?**

– Trudimo se, da bi bil program za starše čim boljši. Zato se povezujemo z delavsko univerzo iz Škofje Loke, ki ima odlične strokovnjake in zelo raznovrstna predavanja. Z njenim programom in organizacijo smo zelo zadovoljni. Včasih pa ji tudi mi ponudimo svoja predavanja. V zadnjih letih starši raje prihajajo v šolo, to pa pomeni, da smo jih pritegnili s kakovostnimi predavanji. Vedo, da bodo zvedeli nekaj zanimivega in koristnega.

Na roditeljske sestanke povabimo tudi otroke. Želimo, da bi se med seboj vsi kar najbolje poznali: otroci, starši, učitelji in ravnatelj. Starši hodijo tudi k učnim uram, na primer k integriranemu pouku. Tako se šola odpira.

● **Kakšnih učencev si najbolj želite?**

– Večkrat grem mednje in jih vprašam, kako je bilo v šoli. Vesel sem, če otrok reče: »Super!« Vem, da mu je dan hitro minil, počutil se je dobro in zvedel je veliko novega. Tak otrok bo vedoželjen, ustvarjalen, veliko bo znal. Naj bi bilo takšnih čim več!

● **Kaj pravite o velikem osipu v srednji šoli?**

– Včasih se ob tem kar zgrozim. Skoraj dva milijona nas je; pravimo, da nimamo naravnega

bogastva, zato pa imamo veliko pameti... Osip je zato, ker iščemo pri učencu neznanje. Vsak učitelj bi se moral vprašati: Kako sem učenca motiviral? Ali sem si prizadeval, da bi mu dal dovolj sodobnega znanja?

● **Ste kaj pridobili na obeh seminarjih v Opatiji, organiziranih za ravnatelje osnovnih šol? V kakšni delavnici bi želeli sodelovati prihodnje leto?**

– Vtisi so dobri in slabi. Dobil sem potrditev za svoje delo. Vem, da ustvarjamo šolo, ki je prijazna otroku in ki omogoča učitelju svobodo pri delu.

Ni pa mi všeč, ker nas je preveč, saj bi rad sodeloval v več delavnicah – vse so zanimive. Drugo leto bi se rad udeležil vsaj dveh: o samoovrednotenju in o komunikaciji.

● **Se vam zdijo časi naklonjeni šolstvu?**

– Ne, saj ne morejo biti. Povsod se čuti gospodarska kriza. Učitelji jo razumemo, ne strinjamo pa se s finančnim razvrednotenjem našega dela. Navsezadnje hodimo v šolo ne le zaradi veselja do dela...

Pogovor pripravila
DANICA CEDILNIK

Anton Ažbe: Deklica s kitami (Mala Dalmatinka), papir, rdeča kreda, 1885

pogledi

Četrtošolcem na pot

Opozorilna stavka Zveze četrtošolcev Slovenije, 23. aprila 1991, organizirana pred Skupščino Republike Slovenije, je pokazala na vrsto slabosti v našem izobraževalnem sistemu. Srednje šolstvo se resda počasi spreminja, vendar se bodo nekatere temeljite spremembe v šolstvu šele morale uveljaviti.

Srednje usmerjeno izobraževanje je bilo zabloda socialističnega samoupravljanja. Z njim smo podrli ustaljeni šolski red, ki je bil oblikovan več desetletij. Strokovno utemeljeni programi v gimnazijah in strokovnih šolah so bili ovrženi. Razvrednoten je bil zaključni izpit, ki je pomenil vsem dijakom, ki so šolanje uspešno končali, nekakšen zrelostni izpit. Omogočil jim je vstop v delo ali nadaljnje izobraževanje na višji ali visoki šoli.

Dijaki, ki so poznali samo do nedavnega uveljavljeno obliko neobveznega izobraževanja, bodo morali sprejeti koncept, ki je uveljavljen v razvitih sosednjih državah. Prepletanje programov, nižja zahtevnost znanja, sta omogočala dijakom prevelik prehod iz dve-, tri- in štiri-letnih šol.

Tega bo letos konec. Zavod RS za šolstvo je leta 1987 spet vpeljal zaključni izpit in tega bodo morali ob koncu šolanja opravljati vsi dijaki, ki so se vpisali tisto šolsko leto. Preverjanje znanja so do zdaj opravljali diplomanti dve- in triletnih programov. Problem pa je nastal prav pri četrtošolcih. Izpit zanje pomeni preverjanje znanja za vključitev v delo in vstop v nadaljnji študij. Pomen zaključnega izpita je povezan z načinom učenja. Pri posameznem učnem predmetu se zahteva od dijakov delno znanje, zaključni izpit pa je pregled znanja nad celotno učno snovjo vseh razredov. Pedagoški prijem zahteva od profesorjev, da dijakom oblikujejo delovne navade (vztrajnost, delovnost) ter da predelano snov temeljito ponovijo in utrdijo. Zato ni prazna misel, da je dijak z »zrelostnim izpitom« dokazal socialno in psihično zrelost za samostojno življenje.

Pri reševanju perečih problemov so se po imenovanju stavki za isto mizo zbrali zastopniki Zveze četrtošolcev Slovenije, Strokovnega sveta RS za vzgojo in izobraževanje, Odbora za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo pri Skupščini RS in Skupna komisija vseh treh zborov za problematiko zaključnih izpitov.

Dijaki so prišli na sestanek z ultimatom:

● Takoj je treba sprejeti moratorij na zaključni izpit za zdajšnje četrte letnike.

● Vlada naj zagotovi, da zdajšnji tretji letnik od 1. 9. 1991 dobi vse kataloge znanja ter natančna navodila za izpeljavo zaključnega izpita.

● Univerzi naj naslednje leto upoštevata uspehe zaključnih izpitov pri vpisu na univerzo.

Ultimat dijakov ne more biti zadosten razlog za upoštevanje vseh zahtev. Problem je širši. V pogajanjih bosta morala v prihodnje sodelovati država in plačnik izobraževanja. Država je organizacijo in izvajanje prepustila izobraževalnim ustanovam, nadzor pa svetovalnim zavodom. Poleg dijakov in študentov samoplačnikov imajo pravico do zahtevkov tista podjetja in ustanove, ki pošiljajo svoje kadre na izobraževanje in jih tudi same plačujejo.

Da bi reforma šolstva potekala mirno in strokovno utemeljeno, je skupna komisija vseh treh zborov za obravnavo na republiški skupščini pripravila tele predloge:

1. Strokovni svet RS za šolstvo naj s posebnimi skupinami izvedencev, ki bodo sestavljene iz priznanih praktikov srednjih šol in strokovnjakov iz univerze, takoj začne popravljati predmetnike in učne načrte, ki morajo biti sestavljeni tako, da bo zagotovljeno trajnejše znanje in bodo narejeni na sodobnih pedagoških podlagah.

2. Zavod RS za šolstvo naj bolj sistematično spremlja ocenjevanje in predlaga preskušene metode, da ocenjevanje ne bo najtežje breme srednje šole.

3. Sveti fakultet naj še pred sprejemnimi izpiti obravnavajo in sprejmejo predloge Odbora za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo Skupščine Republike Slovenije, da

– če je sprejemni izpit se upošteva:

a) splošno oceno zaključnega izpita;

b) ocene iz predmetov zaključnih izpitov, ki so pomembni za fakulteto;

– odpravijo diferencialne izpite, ki so izmišljotina usmerjenega izobraževanja, saj morajo študentje na izpitu prikazati, da celotno poznajo predmete;

– so sprejemni izpiti 20 dni po zaključnih izpiti in jih je treba javno razpisati;

– vse razpisane izpite tudi izvedejo.

4. Skupščina Republike Slovenije naj čimprej obravnava celotno problematiko šolstva v Sloveniji in sprejme ustrezno zakonodajo.

5. Zastopnike dijaške in študentske zveze naj povabijo na sejo odborov, kadar bodo obravnavali njihovo problematiko.

TONE KRAMARIČ

X. grafični bienale jugoslovanskih otrok

Galerija Božidar Jakac podaljšuje razpisni rok za udeležbo osnovnih šol in posameznikov na X. grafičnem bienalu jugoslovanskih otrok v Kostanjevici na Krki do 15. junija 1991. Doslej smo proti pričakovanju prejeli grafike s 141 šol iz vseh jugoslovanskih republik. Strokovna žirija bo izbrala dela za razstavo še pred koncem šolskega leta, razstavo pa bomo predvidoma odprli v soboto, 21. septembra 1991.

Pozivamo vsa vodstva šol, likovne pedagoge in posameznike, naj svoje prispevke pošljejo do 15. junija 1991 na naslov:

Galerija Božidar Jakac
Grajska 45
68311 KOSTANJEVICA NA KRKI

Šole obveščamo, da sprejemamo besedila za razpise tudi po telefonu na številko 061/315-585-vse do konca redakcije.

pobude odmevi

Nacionalno stanje družboslovja doživlja v novejšem času pogoste inventure; zadnje so – če sem dobro obveščen – pripravili spomladni na Univerzi v Mariboru. Ob razmeroma obsežni domači in prevodni beri ter v življenju, ki kar samo kliče po teoretski refleksiji, to seveda ni presenetljivo. Vendar pa bi se pri tem nepristranskemu tujemu opazovalcu zdelo verjetno hudo nenavadno, da ostaja pri nas ob obsežnem razvoju temeljnega in uporabnega družboslovnega raziskovanja neko njegovo specifično področje zelo zanemarjeno. To je področje »prosvetljanja« namenjenega družboslovja; gre tako za dela, ki so potrebna pri pouku družboslovnih predmetov v osnovnih in srednjih šolah, kot za dela, ki bi merila na siceršnjega »laičnega« bralca.

Na spomladanskem posveto- vanju v Mariboru se je ob tem vprašanju razvila ostra polemika. Seveda so strokovnjaki pri nas tudi doslej pisali učbenike in podobno literaturo in že iz čisto človeške psihologije je pač moč razumeti, da svojih del praviloma nimajo za neakovostna. Vendar pa tega vprašanja nikakor ne gre obravnavati na ravni čisto človeške psihologije ne na ravni afektov. Sklicujoč se na mednarodno primerljivost pogosto omenjamo, da se naši znanstveni dosežki praviloma lahko primerjajo s tujimi. Kot sicer načeloma menim tako tudi o področju družboslovja, pa se s tem nikakor ne strinjam, ko gre za tisto produkcijo, ki je namenjena »laičnemu« občinstvu. In da je stopnja splošne družboslovne kulture (da o humanistični ne govorim posebej!) pri nas neizmerno nizka, se lahko prepričate tudi po infarktne stanju zdajšnje pluralistične politične retorike.

Tudi pri nas je bilo napisano veliko učbenikov. Toda – vsem dobrim namenom avtorjev navkljub – v primerjavi s tistimi, kar lahko najdemo zlasti v zahodnem svetu, niso napisani daleč od sloga, ki nas vrača tako rekoč na začetek stoletja. »Didaktičnost« dosežejo največkrat kar s kakšnim drugobarvnim naslovom, ali pa v njej tako pretiravajo, da postane temeljno znanstveno sporočilo dvomljivo ali celo izgine. Naši učbeniki praviloma niso avtorska dela, ki bi se v temeljih zavedala, da morajo

računati predvsem s sintezo, temveč so največkrat »zborniki« več piscev. Vsak izmed njih pri tem prispeva članek o področju, ki je njegova specialnost; tisto, kar je pri (družboslovnem) učbeniku – to je, pri delu, ki je namenjeno vstopu v specifično teorijo – najpomembnejše, pa je preprosto zvrnjeno na ramena ubogega bralca. To breme je ravno v pomanjkanju sinteze. Pisno komuniciranje med družboslovci samimi ter med njimi in »laično javnostjo« se pri nas takorekoč ne razlikuje. Učbeniki, ki jih pišejo univerzitetni učitelji, so univerzitetna skriptna tudi tedaj, ko jih naslavlja na nižje in glede na univerzo bistveno drugačne stopnje šolanja. Če avtorji nimajo pedagoških ali didaktičnih izkušenj s populacijo, ki je (1) šele na začetku tovrstnega izobraževanja, in (2) ki se večinsko verjetno ne bo odločala za specializacijo v družboslovju, drugačnih izidov tudi ni mogoče pričakovati. V izobraževalni delitvi dela med t.i. teoretike in praktike zija pri nas velikanska praznina.

Ne gre le za učbenike. Tudi sicer je literarni izbor omejen na dve krajnosti: na praviloma dovolj kakovostna temeljna domača in prevodna dela ter na družboslovni »kič« (gre za obsežno področje knjig, ki se dobro prodajajo: tako za tiste, ki so v bližnji preteklosti izrabljale ideološko konjunkturo in s tem prav v očeh »laične javnosti« ohranjale ime družboslovja, kot za »lepe« monografije ali pa či-

Ali imamo »poljudno« družboslovje?

sto navadne »roto« zgodbe o vojnah in revolucijah). Razmeroma normalna posledica takšnega stanja je, da tisti, ki jih tu označujem kot »laično javnost«, pogosto ne ločujejo med političnim žargonom, »ideologijo«, in družboslovjem. Če govorimo o domači izobraževalni video-produkciji, je stvar – takoj ko jo primerjamo s sorodno proizvodnjo, ki prihaja z npr. angleško govorečega območja – še slabša, čeprav bi se s slovenskimi specialisti za to medijsko govorico gotovo dalo ustvariti zanimive projekte.

Končno gre pri tem za sam položaj družboslovja v izobraževanju. Pri nas se v preteklosti ni ravno razvijal tisti tip družboslovcev in humanistov, ki bi se v svoji temeljni strokovni in raziskovalni dejavnosti hote usmerjal k šolski in prosvetni »aplikaciji« – to pa je zelo razvito onstran naših meja. Kot sem že imel priložnost zapisati, sta se pri nas tako družboslovje kot humanistika razvijala tako, da je kot njuno osrednje področje mogočih promocij načelno veljalo bodisi ukvarjanje s »čisto« (in »visoko«, specializirano) teorijo bodisi dejavnost v politiki. Najsi se je nekdo šel dvorane ideologa ali disidenta, v obeh primerih si je lahko obetal hitrejšo in uspešnejšo kariero, kot če se je oklenil šole. In ker se v teh dejavnostih redkeje srečate s takšno aplikacijo, ki vrže denar, je šola prepo- gosto ponujala le zanesljivo sinekuro: **kultura in prosveta naša bo osveta.** Poleg tradicionalnih

nepriljubljenosti, ki jih ima družboslovje z ideologijo, je verjetno tudi prav slednje porajalo tisto posebno razmerje do »konkurentov«, naravoslovcev, zaradi katerega se slednji (kot npr. dr. Tone Wraber pred kratkim na mnenjski strani Dela) prikopljejo do absurdnih predstav o »prevladi družboslovja nad naravoslovjem« kot »zmagi preteklosti nad sedanjostjo« (!). Pod trenutno modnim geslom »deideologizacije« šole, ki ideologiji naravoslovcev povsem ustreza, bosta družboslovje in humanistika izgubljala prav toliko, kot se je to dogajalo v preteklosti ob nekoliko drugačnih geslih. Spominjamo se, kaj je za družboslovje in humanistike pomenilo ukinjanje gimnazij pred desetimi leti. Zdajšnje izginjanje še tistih skromnih družboslovnih in humanističnih vsebin v univerzitetnih programih nedružboslovnih smeri kljub povsem drugačnim argumentom vsebuje podobno logiko.

»Odpiranje v Evropo« nam na tem področju morda obeta spremembe. Nekoliko bo morda veljalo, da v preteklosti ni bilo mogoče prevajati tujih popularnih del za vstop v družboslovne teorije, ker so bile v njih zajete »nam tuje ideologije«. Vendar s takim izgovorom ne bi pretiravali: morda je celo komu v strokovnih, in ne le v ideoloških krogih prav godilo, da prepriha ni bilo. Veliko pomembnejše je zame, da je marsikje v tujini »populariziranje« družboslovja in humanistike (ki nikakor ni stvar

»simplificiranja«, ni rutina glede na raziskovanje manjvrednega poučevanja, temveč je rezultat resnega – enciklopedičnega, metodološkega, metodnega ipd. – dela) na zavidljivo visoki ravni in torej lahko velja za zgled. Pri tem pa se hitro pokaže, da teh del vseeno le ni mogoče zgolj prevajati – vendar ne zaradi kake nove »nam tuje ideologije« (to spet ni čisto izključeno), temveč zaradi posebnih značilnosti kulturnih prostorov. Po eni strani je mogoče to nesimetričnost popraviti z redakcijskimi posegi in dodatki, po drugi pa bi bilo v našem položaju nekaj prevodov koristnih že iz povsem pragmatičnih razlogov: zaradi zgledov in tekmovalnosti. Morda celo zato, da spodbudijo domače pisce k drugačnemu delu.

Tako smo jeseni dobili v slovenščini za področje humanistike nadvse koristen prevod učbenika za filozofijo avstrijske avtorice Marie Fürst; delo bo v kratkem doživelo že prvi (dopolnjeni) ponatis. Podoben korak je za področje sociologije pred kratkim storilo Znanstveno in publicistično središče v Ljubljani, ko je izdalo prevod priročnika Sociologija – ključni pojmi in dejstva. Izvirnik je angleški; pred vsem tremi leti ga je za londonsko Diary House napisal Stephen Moore. Gre torej za sodobno delo, ki ga je avtor namenil britanskim srednješolcem, ki opravljajo izpit iz sociologije kot pogoj za vpis na kolidž. Delu bi sicer morda lahko iz naših sociokulturnih determinant kdo očital »angleškost« – vendar je to seveda ravno njegova ključna odlika. Omejeno je res le na **key facts** (podnaslov izvirnika) in se sprehodi od pojmov socializacije in kulture, družine, dela, socialne stratifikacije, rase in spola, prek izobraževanja, socialnega nadzora in politike do prebivalstva, urbanizacije, revščine in obilja ter medijev in religije, v strokovnem pogledu pa ga končuje še poglavje o socioloških metodah. Kratka in jedrnatna poglavja se opirajo na ustrezno sociološko »konkrekcijo« (podatki iz empiričnih raziskav). Prav tu bi domači kritik lahko utemeljeno ugovarjal, češ da se ob britanski socialni »konkrekciji« slovenski srednješolec pač ne bi smel vpeljevati v soci-

ološko mišljenje. Vendar rama namesto kritike političnega izdajatelja in njegovega strojnega sodelavca dr. Franca Adama, ki sta se odločila za slovenski prevod oskrbita s sebnim dodatkom, ki s pomočjo naših socioloških raziskav nitno dopolnjuje izvirnik, več: slovenski srednješolec s tem – pedagoško nedvoumno pomembno! – možnost več, lahko tudi medsebojno primerno dopolnjuje izvirnik, dve različni socialni konkrekciji (Kot zanimivost, ki jo po tej hitro odkrijete, lahko omenim, da britanski moški npr. ob razpravi pomivajo posodo kot venski.)

Delo vsebuje še neko plast, lahko rabi za zgled. Pisu je očitno več kot jasno, da s knjigo ne bo dokazoval, kako merno sociološko izobražen temveč bo poskušal mladim študentom pravi pot do sociološke izobraženosti. Tako preseneti že prvo poglavje, v bistvu opozarja bralca nadvse preprosto, pa vendar v naših učbenikih praviloma izrto vprašanje: **kako se učiti.** Pri tem avtor ne prepušča kakega dela iz pedagoške psihologije, temveč upošteva specifičnosti sociološke vednosti, učite se na pamet, opozarja, bralca, temveč si ob študiju postavljajte vprašanja, kot npr. »Ali soglašam s postavljenimi dritvami? Ali so smiselne, tudi ne soglašam?«

Organizaciji študijskega dela namenim avtor še dodatno uvodno poglavje, obenem pa so tu sama vsebinska poglavja organizacijsko vestno strukturirana nadvse smiselno upoštevajo različne možnosti (slovenska izdaja tudi grafično ne zaostaja za izvirnikom!). V zadnjem delu poročajo odgovore na pregledno vprašanje, česar smo bili pri doslej navajeni kvečjemu zbirkah nalog iz matematike. Slovenski izdajatelj je očitno skrbel tudi za to, da je Strokovni svet potrdil priročnik kot alternativno gradivo v srednjih šolah. Glede na to, da se Znanstveno publicistično središče v Ljubljani pripravlja na ustanovitev sebnne poljudne družboslovne humanistične revije, lahko sklamamo, da je njegova tovrstna entacija zavestna in trajnejša.

PAVEL ZGAGA

Ivan Zajec: Val življenja, bron (frontalni pogled)

STALIŠČE BIOLOŠKEGA ODDELKA BIOTEHNIŠKE FAKULTETE UNIVERZE V LJUBLJANI

Spremembe niso upravičene

Analiza predmetnikov za tehniške in strokovne šole

Sedmega maja smo dobili v pregled uradne predloge predmetnikov z datumom 15. 4. 1991 in vsemi spremljevalnimi dokumenti o racionalni evalvaciji.

Pri pregledu spremljevalnih dokumentov, kot so Splošna navodila, Informacija o spremembah v letu 1991/92 z dne 19. 3. 1991 in Izhodišča... z dne 29. 10. 1990, smo ugotovili, da predlogi predmetnikov s 15. 4. 1991 niso v skladu z izhodiščnimi dokumenti o spremembah, deloma pa so z njimi celo v nasprotju. Sestavljali novih predmetnikov tako niso upoštevali temeljnih izhodišč, zato so spremembe v predmetnikih velikokrat povsem neupravičene.

V dokumentih pogrešamo tudi opredelitev, kaj bi moral pomeniti profil 2-, 3- in 4-letnega šolanja – pri tem ne mislimo, kaj bi moral znati in obvladati iz svoje ožje stroke, ampak kakšna bi morala biti njegova splošna izobrazba, ko konča določeno stopnjo šolanja. To je še posebno pomembno za 4-letne programe, saj bo del učencev iz teh programov v prihodnosti predstavljal slovensko tehniško inteligenco, splošna izobrazba pa se s srednjo šolo konča in je nobena tudi ne daje svojim študentom. Za majhen narod je zelo pomembno, da ima vsaj izobraženec, če že ne kar vsa populacija široko in trdno splošno izobrazbo, saj se je takšni populaciji treba veliko bolj prilagajati kot pri velikih narodih.

Opredelitev temeljnega znanja, ki je pomembno za življenje posameznika in za normalno delovanje celotne družbe, bi veliko pripomogla k notranji uskladitvi predloženih predmetnikov. Tako pa kljub lepo zapisanim ciljem in smotom besede o krepitvi zdravja, odgovornosti do okolja, varovanju okolja idr. ostajajo le fraze, ki s predmetniki v taki obliki, kot so predloženi, nimajo nikakršne zveze. Pri tem se ne spu-

čamo v specifično strokovno znanje, saj je to verjetno v predmetnikih jasno opredeljeno, naše zelo kritične pripombe so usmerjene le na splošnoizobraževalne vsebine.

Ločitev na dve-, tri- in štiriletnne programe je povsem smiselna, saj bi morale biti tudi ravni splošne izobrazbe strukturirane glede na to, kakšno vlogo bo imela v družbi posameznik. Če so v dveletnih programih povečini priučeni delavci, so v triletnem že obratovodje, ki lahko glede na svojo odgovornost na tem delovnem mestu povzročijo že nepopravljivo škodo npr. okolju. Še bolj odgovorni bodo tisti, ki bodo končali štiriletnne programe, tehniška inteligenca, ki se izobražuje po njih, pa bo v prihodnosti celo v parlamentu glasovala o zelo pomembnih družbenih odločitvah. Glede na pripombe smo razvrstili predloge predmetnikov v tri skupine:

1. Štiriletni programi, v katerih je biologija z ekologijo temeljni strokovni ali splošnoizobraževalni predmet. V to skupino spadata programi Živilski tehnik V/9 in Kmetijski tehnik V/1, kjer je biologija temeljni strokovni predmet, zato je število ur za ta predmet popolnoma razumljivo in ustrezno. Lesarski tehnik V/13,

Tekstilni tehnik V/8 in Kemijski tehnik imajo v svojem programu biologijo z ekologijo kot splošnoizobraževalni predmet – to je tudi povsem razumljivo in razumno. K tej skupini nimamo pripomb, saj bomo lahko v okviru predmeta uresničili postavljene smotre predmeta.

2. Štiriletni programi, iz teh je biologija z ekologijo povsem izpuščena – so Gradbeni tehnik V/14, Strojni tehnik V/25 in Elektrotehnik V/23, z vsemi petimi različicami. Prepričani smo, da to ni dopustno, saj bi morali temeljno znanje iz biologije in ekologije dobiti vsi, ki v naši gospodarski in družbeni sestavi prihajajo na pomembnejša delovna mesta. Poleg tega znova poudarjamo, da bo iz teh programov prihajala prihodnja slovenska tehniška inteligenca, ki bo morda res tako kulturna, da bo napolnila prazna gledališča, galerije in koncertne dvorane in bo v zgodovini in narodov kulturi iskala svojo nacionalno identiteto, do narave in okolja pa bo neprijazna in nekulturna. V družbi ima tehniška inteligenca razmeroma pomembno vlogo pri vodenju podjetij in pri odločanju o pomembnih stvareh v družbi, kako bo to opravljal tako pomanjkljivim znanjem o naravi in okolju, pa je seveda vprašanje.

V trenutku, ko sta varovanje okolja in ekologija še vedno samo v naših besedah ne pa tudi v dejanjih, lahko računamo le na rodove, ki prihajajo, da bodo sposobni sanirati zdajšnje stanje. Poleg tega vemo, da so prav tisti, ki so izločili tako pomembne vsebine iz svojih programov, med največjimi onesnaževalci, zato je nujno, da se izločene vsebine vrnejo v njihove programe. Pri tem ugotavljamo, da je biologija z ekologijo tudi edini osnovnošolski predmet, ki

v štiriletnih srednješolskih programih ni našel svojega mesta. Tudi argument, da je bioloških vsebin veliko v osnovni šoli, ne drži, saj je za razumevanje bolj celostnih procesov in pojavov v naravi potrebna neka zrelost učencev.

3. Triletni programi: za te velja, da so v svojem bistvenem delu (ki je za vse enak) popolnoma uravnoteženi v razmerju med naravoslovjem in družboslovjem.

Če odštejemo slovenski jezik in matematiko, ki sta splošnoizobraževalna predmeta, in odštejemo še športno vzgojo, ostane 140 ur družboslovja in 35 ur umetnostne vzgoje, ki je tudi družboslovje – mirne duše bi lahko k temu dodali iz slovenskega jezika še književnost. Torej so vsi predmeti, ki še ostanejo, družboslovni in je naravoslovje povsem izpuščeno iz programov.

Razmerje med družboslovjem in naravoslovjem je tako popolnoma porušeno – to velja za vse triletnne programe.

Če še nadalje razčlenimo predmetnike, in sicer strokovne predmete, lahko ugotovimo, da mnogi programi nimajo v svojem sklopu niti enega naravoslovnega predmeta, npr. program Električar IV/17-A, B, C, C. Mizar-Tapetnik IV/12, Tekstil IV/8. Pri programih Gradbenec IV/32 in Kemijska dejavnost IV/9 lahko zasledimo vsaj med strokovnimi predmeti nekaj kemije. Posebno poglavje predstavljajo triletni programi, ki jim bi morala biti biologija temeljni strokovni predmet, pa je sploh nimajo – to velja za vse agroživilske stroke, npr. kmetijec, gospodinja, živilce idr.

Za vse te programe zahtevamo uravnoteženje naravoslovja in družboslovja in v skladu s tem oblikova-

nje naravoslovnih vsebin, tako da bodo dajala temeljno, zlati pa naravoslovno znanje za vsa populacijo, ki bo končala triletno šolanje.

Primerjava predmetnikov s programi v Evropi in ZDA:

Pri primerjavi predmetnikov smo ugotovili, da je naravoslovje in s tem tudi biologija v naših predlogih veliko slabše zastopana kot v predmetnikih enake ravni izobraževanja v tujini.

V Avstriji so v tri- in štiriletnih programih zastopani vsi naravoslovni predmeti, v dveletnih programih pa imajo vsebine biologije z varstvom narave.

V Italiji so zastopani v tri- in štiriletnih programih naravoslovni predmeti glede na specifičnost programa; biologije ni le v dveletnih programih. Na Norveškem je naravoslovje zastopano z razmeroma visokim odstotkom.

Na Finskem sta v vseh programih obvezna naravoslovna predmeta biologija in kemija, fizika je izbirni predmet. Naravoslovje je obvezno do 8,9 odstotka. Naravoslovje in s tem tudi biološke vsebine so uvrščene v ameriške in angleške programe, le da so združene z drugimi vsebinami naravoslovja in pogosto še s tehniko.

Pri tej primerjavi pa ne smemo spregledati, da so ljudje teh dežel že zdavnaj bolj ekološko ozavešeni kot pri nas, kjer smo začeli o problemih okolja razmišljati veliko kasneje in še danes nismo pripravljeni v skladu s temi spoznanji tudi ravnati.

O ekologiji in varovanju okolja govorimo vsak dan – zavedamo se, da je ekologija celostna, da ni samo biološka, vendar: kakor koli jo obrabamo in osvetljujemo iz različnih zornih kotov, je navsezadnje edini na-

men ekologije in varovanja okolja, da ohraniti okolje in s tem omogočiti preživetje vsemu živemu v naravi, s tem seveda tudi človeku. Zato smo prepričani, da je biološka ekologija (v širšem pomenu) temeljna pomena za pravilno razumevanje celote. Zahod je to spoznal veliko pred nami!

Predloge predmetnikov je na 10. 5. 1991 obravnaval tudi ZPZ, biološkega oddelka, ki je oblikoval te sklepe in stališča:

● Predloženi predlogi predmetnikov niso v skladu s splošnimi načeli, sestavljalec je treba opozoriti na to.

● Vsi štiriletni programi morajo vsebovati vsaj 70 ur predmeta biologija z ekologijo.

● V triletnih programih je treba uravnotežiti družboslovje in naravoslovje ter uvrstiti v sklop naravoslovnih predmetov vsaj 70 ur vsebin varovanja okolja.

Strokovnemu svetu predlagamo, da ne sprejme predloženih predmetnikov in da upošteva mnenje strokovnih društev, učiteljev, inštitucij, navsezadnje pa tudi mnenje šolske javnosti.

Predstojnica Biološkega oddelka Biotehniške fakultete

prof. Dr. TATJANA VEKOVNIK

P. S.

Z vsebino analize predmetnikov za tehniške in strokovne šole se spopadajo: Društvo biologov Slovenije, Prirodoslovno društvo Slovenije, Društvo republik Slovenije za varstvo narave in kulturne dediščine, Društvo ekologov Slovenije, Biološki inštitut Jovana Hadija in ZRC SAZU.

Aktualna vprašanja književnega pouka (VII)

JANKO KOS

Ideološko ali nevtraln

Naj bo pouk književnosti ideološki ali čisto nevtralen? To vprašanje je seveda odmev splošnih razprav o usmeritvi današnje šole. Eni mislijo, da je treba v svetovnonazorskih stvarih doseči popolno nevtralnost, drugi menijo, da kaj takega ni mogoče, ker je šola zmeraj vpeta v takšne ali drugačne ideologije. V resnici se motijo eni in drugi, njihova stališča so zgled prenapetih skrajnosti, ki zakrivajo pravo stanje stvari. Te pa so dosti bolj zapletene, kot se zdi na prvi pogled.

Da je tako, dokazuje ravno književni pouk. Na kratko bi se dalo reči, da imajo v njem svoje mesto tudi ideologije; da pa vse v njem spet ni ideologija, tako da ostaja dovolj prostora tudi za tisto, čemur se lahko reče nevtralnost v ideoloških zadevah. Toda pogoj, da stvari tako razumemo, je ta, da besedi ideologija damo splošno sprejemljiv pomen, ne pa kakšnega filozofskega, ki je za koga lahko sporen. S splošno priznane stališča so ideologije sistemi idej, predstav in mnenj, z njihovo pomočjo vrednotimo kako življenjsko področje, po njih uravnavamo svojo dejavnost in jih s tem priznavamo za normo, merilo, imperativ; in prav v tem pomenu govorimo ponavadi o državnih, nacionalnih, verskih, socialnih, moralnih, pa tudi estetskih in umetnostnih ideologijah. Ker imajo izrazito vrednotenjsko vlogo, so za obstoj posameznika, pa tudi skupnosti, ki jim pripada, zelo pomembne, saj je vsa naša eksistenca prežeta z vrednotami. Niso pa ideologije edino orodje za vrednostno usmeritev, pogosto vrednotimo bolj neposredno, sponatano in nezavedno, brez pomoči ideoloških obrazcev. Prav to je pomembno za književni pouk današnji šoli.

Vsako literarno delo vsebuje poleg čisto spoznavnih in estetskih prvin tudi posebno vrednostno razmerje do sveta. Vseših ostaja na ravni nejasno izraženih dojmov, čustev, razpoloženja, to se nam zdi estetsko še posebno mikavno; pogosto pa vendarle kaže jasne obseke kake ideologije, kar samo na sebi sploh ni slabo, saj jih najdemo v prvovrstnih umetninah – v Sofoklovi Antigoni, Molièrovem Tartuffu, Linhartovem Matičku ali pa v Prešernovi Zdravljici, Cankarjevem Hlapcu Jerneju in Vorančevih Samorastnikih. Priznajmo, da je kar precej domače in svetovne književnosti prežete z najrazličnejšimi ideološkimi sestavinami, ne pa seveda vsa. Že pri Prešernu smo v zadregi, ko poskušamo presoditi, kdaj ima vrednostno stališče v njegovih pesmih ideološki pomen, kdaj pa gre za preplet vrednostnih občutij, ki jih ne moremo zajeti v ideološki sistem. Ob Uvodu v Krst pri Savici bi se lahko govorilo o nacionalnoosvobodilni ideologiji, čeprav bi celo tu lahko pomislili, da težnja k svobodi ni samo ideološka stvar, temveč prvinska sila v vsakem živem bitju; v samem Krstu pa bi komajda prepoznali ideološko mrežo, ki bi ga v celotni prekrila. Ob Orglarju bi seveda lahko govorili o Prešernovi umetnostni ideologiji, ki da je tipično romantična, ampak za sonete o hrastu, smrti, usodi iz Sonetov nesreče bi morali reči, da so njihove vrednostne predstave o svetu preveč eksistenčno enkratne, neposredne in subtilne, da bi jih smeli zajeti v ideološke obrazce. Prav to bi lahko ugotovili za večino

Jenkovič, Murnovih ali Kosovelovih pesmi, za Grumova prozna besedila ali za Strniševe drame. Še in še bi se dalo naštevati, saj se samo po sebi razume, da je takšnih neideoloških besedil polna ne le slovenska, temveč vsa svetovna literatura; in da jih je vsaj toliko, če ne več od ideološko izrazitih.

Od tod sledi nekaj dobrodošli spoznanj o tem, koliko je lahko šolski pouk o književnosti ideološki in koliko nevtralen. V besedilih, katerih vrednostne perspektive ni mogoče zvesti na ideologijo, je pač ne bomo iskali in glede na to bomo do njih ideološko nevtralni. Zlasti jih ne bomo natezali na kopito te ali one socialne, moralne ali umetnostne ideologije, ki nam je morda pri srcu; s tem bi zagrešili tisto, kar se je dogajalo A. Mahnič, ko je s strogega ideološkega stališča presojal tudi najboljše Gregorčičeve pesmi, katerih vrednostna misel je bila bolj doživljajsko spontana kot ideološka. V vseh takšnih primerih mora torej tudi šolski pouk o književnosti ostajati ideološko nevtralen, to pa ne pomeni, naj bosta učitelj in učenec brezbrizna do vrednostnih vprašanj, ki jih ponujajo neideološka besedila. Prav narobe, čim bolj se jih je treba zavedati, da bodo za mladega bralca zares vznemirljiva.

Toda precejšen del književnega pouka zavzemajo tudi besedila, katerih ideologija je pomembna za njihov književni učinek. Do takšnih del ne učitelj ne učenec ne more biti ideološko brezbrizen. Oba sta v svojem vsakdanjem življenju vpeta v najrazličnejše ideološke modele, nekateri se niti ne zavedata, mnogih se zavesta šele ob književnih besedilih. Seveda bi prav zato nemara kdo rekel, da mora torej književni pouk po znanem levčarskem gestu gojiti t. i. »kritiko ideologije«, se pravi razkrivati, razkrinkavati in kritizirati vse, kar v literaturi diši količkaj po ideološkem. Toda to je nesmisel. Ideologije so legitimen sestavni del književnih umetnin, tako kot so pomembne za naše vsakdanje življenje. Pomembnejše je vedeti, da so med njimi zastarele ali pa še zmeraj aktualne, ustrezne ali neustrezne, »prave« ali »krive«, kot se pač prilegajo stopnji naše socialne, moralne in kulturne zahtevnosti. Zato smo tudi v književnem pouku do njih lahko afirmativni, do drugih kritični in celo odklonilni. Ob Sofoklovi Antigoni se učitelj in učenec gotovo znajdetaj pred izbiro med nasprotnima ideologijama Antigone in Kreonta, ki sta aktualni tudi za naš čas. Ta primer kaže, da pri književnem pouku do ideologij ne moremo biti nepristranski, da pa terja naš pristanek na eno od njih kar precej ozaveščenega dialoga, premisleka in argumentov. Sicer je pa s takimi odločitvami prepreden ves književni pouk. Če bi kak učitelj prepričeval učence, da mora biti književnost v službi »ljudstva« ali pa »delavskega razreda«, bi bila to seveda ideologija, a tako zastarela, da bi se zdela učencem čudaka. Bolj verjetna bi se jim zdela ideja, da mora biti umetnost popolnoma »avtonomna«. Tudi to je seveda ideologija, morda ustrezna današnjemu učitelju in učencem, nemara pa tudi ne – to bi seveda terjalo od njih kritično obravnavo in iskanje drugačnih prijemov pri pouku književnosti.

iz prakse za prakso

Pri tem načinu dela potekata komunikacija in interakcija ne samo na relaciji učitelj, učenec in učna snov, temveč tudi med učenci samimi. To je tudi eden od načinov, da se učitelj otrese svojega središčnega položaja v razredu, ko se vsi učenci obračajo le k njemu in je učitelj glavni nosilec vseh akcij in odzivov pri pouku. Pri metodah, ki temeljijo na izkušnjemskem učenju, govorimo o štiripolarni interakciji, in sicer: učitelj – učenec – sošolec – predmet spoznavanja (učna vsebina).

Simulacije in igra vlog se v naših šolah počasi uveljavljajo. Zaradi vrednosti, ki jo imajo, pa bi morale postati pogostejši načini dela na vseh šolskih stopnjah in vseh fazah učnega procesa. S tem ne oporekam vrednosti znanih učnih metod za uspešno vzgojno in izobraževalno delo, saj se zavedam, da je vsaka absolutizacija za pedagoško delo škodljiva. Poročstvo za kakovost dela nam mora biti premišljeno kombiniranje in prepletanje uč-

nih oblik in metod dela. Pomembno pa je, da učitelj ne uporablja samo ustaljenih načinov dela, ampak da v svoje pedagoško delo vpeljuje premišljene akcije in jih izvaja ob razmišljanju o opazovanju ter svoje »eksperimente« sporoča tudi drugim. In prav to me je spodbudilo, da napišem ta sestavek, da učiteljici 3. a razreda osnovne šole L. Mačka-Boruta v Ljubljani-Polje čestitam in jo spodbudim, da svoje dosežke opiše vsaj v našem stanovskem časopisu. Z objavljanjem svojih izsledkov bi hkrati tudi obogatila našo didaktično teorijo.

ANA TOMIČ

Na Prosvetnega delavca se lahko naročite tudi po telefonu: (061) 315-585

Nevidne strani vidne umetnosti

Narodna galerija, od 10. maja do konca junija

V tem mesecu so pripravili in odprli v Narodni galeriji razstavo, ki je še posebej namenjena otrokom, natančneje povedano, osnovnošolcem. Na njej so prikazane različne likovne tehnike, slikarske, kiparske in risarske, postopki nastajanja likovnih del, orodje, ki se pri tem uporablja; besedilo, ki vse to posreduje, pa sledijo še razstavljena likovna dela po posameznih umetnostnih zvrsteh. Razstava vpeljuje otroke v spoznavanje in umevanje tega, da je vsaka umetnina zasnovana v določeni likovni tehniki, likovni ustvarjalci pa s svojim posebnim čutom in občutkom za material izbirajo tiste, ki najbolj ustrezajo njihovu izraznemu načinu in namenu izpovednosti. Poleg tega otroku ostri in mu privzga občutek za to, kako različno učinkujejo stvaritve tudi zaradi materialov, v katerih so izdelane ali ki so uporabljeni pri njihovi izdelavi, pa tudi zaradi različnih oblikovnih in tehničnih prijemov in likovnih tehnik, kakršni so olje, pastel, mavčni kip itn.

Razstava vodi obiskovalca mimo vitrin, ki prikazujejo postopek zlatenja, seznanja ga z različnimi otenki barjanske zemlje in v zvezi s tem z Lapajnetovo tehniko barjanske zemlje na juti. Ogledati si je mogoče izdelavo jajčne tempere in ob tem spoznati tabelno slikarstvo, modeliranje v mavcu, glini, leseno plastiko, zamisel in pripravo na kiparsko delo, natančneje so predstavljena trda in tekoča risala, zlatenje...

Še posebno zanimivo pa je, da je razstava, ki jo je pripravila Lidija Tavčar, pospremljena tudi s svojevrstnim katalogom, delom iste avtorice, z dokumentom o razstavi, ki bo prav uporaben tudi tedaj, ko bo razstava končana, saj je razstavljeno gradivo v njem sistematično in nadrobno obdelano. Zasnovan je namreč kot nekakšen umetnostno-zgodovinski delovni zvezek, ki skuša otroku predvsem s fotografijami, slikami likovnih del in humoriističnimi risbami prikazati, kakšen je ustvarjalni postopek nastajanja likovnega dela, njegovo likovno-tehnično plat. Uvodoma predstavlja srednjeveško delavnico in se ukvarja z različnimi, naravnimi in umetnimi barvili. Nato seznanja bralca s pojmom freske, ga uči razlikovati fresko

od grafične predloge, mu naloži izdelavo lastnega kartona in ga pouči, kako se ga uporablja. Nato mu razlaga pojem tabelnega slikarstva in s tem povezanim značilnim postopkom – zlatenjem. Fotografije v nadaljevanju prikazujejo izdelavo jajčne tempere, naslednje strani pa obravnavajo oljno slikarstvo. Posebno poglavje razlaga, kako je treba razbirati podatke o sliki, saj ima marsikateri prav posebno preteklost, in s časom je morda tudi spreminjala svojo podobo. Temu poglavju sledita še dve o akvarelu in pastelu, ki opozarjata tudi na fotografijo kot pomemben pripomoček pri slikarskem delu.

Osrednji del kataloga je odmerjen risarskim tehnikam, predstavljena so različna risala, otroka vpeljuje v opazovanje risbe in njenih učinkov in ga seznanja z risarskimi tehnikami, pri tem ponazarjajo besedilo risbe in raznolike naloge. Tako je to poglavje opremljeno z Jakopičevim Avtoportretom iz leta 1929, narisanim z ogljem, z risbami Franca Kavčiča, pri katerih so bile uporabljene črna, bela in rdeča kreda, z Ažbetovo Dekliko s kitami v rdeči kredi itn. Celotno poglavje o risarskih tehnikah je razvrščeno po uporabi trdnih in tekočih risal: trdnih – oglja, krede, svinčnika in risalnih tekočin – bistre, sepie, tuša in črnila.

Slikovno in likovno posebno bogato je opremljeno tretje poglavje o likovni umetnosti: kiparstvo. Razvršča ga po stopnji plastičnosti, nato pa v sliki in besedi spregovori o zamisli, pripravi in kiparski umetnini, o kiparskih tehnikah – modeliranju, klesanju in rezbarjenju, pri čemer so modeliranja v posameznih materialih – glini in mavcu ter vlijanje v mavce tudi slikovno postopno prikazani. Zadnja kratka poglavja se ukvarjajo še z leseno plastiko in v njegov priložnostni obiskovalec in opazovalec.

VLASTA KUNEJ

Vzgoja k samostojnosti

Uveljavljanje metod izkušnjanskega učenja v osnovni šoli

O šoli in njenih učiteljih je bilo zadnje čase veliko izrečeno in tudi napisano. Ko človek prebrira različne sestavke in poslušajo izjave poklicanih in nepoklicanih, se ne more znebiti vtisa, da prevladujejo očitki, češ da je šola neprijazna, da učence poneumlja, da leti doživljajo preveč stresov zaradi njene storilnostne usmerjenosti itn. Razumljivo je, da zbudijo tudi najmanjše pomanjkljivosti učiteljev dosti več odzivov kot njihovi pozitivni dosežki in prizadevanje za boljše in prijaznejšo šolo. To je po eni strani razumljivo, saj je učiteljski poklic najbolj nadzorovano delo in ljudje smo pač nagnjeni k presojanju in tudi k temu, da prej opazimo pomanjkljivosti kot to, kar je dobro in napredno. Po drugi strani so učitelji tudi premalo samozavestni, da bi bolj pogumno pisali o svojih pozitivnih dosežkih, o drobnih, a dragocenih novostih.

V tem sestavku ne nameravam nadrobno členiti tega, kar je dobro in pomanjkljivo v naših šolah, temveč bi rada opisala primer vpeljevanja metod izkušnjanskega učenja v 3. a razredu osnovne šole Leopolda Mačka-Boruta v Ljubljani, pri predmetu spoznavanje narave in družbe.

Znano je, da učni predmet spoznavanje narave in družbe na splošno ni priljubljen med učenci nižjih razredov osnovne šole. V raziskavi, ki sem jo opravila v letu 1982, sem ugotovila, da so učenci spoznavanje narave in družbe po priljubljenosti uvrstili na predzadnje mesto med petimi učnimi predmeti. Na prvem je telesna vzgoja, na drugem glasbeni pouk, tretjem matematika, četrtem spoznavanje narave in družbe in na petem slovenski jezik. Preseneča, da je matematika bolj priljubljena kot spoznavanje narave in družbe ali slovenski jezik. To in drugi dejavniki kažejo, da se mora razredni učitelj izredno potruditi, da učni predmet približa učencem in zbudi zanimanje zanj. To lahko doseže le z boljšim didaktičnim prijemom, s takšnim, ki pritegne učence k sodelovanju in ustvarjanju ter k dejavnemu pridobiva-

nju novih spoznanj. Za aktiviranje učencev, sprotno povezovanje teorije in prakse in takojšnjo uporabo pridobljenega znanja so se pokazale zelo prikladne metode simulacije ali igra vlog, ki temeljijo na izkušnjemskem učenju.

Opis primerov

Kot prvo zanimivost naj omenim, da učiteljica 3. a razreda omenjene šole včasih zaupa učencem, da sami pripravijo učno uro (učno enoto) ob njeni pomoči. Poudariti je treba, da to ni improvizacija, saj učiteljica učencem pomaga, jim svetuje in jih ustrezno usmerja. Tako so pri obravnavanju učne teme Človeško telo samostojno pripravili učno enoto Uho. Otroci so sami pripravili plakat, poiskali dodatne virov o ušesu, brskali po časopisih in revijah, da bi našli kaj zanimivega o tem čutilu itn. Prepričana sem, da so odkrili veliko več problemov in vprašanj, kot pa jih je v delovnem zvezku. Celotno: tako so tudi starše prisiljeno pritegnili k šolskemu delu, in če ne drugega, so vsaj spoznali, da učiteljevo delo le ni tako preprosto, kot si mnogi za-

mišljajo. Drugi primer kaže, kako je mogoče metodo igranja vlog uspešno uporabiti tudi pri delu z mlajšimi učenci. Tako so pri obravnavanju elektrike pripravili okroglo mizo. Igralci »strokovnjaki« za elektriko, so sedli za okroglo mizo, pogovor »strokovnjakov« je v živo prenašala televizija. Učiteljica je bila napovedovalka, drugi učenci so »strokovnjakom« postavljali in pošiljali pisna vprašanja na temo o elektriki. Zal teh vprašanj (in odgovorov) nimam, a prepričana sem, da so bila zanimiva in predvsem; bila so njihova. Koristno bi bilo, da bi se učiteljica opogumila in v našem stanovskem časopisu bolj nadrobno opisala to učno uro.

Teoretične osnove metode igre vlog

Simulacije in igra vlog temeljijo na izsledkih izkušnjanskega učenja. Teoretiki in praktiki izkušnjanskega učenja poudarjajo pomen integracije (povezovanje v celoto, strnjevanje), izkušnje z abstraktnim razmišljanjem in posploševanjem, pa tudi povezovanje spoznavnega (kognitivnega) s čustvenim (konativnim) in socialnim področjem pri pridobivanju znanja, spretnosti in navad. Osrednja ideja izkušnjanskega učenja je, da se najbolj naučimo stvari, če jih sami delamo, če smo v resnici dejavni. Ta opredelitev ni povsem nova, saj tudi didaktična teorija ugotavlja, da trajnost znanja dosežemo, če so izpolnjeni tile pogoji:

– kadar si znanje pridobimo z zavestno in smotno dejavnostjo;

– če smo za pridobitev novih spoznanj motivirani (ne zapomnimo si tega, česar si ne želimo);

– če si znanje pridobivamo z zanimanjem in ustrezno pozornostjo;

– če znanje in informacije uporabimo že med tem, ko si jih pridobivamo;

– kadar resnično povezujemo teorijo in prakso.

Če poskušamo teoretično opredeliti in utemeljiti primer igranja vlog pri obravnavanju elektrike v 3. razredu osnovne šole, lahko že po teh skromnih informacijah, ki jih imamo, ugotovimo, da je bila učna ura didaktično strukturirana tako, da so bili izpolnjeni naštetni pogoji. Učenci so bili postavljeni v položaje, v katerih so morali dejavno sodelovati. Položaj, »scenarij« igre jih je silil, da so lahko postavljali vprašanja in celo več, da so jih pisno oblikovali. Pri običajnem frontalnem delu, pa tudi pri skupinskem dobijo učenci vprašanja že vnaprej, od učitelja in jih sami skoraj ne oblikujejo. Zato je pri pouku tako malo učencev vprašanih. Pri takem »igranem« načinu pouka se učenci urijo tudi v jezikovnem oblikovanju vprašanj, zato morajo misliti in si znanje »pridelati«, saj jim le-to ni sporočeno, »preneseno«, »podano« ali celo »dano« kot pogosto slišimo, na primer »kako čudovito podaja učitelj učno snov«. Nadalje lahko ugotovimo, da se učenci učijo tudi o tem kako se je potrebno pogovarjati in poslušati drug drugega. V takem položaju lahko svoje zamisli, poglede, stališča in izkušnje svobodno izražajo, kar ustvarja ustrezno ozračje v razredu. Neprecenljiva vrednost metode igranja vlog je tudi v tem, da učenci učno vsebino osmislijo in nova spoznanja takoj povežejo z življenjsko prakso.

pobude odmevi

Obvestilo kluba staršev za boljšo šolo, št. 12

Starši smo vznemirjeni zaradi dogajanja v srednjih šolah, kot so stavke učiteljev in dijakov ter nejasnosti v zvezi z zaključnimi in sprejemnimi izpiti. Menimo, da je tudi za reševanje problemov v šolstvu potreben razumen dialog.

Dijaške stavke niso primeren način za njihovo starostno obdobje, niti kot vzgojni dejavnik, kažejo pa na hude težave, ki bi se jih z vso odgovornostjo morali lotiti odrasli, zlasti ustanove, odgovorne za šolstvo.

Prepričani smo, da kaže dijaški odpor do zaključnih izpitov globlje pomanjkljivosti šolskega sistema. Te bi se morale odpravljati istočasno z vpeljevanjem zaključnih izpitov.

Zato predlagamo:

1. Da so dijaki obveščeni o pogojih šolanja ob vstopu v srednjo šolo (sem spadajo tudi informacije o izpiti).
2. Naj se strokovno odbere učna snov z upoštevanjem strokovnih mnenj (na primer skupine visokošolskih predavateljev, ki je že predstavila svoje teze, pa tudi drugih). Šola naj se spreminja po smernicah, ki so se že izkazale za uspešne v različnih evropskih državah – spominsko dojemanje raznih podatkov naj se čim prej nadomesti z razvijanjem mišljenja, spodbuja ločevanje bistvenega od nebitnega, znanjenje pri iskanju in odbiru podatkov, to pa je že priprava na razne vrste preverjanja znanja.
3. Odnose med učitelji in dijaki je treba spreminjati v medsebojno spoštovanje, posebej pa usposobiti učitelje za razvijanje samozaupanja pri dijakih. Gotovo je hud strah in slaba samopodoba dijakov eden glavnih vzrokov za odpor do izpitov.
4. Tako kot vsako civilizirano šolstvo moramo čim prej dobiti neodvisno inšpekcijsko službo za varstvo kakovosti pouka, dijakovih in učiteljevih pravic. Trenutno v sistemu dijakovih pravic nihče ne varuje, zato je tudi toliko dijaškega nasprotovanja na način, ki ga ne moremo odobravati.
5. Zahtevamo, da so učitelji in dijaki najkasneje z vstopom v zadnji letnik pisno obveščeni o pogojih in rokih izpitov, o tem, kako bodo ti potekali konec šolskega leta. Iz obvestila morajo biti vidni vsi datumi zaključnih, popravnih idr. izpitov. Izključuje naj se nepotrebno podvajanje in nesmiselno preobremenjevanje dijakov.

Naj na koncu dodamo, da so to problemi, ki zadevajo tudi starše in ne moremo razumeti, da k reševanju teh problemov niso pritegnili tudi staršev. Menimo, da je treba spodbujati pristojnost staršev v šolskem sistemu, kot je to že praksa v razvitem svetu.

Zrtve pomanjkljivosti so namreč zmeraj naši otroci!

KLUB STARŠEV ZA BOLJŠO ŠOLO

Ljubljana, Gotska 18

Ivan Vavpotič: Karikatura planista in dveh pevk, perorisba s črnilom, okoli 1930

Kateri učenik za angleški jezik v osnovni šoli?

V premislek Zavodu za šolstvo, Založbi Obzorja in še komu...

Zadnji meseci šolskega leta niso le čas obračuna za preteklo šolsko leto, temveč je to tudi že skrajni čas za pripravo na novo. Pri nekaterih predmetih pomeni to tudi odločitev za ta ali oni izbirni učenik. Pri angleškem jeziku že kar nekaj let negodujejo nad stari učbeniškim kompletom, ga dopolnjujemo, spreminjamo, vendar: čas je te knjige in delovne zvezke pač prehitel. Z zanimanjem smo nekateri spremljali vpeljevanje učbeniškega kompleta PROJECT, se navduševali, kritično presojali, si delali skrb, menci. Obenem pa smo pričakovali tudi obljubljeni učbenik iz domačih logov in opozarjali, da ga je treba pripraviti pravočasno, ne šele konec šolskega leta. Zdaj smo pa tam! Ko naj bi se odločili, imamo na eni strani zaokroženi komplet PROJECT s knjigo, delovnim zvezkom, slovnico, nasveti za učiteljevo delo, kasetami, videokasetami, testi, pogovorom z avtorjem, izkušnjami mnogih kolegov, pa tudi z nekaj nesistematičnosti, premalo možnostmi za utrjevanje, bojaznijo, da se slabši učenci pri takšni knjigi in delovnem zvezku ne bodo znašli, malo vajami. Na drugi strani pa imamo zagotovila in obljube na nekaj straneh: učbenik TOUCHSTONE in delovni zvezek šele

v juniju, priročnik za učitelja šele v jeseni, zvočni zapis – ne vemo kdaj. Starši bodo učbenike v okviru akcije Modri Janez naročali do konca maja! Se vam ne zdi, da smo to že nekajkrat prestajali? Bi morali spet? Da bodo začetni stopnji pravočasno sledile še druge, lahko verjamemo, ali pa tudi ne. Sodeč po začetku – ne! Lahko da je komplet zelo kakovosten, prikupen, sodoben. Kdo ve – razen avtorjev, recenzentov in lektorjev? Je kdo vsebinsko preskusil v razredu?

Ne razumite me napak: ne bežim pred odgovornostjo glede odločitve – učitelj je zmeraj moral poiskati svojo pot. Če pa, naj se že odločim med možnostima, moram obe dobro poznati. Zdaj, ko moram učencem povedati, kateri učenik naj naroči, pa ne morem primerjati nič drugega razen cene. Naj se odločim tako ali drugače, še zmeraj me čaka brskanje po drugih knjigah, revijah, zvočnih in videozapisih, sestavljanje dodatnih nalog, šolo in starše pa stroški za razmnoževanje tega gradiva. Vseeno pa bi rada izbrala optimalno rešitev za vse: z ne prevelikimi stroški in kar največjim izkoristkom: **Mi pristojni dajete možnost za takšno odločitev?**

ROMANA IVAČIČ
Osnovna šola Savo Kladnik, Sevnica

Quo vadis, matematika?

Zadnje čase, ko se strokovno šolstvo velikopotezno reformira, se dogajajo tudi z matematiko čudne stvari. Matematika ni več samo matematika, temveč je postala v dvehletnih in triletnih smereh matematika in uporabna matematika.

Po prvem predlogu se je imenoval ta »zlepek« šele bolj zveneče: matematika in uporabna matematika.

Protestiral sem pri vseh tistih, za katere sem menil ali pa vedel, da imajo kaj vpliva na predmetnike. Poslal sem jim dopis s približno takole vsebino:

Da ne bi nastala večja škoda, kot je nujno, moram povedati svoje mnenje o predlogu predmetnikov za strokovne šole. Tak predlog je za matematiko nevzdržen. Čemu izsledki vseh evalvacij in dragih spremljav, če spreminjamo vse na slabše in prehajamo namesto v 21. stoletje v 19.!!

V predlaganem se ne strinjam s temle:

Prvič, s predlaganim nazivom predmeta: matematika in uporabna matematika. Tako torej – prejšnja matematika v usmerjenem izobraževanju in še prej je bila neuporabna, sedaj pa bomo dodali uporabno! Vsaka matematika je uporabna, samo uporabljati jo je treba. Če jo hočeš uporabljati, moraš matematiko najprej znati – vsaj osnove. Zato predlagam, da iz predmetnikov črta uporabno matematiko in ostane samo matematika.

Bistvo protesta se nanaša na predlaganih stavek zgoraj. Vse skupine, v katerih so pedagoški svetovalci za matematiko do zdaj sodelovali, so za poklicne šole predlagale optimalno razdelitev ur: 140 ur matematike v prvem in 105 ur matematike v drugem letniku. To je štiri ure na teden v prvem letniku in tri v drugem. S tako razvrstitvijo bi matematika, če bi jo stroke znale in hotele uporabljati, res lahko postala uporabna. Z malo več dobre volje sestavljavcev predmetnika in vseh sestavljalcev učnega načrta bi lahko ustvarili tak predmetnik in učne načrte, da bi matematično znanje, pridobljeno pri matematiki, lahko uporabili učenci in predvsem učitelji strokovnih predmetov. Drugo vprašanje pa je, ali sploh kdo zares želi matematiko uporabljati. Bojim se, da pri tem nosi vsaj ena stran figo v žepu. Da bi sistem poklicnega šolstva postal življenjski, bi bilo treba pred-

mete med seboj uskladiti ali pa vsaj poskušati usklajevati – mi pa tega nismo niti poskusili.

Vsaj tri ure na teden

Vse skupine za matematiko so ugotovile, napisale in potrdile z izsledki spremljav, da mora biti matematike vsaj tri ure na teden, če hočemo ta predmet pošteno učiti in nekaj malega tudi naučiti. V zdajšnjih predlogih predmetnikov pa so letniki, ki imajo po dve uri matematike na teden, in kar je še huje – pojavlja se tudi samo ena ura matematike na teden. To je za matematiko proč vržen čas. Če znanje matematike ni potrebno in so učenci preobremenjeni zaradi tega predmeta – takšne ure črtajte, saj bo manj škode in stroškov. Po tako sestavljenih predmetnikih pa sklepam, da sestavljali menijo, da matematika ni potrebna. V zadnjem letniku poklicne šole matematika ne more podpirati nobenega strokovnega predmeta, učenci pa jo imajo na urniku. Prosvetni minister plačuje šolam ure, ki ne koristijo nikomur in so namenjene le »mučenju kristjanov« v klopeh.

Nismo proti strokovnemu računstvu, mislimo pa, da je to stvar stroke in poklicnega znanja ter nadgradnje in uporabe matematike pri strokovnih predmetih; za vsak strokovni predmet po njegovih potrebah, zahtevah in predvsem po znanju učiteljev. Matematikom prepustite, da bodo naučili osnove matematike

– osnovno matematično pismenost, ki jo vsak potrebuje že danes, in ne le v 21. stoletju. Predvsem pa nam omogočite, da bomo lahko podajali temeljno matematično znanje pravočasno in v tolikšnem obsegu, da bo koristilo. Drugače je vsa reforma zaradi reforme, in ne zaradi potrebe.

Smetnjak za vse primere?

Kljub temu protestu in negodovanju tudi nekaterih drugih matematikov pa se še zmeraj pojavlja težnja po vpeljavi strokovnega računstva v dvehletnih smereh. Zato se moramo najprej vprašati: »Kaj sploh je strokovno računstvo?« Najbolje bi ga označili, če bi rekli, da je to tisti del fizike, kemije, biologije in tehnologije, ki bi ga učili brez poskusov in razlage. Zgolj vstavljanje števil v obrazce. Tako bi postal odstotek odpadka pri mizarstvu ena znanost, a odstotek alkohola v vinu pri agroživilih druga znanost, da ne govorim o odstotku zviševanja življenjskih stroškov. Tako ozko usmerjeni predmet bi nam omogočil, da bi se učenci morali držati svoje (pol)kvalifikacije in onemogočeno bi bilo vsako prenašanje spoznanj s problema na podoben problem in iz stroke v stroko. Povrh vsega pa je takšno dejanje – če že ne neumno, pa vsaj predrago, saj bi morali napisati vsaj trinajst strokovnih računstev. Doslej pa nismo mogli v vsem času usmerjenega izobraževanja dokončati niti edinega učenika matematike za skrajšane programe (zdaj dvehletne šole), saj je izšel samo prvi del. Prevod pa je z vsemi datjavami vsaj toliko drag kot domači učenik. Vprašljiva pa je tudi skladnost šolskega sistema, iz katerega bomo prevedli učenik – z našim sistemom. Poleg tega pa učenci dvehletnih šol morajo v poklicni šoli nadomestiti še primanjkljaj iz osemletke, ker se lahko vpišejo v dvehletno šolo že s šestimi razredi osnovne šole. Zakon jim dovoljuje po končani dvehletni šoli vpis v prvi letnik srednje šole, za katero je pogoj končani osmi razred.

Videti je, da bi bilo strokovno računstvo smetnjak za vse računske zglede iz strokovnih in naravoslovnih predmetov. Računski tehnološki in poklicni znanje pa bi postale čisto pravljice. Če razbremenimo stroko in naravoslovje vseh količinskih operativ delitev (izračunov) obremenimo rezilni hitrosti itn.), potem taki predmeti v praksi niso pridni vredni. Zato pa naj se izloči, ki spadajo v stroko, obravnavajo tam, in nikjer drugje. Izračun je le konec dolge razne tehnoloških prijemov, opozorilo s področja varnosti pri delu iztrgan iz tega »okolja« pa je izračun mrtev in neuporabna matematika pa je le orodje, na tej stopnji že lahko govorimo o matematiki. Boljše bi bilo govoriti o matematični pismenosti. Na tej stopnji smo komaj obdobje »velike črke matematike« jih ne znamo niti dobro brati, toda nekaj »pismenke« pa lahko uporabimo.

Predlogi v triletnih programih vsebujejo matematiko in uporabno računstvo. In spet bi bilo treba opredeliti uporabno računstvo za vsako smer posebej. V predlaganem številu ur pa ne da obdelati niti temeljnih pravic matematike. Problem prav tak kot s strokovnim računstvom, zato naj bi uporabno računstvo v triletnih programih ostalo. Ob vsem tem modnem letenju različnih predmetov sklepam mi žal prihaja na misel starobrbljena smešnica: »Pujs kura sta ustanovila okrepčevnico: eden bo dal mast, drugi jajca. Ko je posel stekel, nekdo od njiju spoznal, da morajo »poginiti«, da bo izpolnil pogodbo. Drugi pa je žal prepozno ugotovil, da je pobil in prodal v svoje potomstvo.« Matematika pa premislimo, kam nas pelje take misli in pomislimo, kaj temu od obeh partnerjev smiselno bolj podobni.

Vse zapisano je osebno mnenje. Upam, da se strinja z njim nekdo. Vesel pa bi bil, če bi o tem premislili člani raznih komisij, imajo vpliv na predmetnike in razdelitev ur po letnikih v našem poklicnem šolstvu.

ZVONKO PERAT

Študij germanistike – da ali ne – in kako?

K pričujočemu zapisu me je spodbudil članek dr. Mete Grosman v letošnji 5. številki Prosvetnega delavca (Študij germanistike: da ali ne) in še nekateri dogodki pred objavo in po njej.

Značilno je, da v članku ni niti besedice o tem, da je to tudi študij, namenjen prihodnjim učiteljem tujih jezikov, in da vsebuje zato tudi predmete, ki segajo v teorijo (in prakso) učenja in poučevanja tujega jezika. To seveda ni naključje ampak odseva omalovažujoč odnos, ki že vsa leta vlada na Filozofski fakulteti do predmetov, kot so psihologija za učitelje, pedagogika, didaktika in specialne didaktike. Odnos, ki ga podpira prepričanje, da je za dobrega učitelja vse to nepotrebno, ali – kot je izjavila avtorica na zadnji seji PZS fakultete: »Na nobeni osnovni šoli še niso naših diplomantov vprašali, kako so pedagoško usposobljeni – zmeraj jih je zanimalo samo, kako obvladajo jezik.«

Ta »kratki stik« me še toliko bolj moti, ker kolegice zelo cenim ne le kot jezikovno strokovnjakinjo, temveč tudi kot znanstvenico, ki je s svojo publicistično in predavateljsko dejavnostjo veliko naredila tudi za učitelje. Dobro tudi že ves čas sodelujeva pri magistrskem študiju specialnih didaktik tujih jezikov, ki se prav na germanistiki dobro razvija. Videti pa je, da gre tu za globoko iracionalno zakoreninjeno nasprotovanje, ki žal ni racionalno utemeljeno.

Naj ponazorim, kako čustveno nabito je ozračje na Filozofski fakulteti, kadar gre za vprašanja pedagoškega izobraževanja, še

z nekaj citati iz lanskega dopisa z oddelka za romanistiko; sprožilo pa ga je to, da smo pri psihologiji in didaktiki vpeljali nekaj (obveznih) vaj za študente, saj, kot vemo, sama predavanja ne vodijo do uporabnega znanja in usposobljenosti. Tedanja predstojnica oddelka je to imenovala »samopašno ustrahovanje študentov«, »nesramen način« in »nasilje nad kolegi«. Predlog pravilnika o pedagoški praksi, ki predvideva, da so v času opravljanja prakse študentje oproščeni drugih obveznosti, pa označila kot »infantilen in nasilen« dokument, ki priča o »predlagateljevi želji po oblasti in po prevladi njegove stroke nad drugimi«, »neobzirno in samovoljno vnašanje nereda v pouk« ter »prepotentno početje«.

Tako nujno potrebne prakse naši študentje, razen geografov in sociologov, še danes nimajo; treba pa bi bilo poškiliti samo čez severno mejo (to včasih še preradi delamo), in bi našli v univerzitetnem študiju gimnazijskih učiteljev uzakojeno deset tedensko prakso na šolah, v študiju osnovnošolskih učiteljev pa še daljšo.

Čudež je, da v teh razmerah študentje ohranjajo še kolikor toliko pozitiven odnos do teh predmetov (da ga imajo, zlasti tisti, ki nameravajo v pedagoški poklic, nam kažejo vsakoletne anonimne ankete).

Čudim se tudi, da se to dogaja na področju, ki je zaradi svoje narave dela »kozmpolitsko«, v stalnem stiku s tujimi strokovnjaki. Kogarkoli bi vprašali, bi jim razložil, da v Evropi izobražujejo učitelje tujih jezikov

v simbiozi med sodobno zasnovanim jezikoslovnim, pedagoško psihološkim in specialnodidaktičnim izobraževanjem z veliko nadzorovane prakse. Za osnovnošolske učitelje znaša specifični delež »profesionalne« izobrazbe med 25 in 40 odstotki znotraj tri do štiriletnih programov, za srednješolske pa med 15 in 30 odstotki znotraj štiri- do petletnih programov ali pa mu je dodan v obliki »pedagoškega leta«, s težnjo po širjenju v zadnjem desetletju (podrobnejše komparativne podatke sem navedla v članku v Vzgoji in izobraževanju, 1/1991).

Tujina tako – kako pa mi?

»Pedagoški del« izobraževanja na Filozofski fakulteti, s specialnimi didaktikami vred obsega nekako 13 odstotkov programa in mora zmeraj znova (v poprečju vsaki dve leti) utemeljevati, zakaj je sploh še tu.

V zdajšnji reformi programov, ki utemeljeno zahteva, naj bodo študenti manj obremenjeni z neposrednimi študijskimi obveznostmi (z 900 na 750 ur na leto ali s 30 na 25 ur na teden), načrtno za te predmete v štiriletnem študiju ni več prostora. Predlog, za katerega se fakulteta vse bolj ogreva, da bi se pedagoške sestavine strnjeno obravnavale v devetem semestru, je sicer utemeljen, če gre za gimnazijske profesorje; za osnovnošolske pa takega modela, iz raznih vzrokov, zlepa ne bi našli kaj drugje.

Dosti bolj ustrezno bi bilo dati študentom v 3. in 4. letniku možnost, da izbirajo med predmeti pedagoške in nepedagoške smeri. Taka izbirnost je nekaj

najbolj običajnega v tujih študijskih programih in marsikje (npr. na naravoslovju) tudi že pri nas. Na Filozofski fakulteti pa očitno ni izvedljiva, ker bi »preveč trpele študij stroke« ali ker noben predmet neče med izbire.

To se dogaja v času, ko želimo poučevanje tujih jezikov intenzivirati, preseliti v nižje razrede in celo v predšolsko obdobje. Kje je poznavanje psiholoških, metodničnih in drugih zakonitosti te obvladavane ustreznih metod in odnosov še posebno pomembno (prim. članek N. Seliškar v prejšnji številki Prosvetnega delavca)?

Če bi pri nas imeli posebej šolo za prevajalce in šolo za učitelje tujih jezikov, bi si tako ekskluzivnost lahko privoščili. Tudi srednješolci bi se potem lažje odločali za študij glede na svoje interese. Ker pa imamo (če ne štejemo mariborske Pedagoške fakultete) le eno šolo tujih jezikov na najvišji stopnji, bi ta morala pokazati večjo prožnost, večji posluh za svetovne težnje in za poklicne namere in potrebe svojih študentov.

Morda pa bomo pri nas izum povsem svojevrstno izobraževanje učiteljev, ki bodo, napolnjeni s strokovno jezikovno teorijo, postavljeni pred učence, tako znali uspešno poučevati, ocenjevati ter svoj odnos, vzgojni prilagajati starostnim in drugim posebnostim, brez poprejšnjega usposabljanja v tej smeri? Moretak način že imamo in bi lahko učitelji, ravnatelji, svetovalni delavci naših šol potrdili, da se k takega dobro obnese? Zanimivo bi bilo slisati njihova mnenja!

BARICA MARENTIČ-POŽARNIK

Med stvarnim in idealnim

Znanje, razumevanje, prepoznavanje, reprodukcija

odprta
šola

Ko govorimo o znanju, ločujemo različne stopnje obvladavanja snovi in preden gremo na izpit, je treba vedeti, kaj bo izpraševalec od nas zahteval. Špet se vračamo k pomnjenju in koristno je vedeti, da človek ničesar, kar je znal, pomnil in doživel, ne pozabi. Vendar pa je ohranjanje na stopnji rutinske reprodukcije nekaj čisto drugega. O tem, na kateri stopnji naj bi študent obvladal neko snov, je napisano veliko potrebnega in nepotrebnega. Sem spadajo vse vrste sistematike (taksonomije) vzgojno-izobraževalnih smotrov, o katerih posebej govori pedagoška psihologija; najpogostejša zahteva je, naj bi obvladali snov na uporabni ravni. Ta je gotovo pomembna, vendar za izpit zmeraj ne zadošča, saj je zanj treba obvladati raven rutinske besedne reprodukcije. Izpiti se opravljajo povečini na verbalni ravni, praktična raba je prenesena bolj na vaje, ali pa še to ne.

Morda se sliši trditev, »da ničesar, kar smo vedeli, doživeli in ne pozabimo«, nekoliko retorika. Res je namreč, da vsega ne pozabimo, teoretični govorijo o odstotkih trajnega pomnjenja, čeprav je ob tem nekoliko manj primerno govoriti o odstotkih. Kar smo kdaj vedeli ali doživeli, se nekako vskladišči na podzavestno raven, in sicer tem globlje, kolikor bolj se časovno odmakne. Teh vsebin se ne moremo pozneje hote spomniti ali jih priklicati na raven aktivnega spomina. Vendar ne gre za popolno pozabo. Vsebine ostajajo v podzavesti in so dejavne, vplivajo na naše mišljenje, vrednotenje, dejavnost, čeprav se tega ne zavedamo. Da pa take pozabljene vsebine prikličemo v zavestni spomin, je potrebna pomoč; čim globlje so v podzavesti, tem več pomoči potrebujemo.

Tako na primer vsakdo pozna iz svojih izkušenj pojav, da nekaj sicer ve, pomni itn., a se trenutno ne more spomniti (nekega obraza, imena). Ko dobi nekaj pomoči (npr. kje sva se že videla, kako vam je ime), pa se spet spomni vsega, spomin pridobi zavestno aktivno raven.

Pojav spada tudi v psihoanalizo, ki jo je utemeljil Freud. Njemu priznavamo odkritje podzavesti. Človekova osebnost je vse tisto, kar je njegova preteklost, vse doživeto in vse znanje oblikuje našo osebnost; pozabljeno ni izgubljeno, je le vskladiščeno, naša osebnost je nekakšen kontinuum zavestnega in podzavestnega – pri tem je podzavestnega več kakor zavestnega. Za ponazorilo se pogosto uporablja prispodoba ledene gore, ki plava v vodi. Ker je specifična teža ledu za slabih 10 odstotkov manjša kakor vode, stili iz vode le kakih 10 odstotkov ledu, 90 odstotkov pa je pod njo. (Peck govori le o 5 odstotkih zavestnega.) Primerjava nam pomaga razumeti znanje na različnih ravneh. Če je neko znanje, ki si ga nismo utrdili, tik pod pragom zavesti, potrebujemo nekaj pomoči, da je naše znanje zavestno operativno; čim globlje ali čim šibkejšje je, tem več pomoči potrebujemo.

Kadar znanje noče iz skladišča

Teoretično je pri tem nekaj razlik, kajti v podzavesti imamo tudi tisto, kar ni bilo nikoli sprejeto na zavestni ravni, npr. doživljaji iz zgodnjega otroštva, toda praktično gledano gre za zelo podobno zakonitost, ki je

pomembna pri izpitu. Študent lahko npr. vse zna, vendar je njegovo znanje manj utrjeno, je nekako na pragu zavestnega in podzavestnega (pri izpitu) in ob minimalnem profesorjevem sodelovanju bo šlo, če pa izpraševalec ne sodeluje, se bo zataknilo ali zaustavilo. Študent pogosto komentira: »Saj sem vedel, a se nisem mogel na hitro spomniti.« V zvezi s tem poudarja Russel razliko med »vse dobro razumeti« in »vse znati«. Za izpit pogosto ni dovolj, če vse dobro razumemo, nismo pa sposobni znanja praktično uporabiti; ko profesor zahteva obvladovanje na stopnji rutinske reprodukcije. Kadar je izpraševalec tiho ko grob, bo nesreča hitro tu, študent lahko dobi oceno popolnega neznanja. Čeprav danes obsojamo takega izpraševalca, pa študent nima možnosti nasprotovati. Pri tem nastaja hud paradoks. Študenta na primer dobi popolnoma enake ocene (negative), čeprav se njuno znanje zelo razlikuje. Prvi lahko vse obvlada, vendar ne na ravni rutinske verbalne reprodukcije, drugi pa ne zna nič – toda brez profesorjevega sodelovanja bo sta oba izkazala enako neznanje. Navadno tudi oba poskušata »ovinkariti«, prvi z namenom, da bi mu profesor malo pomagal ali da bi sam po tej poti priklical znanje na aktivno reproduktivno raven, drugi pa zato, da bi izpraševalca preliščil, toda teh razlik gluho nima izpraševalec ne opazi.

V novejšem času nekoliko rešujejo ta problem testi znanja, zlasti tisti, ki jim pravimo testi izbirnega tipa, ko imamo za vprašanje navedene odgovore, pravilne in nepravilne. Študent, ki snov obvlada, četudi ne na ravni rutinske reprodukcije, bo hitro našel pravi odgovor, drugi, ki se ni učil, pa bo samo ugibal ter »zadel« pravilne odgovore po zakonu naključja. Koliko znaša to v odstotkih, pa tako vemo. Pri teh testih se lahko vprašamo, ali znanje na stopnji prepoznavanja, ki ga zahtevajo testi, zadošča, odgovor pa je: ne zmeraj. Kljub tem in še nekatere drugim pomanjkljivostim pri uporabi preskusov znanja so se ti zelo razširili, ne le v šolstvu, temveč tudi drugje, in sicer predvsem zaradi objektivnosti. Ocenjevalec ne more vplivati na oceno, ker je vnaprej določeno, kakšen rezultat je potreben za določeno oceno, subjektivnost, ki je izjemno problematična pri ocenjevanju, je pri takšnih testih izključena.

Koliko je vredno pozabljeno znanje

Ker se tisti, ki študirajo, najbrž že od nekaj sprašujejo, kakšen smisel ima neko učenje, saj ga pozabimo, dajemo nekaj pojasnil še o vrednosti pozabljenega znanja. Rekli smo, da pravzaprav vsega nikoli ne pozabimo in neko preteklo znanje, ki je globoko v podzavesti, se nam kdaj pa kdaj vrne v sanjah. Tedaj se naša podzavest nekako sprošča, ker ni blokirana z vsakdanjimi vzorci mišljenja, odzivanja, obveznostmi in podobnim, zato je Freud namenil veliko pozornosti sanjam.

Podobno se dogaja pri boleznih, zlasti pri obolenjih možganov (to dobro poznajo nevrologi). Usluženec (Slovenec) nekega doma za ostarele v predmestju Trsta mi je pripovedoval, da so imeli varovanca, ki je bil »popoln Italijan«, imel je italijansko ime in priimek, zmeraj se je predstavljal za Italijana, slovensko ni znal nič. Ko ga je zadel kap, je v komi začel razločno izgovarjati slovenske besede in tudi nevezane stavke, in to je uslužbenec presenetilo. Pregledali so dokumentacijo, se pogovorili s svojci in ugotovili, da je do četrtega leta starosti govoril s svojo staro materjo slovensko. Pozneje je to znanje pozabil, bolezen pa je povzročila impulz globinskega vskladiščenja, in to se je nenadoma sprostil.

Podobno sem doživel v neki bolnišnici za duševno bolne v Washingtonu. Zdravniki so me vprašali, ali bi hotel govoriti z neko njihovo pacientko po jugoslovansko; odkar jo je zadel kap, govori namreč jugoslovansko. Tako so sami presodili. Pripeljali so jo in poskusil sem srbsko, vendar mi je v angleščini odgovorila, da me ne razume. Zdravniki so me takoj poučili, da je že prepozno, da se je stanje toliko izboljšalo, da ne govori več jugoslovansko.

Takšni primeri ponazarjajo Freudovo teorijo o podzavesti in tudi zakonitosti našega pomnjenja in pozabljanja. Pri izpitu seveda ne pride v poštev pozabljeno znanje, vendar je pomembno, da študent ve, ali izpraševalec terja vse znanje na stopnji samodejne reprodukcije ali ne. Če terja takšno znanje, moramo to pač upoštevati, saj znanje brez izpita ne daje možnosti za poklicno delo, zaprta pot do želenega poklica pa je za človeka najhujši udarec.

Navsezadnje, ko govorimo o opravljanju izpitov, moramo vedeti, da so načela medsebojno

povezana, to velja posebno za spočitost. Na izpit ne smemo priti utrujeni. Spraševalci sami pogosto opozarjajo, naj se dan pred izpitom ne učimo, toda tak nasvet ni najbolj utemeljen. Lahko se učimo tudi zadnji dan, vendar ne pozno v noč, pred izpitom se moramo normalno spočiti. Če pa imamo izpit popoldan, moramo počivati vsaj nekaj ur, da nam delujejo miselne zveze, da smo duševno gibčni.

Včasih kljub dobrim načrtom in disciplini ne moremo sami odločiti o tem, kadar npr. izpraševalec zamudi več ur ali pa naroči več deset študentov hkrati in so zadnji na vrsti šele po več urah čakanja. Čeprav med čakanjem ne študirajo, jih tako čakanje utruja. Ker je utrujen tudi izpraševalec, je negativni izid tembolj verjeten.

Največje nasilje sodobnih družb nad mladim rodem je šola, poudarjajo mnogi teoretični vzgoje. V šolah vsiljuje vrednostni sistem in pojem sreče sodobna megaindustrija, smisel življenja pa oblikujejo ekonomisti. Šole, kakršne imamo danes, to je s programi, razredi, učitelji, izpiti in diplomami, so si izmislili škotski menihi v sedmem stoletju, ko so se odločili izobraziti svoje pastirje. V srednjem veku so morali študentje zapriseči, da se pozneje ne bodo maščevali svojim izpraševalcem. Na Norveškem je še v prejšnjem stoletju veljal zakon po katerem je moral plačati rektor univerze po 20 talarjev kazni za vsakega neuspešnega študenta. Leta 1965 so v Angliji prepovedali objavo izsledkov študijskega projekta o ocenjevanju, ker so preveč bremenili izpraševalce.

Morda le ne kaže zavreči vsega, kar je veljalo v preteklosti. Menimo, da je v naših razmerah glede odnosov največji problem pomanjkanje tekmovalnosti, to pa je izredno težko nadomestiti. Morda bi problem še najlažje načeli z ustreznimi pomočmi pri rehabilitaciji učiteljev, ki bi jih morali prilagoditi našim razmeram. Menimo, da bi morali upoštevati kot enakovredne tele sestavine:

- uspešnost študentov pri izpiti
- učbenike
- znanstvene publikacije
- mnenje študentov.

Če bi te sestavine včlenili v sistem, bi se približali razvitemu svetu, saj sta tam prvi dve merili že uveljavljeni, prvo bolj implicitno s tekmovalnostjo, drugo pa tudi eksplicitno. Je tudi to bližnjica v Evropo? Menimo, da je.

JOŽE TRČEK

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI
CENTER ZA
OTROKE,
MLADOSTNIKE IN
STARŠE

O prepoznavanju pomena besednih sporočil

Pred nedavnim sem na šoli obiskala fanta, ki ga občasno spremljam že dve leti. Ponavadi grem na šolo zato, da se pogovorim z učitelji, tokrat pa sem šla predvsem zaradi otroka. Z obiskom sem mu hotela nazorno povedati, koliko mi je do njega, do njegovega učenja, zvezkov, vključitve v razred... Njegova učiteljica pa mi je mimogrede povedala, kaj si misli o temi enega mojih prejšnjih »žuljev« – o nezadostni oceni iz spoznavanja narave in družbe. To se ji je zdelo kar nemogoče. Meni, da vsak otrok ve o svojem okolju toliko, da ima lahko pozitivno oceno. Resnično pa je pri posameznih otrocih težko doseči, da bi to znanje izrazili. Torej je veliko neskladje v tem, koliko otrok ve in koliko, kaj in kako zna izraziti.

Razmišljala sem o najinem skupnem fantu; kako ga je pohyala, kako je upravičeno lahko ponosna na njegove urejene zvezke, lepo pisavo, na to, da ima fant vse napisano... Jaz pa sem si mislila, da je lahko ponosna na to, da ta fant sploh odpre usta, da ji da možnost, da ga sploh lahko uči in navaja tudi na tisto delo, ki je zanj zelo težko.

Spomnila sem se prvih ur dela z Bogdanom. Zlezel je pod mizo in prišel ven, ko se je njemu zdelo. Sprehajal se je po sobi, stikal po policah in predalnih; še najmanj ga je bilo na stolu poleg mene. Če je že sedel, je le po svoji volji in ne zato, ker tako želim jaz ali pa zato, da bo delal tisto, kar želim jaz.

Ko je bil pod mizo in sem ga z malo šale hotela spraviti izpod nje, sem ga vprašala, ali se gro skriva. V najboljšem primeru je rekel, da ja; tudi približno pa mu ni prišlo na misel, da bi zlezel ven – to, kar je bil moj namen ali namig vprašanja. Potem sem mu nekoč rekla, naj pride izpod mize sedet na stol, ker me zelo moti, da ga ne vidim, kadar govorim z njim. Na moje presenečenje je zlezel izpod mize in mirno sedel na stol. Takrat je moje sporočilo razumel. Prvič je razumel le vprašanje (Se skrivaš?) in je nanj odgovoril. Ni pa razumel ali prepoznal neizrečenega sporočila. Nisem mu rekla, naj pride ven in zato tudi ni prišel.

Kasneje se mi je ta moja ugotovitev (da sporočila ni prepoznal) še večkrat potrdila. Razlago zanj sem našla tudi v literaturi kot motnjo v prepoznavanju besednih sporočil, ki se kombinira z motnjo v jezikovnem izražanju. To pa je dečkov drugi problem. Izražanje. Preprosto, čim krajše, pogosto le z besedo, vsebina se nanaša na določni položaj; težko se spomni besed, odziva se z zamudo, potem pa se odzove zelo intenzivno, kot odrezano. Človek že misli, da sploh ne namerava odgovoriti, potem pa prileti kratek izstrelek.

Vedenje takšnih otrok je zelo težko razumeti, saj je to naporno in tudi zamudno popravilo. V njem ni nič takšnega, kar bi pri človeku sprožilo spontano razumevanje in sprejemanje. Vedenje je odbijajoče, ker daje vtis, da otrok namerno nagaja, da noče ne slišati in ne razumeti, niti odgovarjati, kot se spodobi. Takšno mnenje si ustvarimo zato, ker je otrok pri vsakdanjih okoliščinah iznajdljiv, spreten in delavoljen. Ti otroci so zelo zapletene uganke in le staršem in učiteljem, ki zdržijo veliko napornih ur, se je treba zahvaliti, da otrok ne dobi še hujših vedenjskih motenj.

Trikrat minus da minus ali vzgoja za »kampanjsko« učenje

V Prosvetnem delavcu smo 13. t.m. v rubriki Kje pa vas šola žuli brali tudi prispevek Trikrat minus da minus; v njem avtorica razglablja, kakšna krivica se je zgodila šolarju, ki mu je profesor povedal, da ob koncu šolskega leta ne more biti pozitiven, ker je imel vse prve tri konference nezadostne ocene.

V članku, ki je poln jadicovanja nad nedolžnimi otroci in ubogimi starši, ki neprestano živijo v stresu, posebno ob koncu šolskega leta, je sicer premalo podatkov, da bi se lahko kolikor toliko utemeljeno odločili, kako bi v podobnem primeru ravnali; moral bi pač upoštevati vse tri sestavine ocene (znanje, vzgojno in prognostično vrednost), vsekakor pa je nesprejemljivo stališče avtorice, ki a priori odklanja takšno profesorjevo ravnanje, kljub temu da pravi, kako se je »vprašala, kaj neki ga je gnalo, da je izjavil kaj takega«. Nato še dodaja, da bi si skoraj »upala trditi, da prepiranje v trditve že ne. Lahko je bila jeza; trenutna ali pa takšna, ki že dolgo gloda in ustvarja agresiv-

nost, ki se je človek niti ne zaveda.« Če bi dodala k temu še kakšen stavek, bi po tej logiki morala napisati, da je ta naš kolega najmanj nevrotik, ki išče kompenzacijo tako, da se znaša nad učenci.

Po mojem bi bilo na mah konec globokih dilem, če bi kritičnega profesorja vprašala, zakaj je ravnal tako, morda pa bi se tudi spodobilo, da bi mu dala možnost, da strokovno zagovarja svojo odločitev in se brani obtožb vsaj tako, kot se lahko branijo tudi najhujši zlikovci.

Avtorica se gotovo spominja izpitne snovi za prve pedagoške predmete, kjer se je zmeraj poudarjalo, kako pomembno je sprotno učenje, ki edino lahko privede do trajnega znanja in od tod k višjim oblikam obvladovanja snovi. Eden najhujših izvirnih grehov naše šole je prav to, da ne moremo preprečiti »kampanjskega učenja«, to pa je nastalo zato, ker je v razredih preveč učencev in razdrobljenega predmetnika – posamezni predmeti imajo premalo ur na teden.

Zaradi tega in zaradi preobsežne snovi smo učitelji prisiljeni zamenjati sprotno preverjanje znanja. Vse ocenjevanje se osredotoči na konec ocenjevalnega obdobja. Posledice so tako opovane stresne situacije učencev (in učiteljev), saj se ni mogoče spodobno naučiti snovi vse konference iz sedmih do desetih predmetov v dveh tednih.

V opisanem primeru pa se učeneč očito ni učil niti »kampanjsko« ob koncu ocenjevalnih obdobj, pač pa celo zgolj ob koncu šolskega leta! In zdaj se mu godi strahotna krivica.

Tako se mi postavlja ob našem članku vrsta vprašanj, med temi pa bi poudaril samo štiri.

● Najprej: ni mi jasno, kje je hodila vse šolsko leto ta učenčeva mama, ki je zdaj našla toliko časa in moči za pritožbo.

● Predvsem pa me zanima, kako bi avtorica na profesorjevo mestu utemeljila zadostno oceno za znanje, ki gotovo ne bo trajno.

● Zanima me tudi, ali ne bi bila krivična do tistih učencev, ki so s trudo, vztrajnostjo in skraj-

nimi naporji vse leto le rinili od dvojke prek nezadostne do končne zadostne ocene.

● Rad bi tudi vedel, ali avtorica meni, da bi takšno popuščanje in »človeška toplota« koristila učenčevemu zorenju in oblikovanju njegovega značaja, delovnih navad...

Prepričan sem, da ima avtorica zelo tehne podatke, in bo z njimi lahko odgovorila na postavljena vprašanja. Vsekakor pa me v tej sicer zanimivi rubriki moti, da se obravnavani primeri ne opišejo celostno. Navadno so opisane le krivice, praviloma pa se niti ne poskuša vprašati učitelja, zakaj je ravnal tako, kot se zdi staršem in našim strokovnjakom nepravilno in strokovno utemeljeno. Avtoričina odločitev bi bila tudi v našem primeru bolj utemeljena, če bi primer obravnavala šele potem, ko bi se z njim v celoti seznanila (ali pa ni seznanila le bralcev) in bi upoštevala tudi razlog, zaradi katerih se je učitelj odločil, da učenčev trimesečno delo ni enakovredno celotnemu delu.

ZOLTAN JAN

Spoštovani ravnatelji in pedagoški vodje

vabimo vas, da se udeležite naše delavnice z naslovom

»UVOD V KREATIVNO VODENJE«, ki bo 6. in 7. junija 1991 potekala v hotelu Bor v Predvorju.

Vsebine delavnice ponuja tele teme:

- Oblikovanje zdrave samozavestne osebnosti
- Načela kreativne komunikacije
- Načela pri vzpostavljanju sistema totalne kvalitete kadrov

Delavnico bo vodila BOJANA FENDE HABULA, svetovalka za razvoj kadrov.

Cena delavnice znaša 2880,00 din. Udeležba v delavnici je omejena. Informacije o delavnici dobite po tel. številki (061) 311-755 ali 314-737.

nove knjige

Ustvarjalci o svojih filmih

Ekranovi pogovori. Ur. Silvan Furlan. Zbirka Slovenski film 9. SGFM Ljubljana 1990.

To so pogovori s slovenskimi in jugoslovanskimi režiserji, ki so vstopili v kinematografijo osemdesetih let. Že prej objavljeni intervjuji v reviji Ekran so na novo opremljeni s kratkimi biografijami in filmografijami (zbrala jih je L. Nedić), izvirna pa sta v publikaciji objavljena pogovora z režiserjem Kenovićem in Godino.

V knjigi je štirinajst pogovorov s tistimi režiserji, ki so na katere je Ekran, kot pravi v uvodu urednik, »stavil«, da se bodo nekoč potrdili kot celostne avtorske osebnosti. Stvarnost je karseda kruta, zato že zdaj vsa imena nimajo več leska. Ti režiserji so: Franci Slak (Krizno obdobje, 1981), Emir Kusturica (Se spominjaš Dolly Bell, 1981), Zoran Tadić (Ritem zločina, 1981), Slobodan Šijan (Maratonci tečejo častni krog, 1982), Branko Baletić (Balkan ekspres, 1983), Boštjan Vrhovec (Leta odločitve, 1984), Filip Robar (Ovni in mamuti, 1985), Boris Jurjašević (Ljubezni Blanke Kolak, 1987), Damjan Kozole (Usodni telefon, 1987), Miroslav Mandić (Življenje delavca, 1987), Živorad Tomić (Kraljeva končnica, 1987), režiserji omnibusnega filma Vedran Miletić, Dragutin Kreuer in Mladen Mitrović (Hamburg Altona, 1989), Ademir Kenović (To malo duše, 1990) in Karpo Godina (Umetni raj, 1990). V ju-

goslovanski kinematografiji je zelo malo režiserjev, ki znajo artikulirati filmsko pripoved, skratka, ki zares obvladajo filmsko gramatiko, to pomeni, da je v filmu vse na svojem mestu, tj. funkcionalno v narativnem pogledu in pomenljivo na simbolni ravni, ali še drugače rečeno, tistih, ki znajo delati filme. Svetle izjeme med mlajšimi filmarji so Kusturica, Šijan in Godina.

Pogovori z ustvarjalci so praviloma zelo tvegani in le srečno naključje (da spraševalec zna vprašati oziroma spodbuditi sogovornika in da vprašani zna dobro teoretično utemeljiti svoje delo) lahko omogoči, da vsaj pokukamo v ustvarjalčevo delavnico. Lahko pa nas vprašani krepko zavedejo, če nas npr. prepričajo o tistem, česar v delu ni. Film je pač avtorjev otrok, in to sorodstveno vez med njima je treba zmerom upoštevati.

Takšne publicistične predstavitve so kasneje lahko zanimive za filmskega zgodovinarja, saj pokažejo, kako je filmska kritika znala in si upala izmeriti vrednost filma ob njegovem nastanku. Sicer pa tudi v tej knjigi najdemo plejado zamisli in precej manj posrečenih filmskih rešitev. Za tistega, ki ga film malo bolj zanima, kar poučno in tudi zabavno branje.

STANKO ŠIMENC

Temeljito in praktično

Jožko Battestin: OPTIKA, Osnove in meritve. DZS 1991

Dipl. inž. elektrotehnike Jožko Battestin je svoje življenje posvetil fiziki; poučeval jo je v srednjih šolah v Ljubljani in več let na Pedagoški šoli Univerze v Mariboru. Znan je kot odlični eksperimentator, ki si je mnogo demonstracijskih in natančnih merilnih aparatov izdelal sam in nekatere tudi patentiral. Znan je na primer Battestinova zbirka učil (sestavljanka) za mehaniko; imajo jo skoraj vse šole v Jugoslaviji, prodrila pa je tudi v tujino.

Do fizikalnih zakonov pridemo z merjenji pri poskusih. Če pa se do njih dokopljemo po teoretični poti, vanje verjamemo šele, ko jih preskusimo z merjenji. Ker nam prav merjenja poglobljajo poznavanje fizikalnih zakonov in njihove uporabnosti, je inž. Battestin namenil meritvam več desetletij svojega dela.

Že pred nekaj leti je Državna založba Slovenije izdala dve njegovi knjigi, obsežna fizikalna praktikum, ki sta vsebovali meritve iz mehanike, toplote, zvoka in elektrike. Letos je ista založba izdala tretjo, najobsežnejšo Battestinovo knjigo z naslovom Optika, osnove in meritve. Tokrat se je avtor odločil, da pred vajami za optične meritve poda še fizikalne osnove svetlobnih pojavov in tako obsega zdaj knjiga 580 strani. Od tega je več kot 300 strani teorije in nasvetov in 310 strani vaj za meritve. Med besedilom je več kot 900 risb (ki jih je narisal avtor sam). Na koncu so razne preglednice in seznam uporabljene literature v slovenskem, ruskem, nemškem, angleškem in francoskem jeziku. Navedenih je več kot 150 knjig, ki so vse iz avtorjeve zasebne knjižnice. Čeprav je bila tuja literatura avtorju

v oporo, je ni uporabljal kot prevajalec, ampak je pisal o snovi, ki jo je miselno in eksperimentalno doživel in je ponekod ubral izvirno pot. Mnogo odstavkov bo bralec prebral brez truda. Je pa veliko poglavij, ki zahtevajo vso pozornost in znanje trigonometrije in diferencialnih kvocientov.

V prvem delu obravnava fizikalne osnove valovne in geometrijske optike in optične naprave (nauči te celo izdelovati leče), v drugem delu pa so vaje: od preprostih srednješolskih do zahtevnih laboratorijskih meritev. Seveda pa omejeni obseg knjige avtorju ni dovoljeval, da bi se nadrobno spuščal tudi v vsestransko uporabo optičnih naprav. Čeprav je na primer laser teoretično obravnavan s kvantno mehaniko na desetih straneh, je njegova uporaba navedena samo v nekaj stavkih in pri vajah kot vir monokromatske svetlobe. Tudi pri optičnih vlaknih ni bilo mogoče navesti vsestranske specialne uporabe.

Ne bom navajal naslovov posameznih poglavij, saj so ta zapisana na sedmih straneh v začetku knjige. Vsebovana so vsa poglavja optike, tudi polarizacija in holografija, ki ju nekateri srednješolski učbeniki fizike izpuščajo. Škoda pa je, da na koncu knjige ni še abecednega pojmovnega kazala.

Zaradi temeljite obravnave tehničnih natančnosti optičnih naprav bo knjiga zelo koristila eksperimentatorjem, tudi srednješolskim učiteljem fizike, in vsem, ki takšne naprave načrtujejo in izdelujejo, pa tudi vsem laboratorijem, ki uporabljajo optične instrumente.

RADO TORKAR

Postanite tudi vi naročnik Prosvetnega delavca!

Priročnik za šolsko rabo

Stephen Moore: Sociologija, ključni pojmi in dejstva. Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče, 1991

V času, ko se v naših šolskih zadregah vedno bolj oziramo po »Evropi« (in ko se tudi ta Evropa vedno bolj povezuje, izmenjuje izkušnje in dosežke), lahko seveda le pozdravimo našega knjižnega trga prevod angleškega priročnika za pouk sociologije v srednjih šolah (ki ga je Strokovni svet Republike Slovenije 29. 3. 1991 potrdil kot »alternativno gradivo za učitelje in učence za predmet sociologije in družboslovja«).

Delo je bilo – tako meni avtor S. Moor – napisano kot priročnik za pripravo na (zaključne) izpite iz sociologije v srednješolskem – preduniverzitetnem izobraževanju v Veliki Britaniji.

Mimogrede: že samo to osmeši prepričanje, da je sociologija (v šolah) nekakšna socialistična ideološka navlaka in preostanek. Tega ne bi bilo vredno niti omeniti, če ne bi

pred kratkim (Družina 12. 5. 91) pod naslovom Za boljše šole v anonimnem intervjuju (ob stavki) lahko prebrali mnenje srednješolske profesorice: »Ne razumem, zakaj se na naši družboslovni (!) šoli še vedno predava politična ekonomija in sociologija (veda o družbi!)« (Dodatki v oklepaju so moji).

Knjiga obdela sedemnajst tem, ki naj bi bile po dokaj soglasni sodbi izpraševalcev v Veliki Britaniji najpomembnejše za študij sociologije (dve splošni temi: Socializacija in kultura ter Metode in 15 področij od družine, dela, zaposlovanja do vzgoje do urbanizacije in religije). Izpitne komisije se tudi strinjajo, da naj bi bili cilji smotri študija sociologije v srednji šoli tele:

– razvijati posameznikovo zavest, znanje in razumevanje

o družbi in njenem razvoju
– dati posamezniku predstav o socialnem, političnem in ekonomskem ravnanju in posledicah, le-tega v družbi

– okrepiti posameznikovo zmožnost, da uporablja pridobljeno znanje za razumevanje svojega življenja

– spodbujati kritično zavest o socialnem, političnem in ekonomskem ravnanju in posledicah, le-tega v družbi

– usposobiti za razumevanje in uporabo preprostih socioloških metod za zbiranje, analizo in interpretacijo podatkov.

Pri vsaki temi so najprej jasno izpisani cilji in predmeti obravnave. Sledi vsebina: osnovni pojmi, problemi, spoznanja, glavne kontroverze, dejstva ali podatki. Vsaka tema je sklenjena še s »povzetkom« in (ponavljalna ali problematska) vprašanja. Na koncu knjige so na vsa vprašanja tudi krajši odgovori. V pomoč je tudi grafična obdelava s tiskom, oštevilčenjem, kazalkami, skicami, preglednicami.

Takšna obdelava teme naj bi učencu omogočila, da doseže in izkaže (kot zahtevajo izpitne komisije):

– poznavanje in razumevanje socioloških tem

– poznavanje in razumevanje socioloških terminov in pojmov

– sposobnost za analizo in interpretacijo vrst gradiva in podatkov.

– sposobnost za ovrednotenje gradiva in razlikovanje med dejstvi, vrednotenji in mnenji

– sposobnost za selekcijo gradiva in za koherentno predstavitev informacij.

Pri vsaki temi so navedeni tudi podatki, veljavni za britansko družbo (na podlagi statistik in socioloških raziskav), tako da vsi skupaj dajejo temeljne sociološke značilnosti te družbe danes.

Jasno je, da je tak priročnik (v Britaniji) le ena sestavina celotne knjižne podpore študiju sociologije v šoli. Druge sestavine so: 1) zahtevnejši in obsežnejši, bolj teoretsko in problemsko zasnovan učbenik; 2) zbornik ključnih klasičnih in modernih besedil (odlomkov) in morebitno še priročnik za učitelje.

Glede na naš šolsko-sociološki prostor lahko takoj ugotovimo, da je to tip priročnika, ki smo ga doslej pri nas zelo pogrešali

(zgoščena vsebina s temeljno formacijo, didaktično temeljno obdelana, z jasnimi smotri). N. dozdašnji učbeniki in priročniki so največkrat nihali med razroma veliko teoretsko zahtevnostjo (bolj ali manj znotraj teorije) in ohlapnostjo, ki se dovolj distancirala od političnega in novinarskega slovarja prijema.

Obravnavani priročnik – more nadomestiti prej omenjenih drugih tipov študijskega gradiva in tudi naših dozdašnjih učbenikov ne, kljub temu pa lahko opravi pri nas že zdaj zelo potrebna naloga:

– s svojo zgoščenostjo in temeljnostjo nazorno in kakovostno predstavlja učencem učiteljem tisti »železni repertoar«, tem, pojmov, spoznanj, ki jih morajo obvladati, in raven, po katero ne smejo. Te teme in raven pa je seveda mogoče potrebno (odvisno od tipa šole) v šolskem delu s pomočjo učbenikov – in večkrat žal brez njih – mimo njih – preseči, razčleniti, dopolniti, problematizirati itn.

– daje jasno podoben (specimen) učencem in učitelju, pa tudi drugim o »standardih« evropske britanske srednješolske sociologije;

– predstavlja realistično, socialno ološko utemeljeno podoben »moderne družbe« (britanske) njenih osnovnih parametrov. Z primerjavo in v spodbudo za pravico so – v dodatku k slovenski izdaji – izbrani analogni podatki in ugotovitve za slovensko družbo, ki so jih pripravili naši raziskovalci pod vodstvom dr. Franeta Adama.

Razumljivo, da vse teme, tako kot so obdelane v tem priročniku, niso v enakem razmerju možnosti in potreb po obdelavi istih tem pri nas. Odnosi med rasami so za naše potrebe (preobsežno predstavljeni, problematika religije pa je na primer (za nas preveč) zožena, saj imamo v Angliji v šolah poseben predmet o religiji.

Obravnavani priročnik – z ustreznimi dodatki/podatki izredno koristen pripomoček za študij sociologije in družboslovja v naši srednji šoli tako ob nadarjenih začetni uporabi do zdajšnjih učbenikov kot ob – čimprej – vpeljavi novega.

MARKO KERŠEVAN

Tone Lapajne: Barjanka, barjanska zemlja na juti, 1988

Dobra knjiga dobro mesto najde

Mladinska knjiga: novosti iz zbirk Pisanice, Sinji galeb, Odisej Idr. iz programa mladinskega leposlovja

Čeprav je slovenski knjižni trg majhen in so knjige tisto kočljivo tržno blago, katerega prodaja se v slabših časih rada ustavi, se pri Mladinski knjigi, vsaj kar zadeva mladinsko leposlovje, ne morejo pritoževati. Marsikatera od njihovih knjig, to so v novejšem času povečini prevodna dela, je namreč že kmalu po izidu razprodana, videti je celo, da bo treba zvišati naklado, pri založbi pa premišljujejo celo o širjenju založniškega programa.

Tako je na primer že kar precej časa razprodana knjiga iz zbirke Pisanice (knjige, izdane v njej, so namenjene nekoliko mlajšim osnovnošolcem), Čaroznanke avtorice Blne Štampe Zmavc. To je knjižica s pesmimi, v katerih se spletata življenje in domišljija v sanjski svet. Druga knjiga iz te zbirke je izšla ob 100-letnici rojstva pisatelja Franceta Bevka in 20-letnici njegove smrti in je torej jubilejna. Njen naslov je Tri povesti o tolminskih grofih. Ob tej priložnosti je založba, pri kateri je tudi sicer izšla večina pisateljev izvirnih izdaj in ponatisov, privikar ponatisnila do zdaj skoraj neznani povesti o tolminskih grofih, ki sta izšli le v periodiki leta 1927 in ju je Bevk napisal tedaj, ko se je snovala trilogija Znamenja na nebu.

Matilda, uspešnica Rohnald Dahla, je izšla v prevodu Bogdana Gradišnika in je tako šele tretja v slovenščino prevedena knjiga sicer kar zajetnega seznama del tega avtorja, namenjenih mladini. Res škoda, saj je knjiga o izjemni deklici, ki jo odključuje čisto nenavadne sposob-

nosti, več kot odlično zabavno branje. Otroci pa bodo lahko v slovenščini prebrali le še knjigi tega pisatelja: Velikanski dobrodušni velikan in Čarovnice.

V zbirki Sinji galeb se je nabralo z leti že kar lepo število naslovov, 274 jih je. Med novjšimi deli iz te zbirke, ki ima bralce od 3. do 6. razreda osnovne šole, je izšlo delo Bela past, v katerem je avtor Bogdan Novak – knjižica je njegov mladinski prvenec – veliko pozornosti namenil zgodbi, zato je ta temu primerno razgibana in napeta. Govori o skupini mladih fantov in deklet, ki se z vodniki odpravijo na smuko, pa jim vrnitev prepreči snežna nevihta.

Dlan polna zvezd, knjižica iz iste zbirke, je besedilo Rafika Šamajja, po rodu Sirijca, ki je preživel mladost v Damasku, zdaj pa že dolgo živi in ustvarja v Nemčiji. Knjiga je dnevnik fanta, ki živi v sirskem mestu, v kraju, kjer se križajo nasprotja. Svoje življenje namerava nameniti časnikaštvu, resnici, ki odpira prostor svobodi. Glavni junak, deček, začne pisati svoj

dnevnik pri štirinajstih letih, in ko ga nekaj let pozneje kot sedemnajstletnik konča, se znajde v položaju, ko se mora upreti in izpostaviti, ali pa se upogniti. Pisatelj uporablja takšno dnevniško pripovedno obliko zaradi posebne vrste avtentičnosti, ki jo pričakujejo mladi od takšnega besedila.

Nedeljka je deklica, ki se je rodila v nedeljo – knjigo o njej pa je ustvarila sodobna nemška pisateljica Gudrun Mebs. Pisateljica je dobila za ta roman leta 1984 nemško nagrado za mladinsko književnost.

Nedeljka je pripoved o brezdomni deklici, siroti, ki se ji zadnje le nasmehne sreča; to je mama, ki je sicer povsem drugačna, kot pa si jo je predstavljala, a takšna, ki zna videti v majhni deklici celega človeka in ji zna priskrbeti. To ni le pripoved o otroškem iskanju sreče, temveč tudi nevsiljiva pripoved o odnosu med starši in otroki. Knjiga bo vsekakor zanimiva tudi za marsikatero starša.

Poleg že nekaj časa razprodanih pripovedi Iva Svetine Deček in muha prinaša zbirka Odisej, posebna, novejša zbirka za nekoliko večje najstnike in obenem tudi za odrasle, knjižico Strahec. Napisala jo je avstralska pisateljica za mladino Patricia Wrighston. Za njo je že precej uspešnih mladinskih del, ki so bila nagrajena tudi z Andersenovo nagrado. Strahec je knjiga, ki po svojih značilnostih spada v zbirko Odisej prav zaradi dvo-plastnosti, mogoče pa jo je brati na dva načina: lahko je zgolj zanimiva zgodba o stari gospe, ki zbeži iz civilizacije v hišico ob jezeru v osamelu družbi psa Hektorja in – kot se kmalu izkaže tudi gozdnega duha, ki ji kar precej načlenja živce. Lahko pa po-

gledamo nekoliko pod površje zgodbe in odkrijemo v njej pripoved o človekovem mestu in v njej ravi in o njenem občutljivem ravnesju, njeni nedoumljivosti in še o marsičem.

Značilna odisejska dvojnost zbirke, saj je ta lahko najstniška ali odraslo branje, odključuje knjižico Tadeusza Konwickiego Kronika ljubezenskih pripetljivosti, v prevodu Toneta Pretnarja. Zgodba se dogaja v predmestju litovskega glavnega mesta Vilna in je sodobna romansirana pripoved, pretresljiva parafraza o Romeo in Juliji, preplet fantastike mediativnih delov besedila in sanj, skozi katere živi svojo pripovedano ljubezen glavni junak zgodbe.

Za konec pa samo še nekaj o dveh omembah vrednih tujih del. Prvo od njiju je knjiga Le wisa Carrolla Aličine dogodivščine, v kateri sta objavljena ob zgodbi Alici v čudežni deželi Alici v ogledalu, in sicer v novem prevodu Gitice Jakopin, avtentičnost besedil pa še posebej ohranjajo izvirne ilustracije Johna Tennela, kakršne so bile objavljene v prvikrat natisnjenem izvirniku pred 125 leti. Omeniti pa je treba tudi najstniški stopnja prilagojeno spremeno besedo Marije Stanovnik, ki seznanja bralca s prvimi literaturnimi absurda in še posebej z značilnostmi omenjenih besedil.

Zelo malo znano je, da je slavni slikar Leonardo da Vinci zapustil v svoji zapuščini tudi nekaj zapisov v zrealni obliki in je prevedel iz italijanske v slovenščino Jaša L. Zlobec. Basni in legende so torej zapis o različnih živalih – mitoloških in tistih, ki v resnici žive, spremljajo pa jih razkošne ilustracije, ki so takšne kot v izvirni italijanski izdaji.

VLASTA KUNEJ

NAKNADNI RAZPISI

del in nalog vzgojiteljev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev
v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah 1991/92

Svet
OSNOVNE ŠOLE FRANA KOČBEKA GORNJI GRAD
razpisuje dela in naloge

— **RAVNATELJA**
Kandidati morajo izpolnjevati pogoje za učitelja v osnovni šoli in imeti:
— strokovni izpit in najmanj 5 let vzgojno-izobraževalnega dela
— strokovne in organizacijske sposobnosti, ki zagotavljajo, da bo s svojim delom pripomogel k uresničevanju smotrov in nalog osnovne šole.
V poštev pride kandidat, ki je pri svojem dozdajšnjem pedagoškem delu dosegal delovne uspehe, ki zagotavljajo, da bo uspešno opravljal naloge pedagoškega vodje šole.
Izbrani kandidat bo imenovan za 4 leta.
Začetek dela 1. 9. 1991.
Kandidati naj v 15 dneh po objavi razpisa pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev na Osnovno šolo Frana Kočbeka s pripisom »za razpisno komisijo«. Prijavljeni kandidati bodo o izbiri obveščeni 15 dni po odločitvi.

OSNOVNA ŠOLA ZBORA ODPOSILANCEV KOČEVJE

razpisuje prosta dela in naloge:

— **UČITELJA ZGODOVINE** za PŠ Stara cerkev, za določen čas (nadomeščanje porodniškega dopusta),
— **UČITELJA SLOVENŠČINE** za PŠ Stara cerkev, za določen čas (nadomeščanje porodniškega dopusta),
— **UČITELJA TEHNIČNE VZGOJE IN LIKOVNEGA POUKA** za PŠ Stara cerkev, za določen čas (nadomeščanje porodniškega dopusta),
— **UČITELJA TEHNIČNE VZGOJE IN FIZIKE OZ. MATEMATIKE** za PŠ Stara cerkev, za nedoločen čas,
— **UČITELJA MATEMATIKE** za CS Kočevje, za nedoločen čas,
— **UČITELJA TEHNIČNE VZGOJE IN RAČUNALNIŠTVA OZ. FIZIKE** za CS Kočevje, za nedoločen čas,
— **UČITELJA BIOLOGIJE IN SPOZNAVANJA NARAVE** za CS Kočevje, za določen čas,
— **2 UČITELJEV RAZREDNEGA POUKA** za PŠ Livold, za nedoločen čas,
— **2 UČITELJEV RAZREDNEGA POUKA** za CS Kočevje, za nedoločen čas.

Začetek dela s 1. 9. 1991.

Pogoji: po Zakonu o osnovni šoli.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: **OSNOVNA ŠOLA ZBORA ODPOSILANCEV KOČEVJE**, Trg Zbora odposilancev 28, 61330 KOČEVJE.
O izbiri vas bomo obvestili v 30 dneh po objavi razpisa.

VIZ ŠENTJUR
OSNOVNA ŠOLA KOZJANSKI ODRED
63225 PLANINA PRI SEVNICI

razpisuje prosto delovno mesto

— **UČITELJA TEHNIČNE VZGOJE** (zaželeno znanje računalništva), PRU, za določen čas – eno šolsko leto

Začetek dela: 1. 9. 1991

Rok za prijavo: 14 dni po objavi razpisa.

Kandidate bomo obvestili o izidu razpisa v 15 dneh po izbiri.

JEZIKOVNA ŠOLA NIANSA d. o. o. DOMŽALE

potrebuje

— **PROFESORICE NEMŠČINE, ANGLEŠČINE IN ITALIJANŠČINE** za območja Domžal, Postojne in Zasavja.

Delo je honorarno. Možnost za kasnejšo redno zaposlitev.

Kandidate morajo izpolnjevati te pogoje: diploma FF ustrezne smeri, opravljen strokovni izpit.

Prošnje z dokazili pošljite na naslov: **NIANSA d. o. o. Domžale, C. talcev 19, 61230 Domžale**

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE DR. FRANCETA PREŠERNA, Šolska ulica 2, 61310 RIBNICA

razpisuje prosta dela in naloge:

1. **UČITELJA KEMIJE, FIZIKE in SPOZNAVANJE NARAVE**
2. **UČITELJA GLASBENE VZGOJE**
Za razpisano delovno mesto pod št. 2. je mogoče dobiti stanovanje. Delovno razmerje se sklenu za nedoločen čas, s polnim delovnim časom. Začetek dela je 1. 9. 1991.
Kandidati naj pošljejo pisne prijave z dokazili o strokovni usposobljenosti v 8 dneh po objavi razpisa na gornji naslov, z oznako »komisija za delovna razmerja«.
O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh po roku za prijavo.

ZAVOD OSNOVNA ŠOLA NOVO MESTO

razpisuje prosta dela in naloge:

Za osnovno šolo 15. divizije GRM:

— **3 UČITELJEV RAZREDNEGA POUKA**, za nedoločen čas, nastop dela 1. 9. 1991

— **UČITELJA TELESNE VZGOJE**, za določen čas, od 1. 9. 1991 do 31. 8. 1991

Za osnovno šolo 12. SNOUB Bršljina:

— **UČITELJA LIKOVNEGA IN TEHNIČNEGA POUKA**, za nedoločen čas, začetek dela 1. 9. 1991

Za osnovno šolo Janez Trdina Stopiče:

— **UČITELJA LIKOVNEGA IN TEHNIČNEGA POUKA**, za nedoločen čas, začetek dela 1. 9. 1991

— **UČITELJA RAZREDNEGA POUKA**, za določen čas, od 1. 9. 1991 do 31. 8. 1992

Za osnovno šolo Milka Šobar-Nataša Šmihel:

— **UČITELJA SLOVENSKEGA JEZIKA IN ZGODOVINE**, za nedoločen čas, začetek dela 1. 9. 1991

— **UČITELJA ANGLEŠKEGA JEZIKA**, za nedoločen čas – polovični delovni čas, začetek dela 1. 9. 1991

Za osnovno šolo Katja Rupena:

— **UČITELJA ANGLEŠKEGA IN SLOVENSKEGA JEZIKA**, za nedoločen čas, začetek dela 1. 9. 1991

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v desetih dneh po objavi razpisa na posamezne osnovne šole. O izbiri bodo obveščeni v tridesetih dneh po roku za prijavo.

OSNOVNA ŠOLA DRAGOTIN KETTE

NOVO MESTO, p. o.

Ul., Milke Šobar št. 25

68000 NOVO MESTO

Svet šole razpisuje prosta dela in naloge

— **5 SPECIALNIH PEDAGOGOV** — DP za delo v vzgoji za določen čas, od 1. 9. 1991 do 31. 8. 1992, s polnim delovnim časom, v popoldanskem času.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa.

O izbiri bodo obveščeni pisno v 15 dneh po poteku razpisa.

UMT d. o. o.

ODDELEK ZA IZOBRAŽEVANJE

61234 MENGEŠ, Kidričeva 76, Trzin

telefon: 715-083

razpisuje dela in naloge

VEČ UČITELJEV

— **NEMŠKEGA IN ANGLEŠKEGA JEZIKA, P**

— **BIOLOGIJE IN KEMIJE** — raziskovalne smeri

— **AKTIVNE REKREACIJE** — smer telesna vzgoja

Pogoji: Ustrezna izobrazba, organizacijske in strokovne sposobnosti. Če ste za dolgoročno, honorarno in stimulatívno sodelovanje med počitnicami, pošljite pisno ponudbo s kratkim življenjepisom in dokazili o izobrazbi v 8 dneh po objavi razpisa na UMT d. o. o., 61234 Mengeš, Kidričeva 76, Trzin. Navedite tudi vaš telefon. O izbiri boste obveščeni takoj po preteku razpisnega roka.

ZAVOD ZA IZOBRAŽEVANJE IN KULTURO

LITIJA, Ponoviška 3

GLASBENA ŠOLA

razpisuje naloge in opravila:

1. za nedoločen čas, s polnim delovnim časom
— **PREDMETNEGA UČITELJA TROBIL**
2. za določen čas, s skrajšanim delovnim časom
— **PREDMETNEGA UČITELJA FLAVTE**
— **PREDMETNEGA UČITELJA KLARINETA**

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje po Zakonu o glasbenih šolah. Prijave z dokazili naj pošljejo v 8 dneh po objavi razpisa na naslov: **Zavod za izobraževanje in kulturo Litija, Ponoviška 3**

SREDNJA ŠOLA ZA RUDARSTVO IN GEOLOGIJO

ZAGORJE OB SAVI

Cesta zmage 5

razpisuje dela in naloge

— **UČITELJA ANGLEŠKEGA JEZIKA IN NEMŠKEGA JEZIKA**
— oziroma **UČITELJA ANGLEŠKEGA JEZIKA**
za določen, polovični delovni čas z možnostjo prehoda na polni delovni čas
— **UČITELJA SLOVENSKEGA JEZIKA**
za določen, polni delovni čas — nadomeščanje delavke na porodniškem dopustu
— **UČITELJA ZA POUČEVANJE PREDMETA OBLIKOVANJE TEKSTILA** za določen, polni delovni čas

Pogoji: Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, določene z Zakonom o srednjem izobraževanju.

Začetek dela: 1. 9. 1991.

Prijave z dokazili pošljite v osmih dneh po objavi razpisa na naslov šole. Informacije po telefonu 0601 61 501.

CENTER ZA USPOSABLJANJE SLUŠNO IN

GOVORNO MOTENIH MARIBOR, Vinarska 6

razpisuje za določen čas, s polnim delovnim časom, do konca pouka v šolskem letu 1991/92 in redni letni dopust delovna mesta:

1. **PSIHOLOGA**

Pogoj: diploma filozofske fakultete, eno leto delovnih izkušenj

Poseben pogoj: poskusno delo tri mesece

2. **TREH SPECIALNIH PEDAGOGOV**

Pogoj: diploma I. stopnje pedagoške akademije smer: surdo-logo, devet mesecev delovnih izkušenj

Funkcionalno znanje: verbotonalni seminar.

Poseben pogoj: poskusno delo tri mesece.

Delovno razmerje pod 1. in 2. lahko sklenu tudi pripravnik brez vpeljave poskusnega dela.

3. **DEFEKTOLOGA-LOGOPEDA-PRIPRAVNIKA**

Pogoj: diploma fakultete za defektologijo

smer: surdo-logo

Začetek dela za vse je 1. 9. 1991.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 8 dneh po objavi razpisa na naslov centra.

Kandidati bodo o izidu razpisa obveščeni v 30 dneh po izteku razpisnega roka.

OSNOVNA ŠOLA MARJAN NOVAK-JOVO, LJUBLJANA
VIČ, Nanoška 2

razpisuje prosto delovno mesto

— **PREDMETNEGA UČITELJA TEHNIČNE VZGOJE**, za določen čas (nadomeščanje delavke na porodniškem dopustu)

Prijave z dokazili o izobrazbi pošljite tajništvo v 10 dneh po objavi razpisa. Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 15 dneh po končanem zbiranju prijav.

Začetek dela je 1. septembra 1991.

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA IN GIMNAZIJA LJUBLJANA
Šubičeva 1

razpisuje prosta dela in naloge:

— **UČITELJA ANGLEŠKEGA IN NEMŠKEGA JEZIKA** (visoka izobrazba), za nedoločen čas, s polnim delovnim časom
— **UČITELJA NEMŠKEGA IN ANGLEŠKEGA JEZIKA** (visoka izobrazba), za nedoločen čas, s polnim delovnim časom
— **UČITELJA ANGLEŠKEGA IN ITALIJANSKEGA JEZIKA** (visoka izobrazba), za nedoločen čas, s polnim delovnim časom
— **UČITELJA MATEMATIKE** (visoka izobrazba), za določen čas od 1. 9. 1991 do 14. 3. 91, s polovičnim delovnim časom
— **2 UČITELJEV RAČUNALNIŠTVA IN INFORMATIKE** (visoka izobrazba), za nedoločen čas, s polnim delovnim časom
— **UČITELJA ZGODOVINE IN GEOGRAFIJE** (visoka izobrazba), za nedoločen čas, s polnim delovnim časom
— **ASISTENTA FIZIKE** (srednja izobrazba), za nedoločen čas, s polovičnim delovnim časom
— **UČITELJA GEOGRAFIJE** (visoka izobrazba), za nedoločen čas, začetek dela 1. 10. 91, s polnim delovnim časom
— **UČITELJA SLOVENSKEGA JEZIKA IN KNJIŽEVNOSTI** (visoka izobrazba), za nedoločen čas, s polnim delovnim časom
— **UČITELJA SLOVENSKEGA JEZIKA IN KNJIŽEVNOSTI** (visoka izobrazba), za določen čas, s polnim delovnim časom, nadomeščanje delavke na porodniškem dopustu (nastop dela 1. 9. 1991—1. 9. 1992)
— **UČITELJA FIZIKE** (visoka izobrazba) za določen čas, s polovičnim delovnim časom.
— **UČITELJA MATEMATIKE** (visoka izobrazba), za nedoločen čas, s polnim delovnim časom.

Posebni pogoji: začetniki – poskusno delo 6 mesecev.

Kandidati morajo prijavi za razpis priložiti dokazila o strokovni in pedagoški izobrazbi. Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev sprejemamo 8 dni po objavi razpisa na naslov: **Srednja zdravstvena šola in gimnazija, Šubičeva 1, Ljubljana: Komisija za delovna razmerja.**

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE JOSIP BROZ TITO TRBOVLJE

razpisuje prosta dela in naloge

— **SPECIALNEGA PEDAGOGA** za poučevanje v oddelkih s prilagojenim programom, za nedoločen čas; višja izobrazba – smer šolska pedagogika
— **UČITELJA GLASBENE VZGOJE**, za nedoločen čas; predmetni učitelj ali profesor
— **UČITELJA TEHNIČNE VZGOJE**, za nedoločen čas; predmetni učitelj ali profesor
— **UČITELJA LIKOVNE VZGOJE**, za določen čas (do 26. 11. 1991); predmetni učitelj ali profesor
— **UČITELJA GOSPODINJSTVA IN BIOLOGIJE**, za določen čas (do 31. 8. 1992); predmetni učitelj
Začetek dela za vsa razpisana mesta je 1. 9. 1991.

Prijavite se v 15 dneh po objavi razpisa. Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 30 dneh po končanem razpisu.

GLASBENA ŠOLA KAMNIK

Kajuhova pot 11

razpisuje za nedoločen čas, s polnim delovnim časom prosta dela in naloge:

— **UČITELJA FLAVTE**
— **UČITELJA KITARE**
— **UČITELJA HARMONIKE**
— **UČITELJA CITER**
— **UČITELJA VIOLINE**

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje po Zakonu o glasbenih šolah. Prijave naj pošljejo v 15 dneh po objavi razpisa, o izbiri pa jih bomo obvestili v 30 dneh po končanem razpisu.

SREDNJEŠOLSKI CENTER DUŠANA KVEDRA PTUJ, Volkmerjeva 19

razpisuje prosta delovna mesta

— **ŠTIRIH PROFESORJEV MATEMATIKE**, za nedoločen čas, s polnim delovnim časom
— **PROFESORJA FIZIKE**, za nedoločen čas, s polnim delovnim časom.
Na voljo bo eno enosobno stanovanje.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izobrazbi na naslov **Srednješolski center Dušana Kvedra Ptuj, Volkmerjeva 19**, v osmih dneh po objavi razpisa.

sporočila

GLASBENA ŠOLA SLAVKO OSTERC LJUTOMER

Prešernova 8

razpisuje dela in naloge

– UČITELJA HARMONIKE IN VODENJE ANSAMBLA

za nedoločen čas, s polnim delovnim časom.

Začetek dela 01. 09. 1991.

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, določene z Zakonom o glasbenih šolah. Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa. O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po razpisnem roku.

Svet VVO LJUBLJANA VIČ-RUDNIK

Ljubljana, Tržaška 79

razpisuje po 179. členu Statuta VVO Ljubljana Vič-Rudnik prosto delovno mesto

– VODJE DELOVNE ENOTE

Pogoji:

Za vodjo delovne enote je lahko imenovan, kdor izpolnjuje z zakonom določene splošne pogoje, in:

- je vzgojitelj, pedagog, psiholog, socialni delavec, specialni pedagog ali učitelj
- ima najmanj 5 let delovnih izkušenj, od tega vsaj dve leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok
- ima organizacijske in strokovne sposobnosti, ki jamčijo, da bo lahko s svojim delom pripomogel k uresničevanju smotrov in nalog VVO.

Izbrani kandidat bo imenovan za štiri leta.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh po objavi razpisa na naslov: VVO Ljubljana Vič-Rudnik, »razpisna komisija«, Ljubljana, Tržaška 79. O izidu razpisa bodo obveščeni v 15 dneh po opravljeni izbiri.

Komisija za delovna razmerja

SREDNJE SOLE ZA ELEKTRONIKO IN NARAVOSLOVJE

Ljubljana

Prušnikova 78

razpisuje prosta dela in naloge

- **PROFESORJA NEMŠČINE**, za določen čas, s polnim delovnim časom (nadomeščanje delavke med porodniškim dopustom)
- **PROFESORJA MATEMATIKE**, za nedoločen čas, s polnim delovnim časom
- **PROFESORJA KEMIJE**, za določen čas, s polnim delovnim časom
- **DIPLOMIKIRANEGA PSIHOLOGA**, za določen čas, s polnim delovnim časom
- **PROFESORJA TELESNE VZGOJE**, za nedoločen čas, s polnim delovnim časom

Začetek dela 1. 9. 1991.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh po objavi razpisa.

O izidu jih bomo obvestili najkasneje v 30 dneh po končani izbiri.

CENE ŠTUPAR

center za permanentno izobraževanje
Ljubljana, Vojkova 1, tel. 327-244/314-737

OSNOVNA ŠOLA

K SODELOVANJU VABIMO UČITELJE
za honorarno poučevanje v osnovni šoli za odrasle.

Pouk poteka vsak dan v popoldanskem času, obseg vašega sodelovanja določimo sporazumno. Kandidati morajo izpolnjevati pogoje po Zakonu o osnovni šoli, zaželeno pa so izkušnje pri izobraževanju odraslih. Informacije po tel. (061) 314-737.

Pisne prijave sprejemamo do 20. junija 1991 na naslov:
CPI CENE ŠTUPAR, VOJKOVA 1, LJUBLJANA

IZLET LETA

Kjer se je pred 700 leti rodila švicarska konfederacija

Švica je cilj popotovanja. Ne samo zato, ker je lepa, zanimiva in predvsem poučna, temveč tudi zato, ker je Švica letos velika slavljenka. Mineva namreč 700 let od začetkov njene neodvisnosti ter zgledega sodelovanja: med mestom in vasjo proti fevdalcem ter kasneje tudi enako zgledega sožitja med narodi, verami in skupnimi interesi.

Ožji cilj popotovanja je tako imenovana pra-Švica, njeni prvi trije gozdni kantoni ob Jezeru štirih gozdnih krajin (Vierwaldstättersee) – Uri, Schwyz in Unterwalden. To je tudi domovina bolj ali manj legendarnega Viljema Tella in kraj, kjer je kakor državna svetinja negovana jasa Rüti. Na njej so trije zaprisežniki 1. avgusta leta 1291 sklenili večno zvezo bojnih kmetov, k tej pa so kmalu pristopila tudi mesta. Vse to je preraslo v zmago kmečkega upora in oblikovanja za Evropo do takrat še neznanе državnosti. Slednja se je več sto let zmagovito dajala s Habsburžani in končno dosegla priznanje vse Evrope.

Izlet, ki ga organizira Slovenijaturist

rist, si izbira za svoj cilj prav te kraje, spotoma pa izletnik na poti spozna še velik del alpskega prostora, med nami in Švico. Potovanje se imenuje **VELIKA ALPSKA TURA**, za namene pa še **JUBILEJNA**, zaradi švicarske obletnice.

Prvega dne teče pot od doma do kneževine Liechtenstein. Izletnikovo pozornost zbujajo rdeča nit spominov na nekdanje slovensko prodiranje v vzhodnoalpski svet. Spremlja jih celo v Italijo, na Južno Tirolsko – kjer izvira Drava. Le deloma pomemčena slovenska imena krajev, gora in rek, jih spremljajo skupaj s spomini na stike in boje z Bavarci. Peljejo se skozi kraje, od koder so prihajali k nam na Rut in Sorico, v Vinharje in na Sorško polje.

Sto in sto kilometrov daleč jih spremljajo naši, samo slovenski kozozi, še precej časa potem, ko prečkajo srednjeveško mejo med Karantanijo in Tirolsko, nekdanjo narodnostno mejo malo pred Toplaškim poljem.

Pot vodi izletnike čez Koren in po dolini Drave, mimo Spittala v Lienzu, po Pustriški dolini in čez Toplaško polje. Skozi Bruneck in čez Brenner nazaj v Avstrijo v prelepi Innsbruck ali – po »staroslovensko« – Inmost. Mestu namenijo izletniki dve uri časa. Oglasijo se tudi v dvorni cerkvi, kjer je prazna grobnica cesarja Maksimilijana I., katerega varujejo črni Dürerjevi možje, bronasti kipi evropskih vladarjev in cesarjevih sorodnikov. Mimogrede se izletniki ogledajo še v slovitem alpskem živalskem vrtu. Potem pa naprej po avtocesti skozi 14 kilometrov dolgi arlberski predor v kneževino Liechtenstein.

Drugi dan je na sporedu omenjena pra-Švica. Izletniki obiščejo ljubko

vili namesto spomenika svoji neodvisnosti in državnosti, so dali na traven ogled svoje najdragocenejše dokumente. V vitrinah so listine s pečati, ki zgovorno dokumentirajo ne le prvi dogovor pred 700 leti, temveč tudi pristope posameznih kantonov k švicarski konfederaciji in tudi dokumente, ki dokazujejo, da so Švico priznali evropski vladarji, države in papež.

Tretjega dne se vije izletniška pot po retoromanski Švici, njenem največjem in najbolj vzhodnem ter tudi najbolj samosvojem kantonu Graubünden. Tu se izletniki srečajo ne le z izredno lepim gorskim svetom, temveč tudi z vznemirljivo zgodbo retoromanskega naroda. Slednji predstavljajo v Švici samo en odstotek prebivalstva, pa je njegov jezik vendarle

državen in enakovreden poleg francosčine, italijanščine, nemščine, francoščine, italijanščine. Enako vznemirljive so sorodnosti jih opazimo med branjem krajev – nekaterih seveda – ki zvenijo nekam domače. Pozabimo da smo se Slovenci ob naseljevali pah srečevali najprej in prejšnji z retoromanskim življenjem, ki je ljeval – še neponemčen – ves v vzhodnoalpski svet. Bavarci so bili nam sovražniki in prišleki. Izletniki pa »straši« tudi najnovejša domača Venetih...

Ta tretji dan obiščejo izletniki romantično sotesko Via Mala, ki jo prizorišče dogajanja v Knittlovem manu in TV nadaljevanji. Plečarji prelaza Julier in Flüela, ki sta v okrog 2300 in 2400 metrov, ob St. Moritz in Davos ter prelep

Engadinska dolina v vasi Guardo nad švicarskim Engadinom

Slikoviti Triesenberg, edina gorska vas v kneževini Liechtenstein

pristaniško mesto Luzern ob že omenjenem jezeru štirih gozdnih krajin in si tam ogledajo, po želji pač, tudi izjemno zanimiv prometni muzej s planetarijem. V Altdorfu je spomenik Viljema Tella, v bližnjem Bürgliu, kjer je bil junak rojen, pa njegov muzej z dioramo. Vse skupaj je zelo zanimivo, poučno in kar impresivno. Prvomajsko izletnike, ki so šli po opisani poti, je vodnik v muzeju oziroma svetišču Viljema Tella vprašal: »In kateri je vaš narodni junak v Sloveniji?« Med splošnim spogledovanjem je bilo slišati imena Martina Krpana in Črtomira, Herberta Turjaškega in »neznane branilca protiturškega tabora«...

Istega dne obiščejo izletniki tudi mesto Schwyz, ki je dalo današnji Švici ime, grb in zastavo. V tem kraju je najpomembnejši švicarski muzej, ki je hkrati državni arhiv in povrh tudi nacionalno svetišče. V moderni, a kar skromni palači, ki so jo postala

Srečanje s štiritisočaki: gorsko jezero Fuorcia Surleyz z vzhodoma Bernina (4049 m) in Rosegg (3937 m)

SLOVENIJATURIST

Hej, pojdite z nami!

Učitelji!

Ob koncu šolskega leta vas vabimo na zabavno-poučni izlet!

A) JUBILEJNA ALPSKA TURA, 4 dni, odhod 27. 6.

Izlet ob 700-letnici obstoja Švice, obiskali bomo prelepe alpske dežele, v zvezi z jubilejem bomo obiskali vse tri švicarske kantone, prepolne spominov in obeležij o nastanku in boju švicarskega ljudstva in še posebej njihovega junaka Viljema Tella.

B) PARKI NAŠIH SANJ, 3 dni, odhod 14. 6.

Popotovanje v Italijo, popotovanje posebne vrste, izlet za sladokusce.

Šolarji!

C) PROGRAMI ZA MATURANTE IN ŠOLARJE

● KRIŽARJENJE OD REKE DO SPLITA ● GRČIJA ● ŠPANJA ● DUBROVNIK ● GARDELAND ● MINIMUNDUS

Pošljite mi program (obkrožite):

- A) Jubilejna alpska tura
- B) Parki naših sanj
- C) Program za maturante in šolarje

na naslov:

Dodatne informacije: tel.: (061) 316-189, SLOVENIJATURIST, PIVOVARNIŠKA 1, BIRO ZA TRŽENJE, 61000 LJUBLJANA

RUGJE TAKO – KAKO PA PRI NAS?

Dobre vzgojiteljice dajo otrokom več kot družba

Čila med Düsseldorfom in Ljubljano 1991

Iskanje novosti se kaže v izboljšavah za igro, ta pa se pogumno dalje bolj podaljšuje navzgor v šolo in širi v prosti čas in igrišča. Izboljšanje ima pomembno vlogo pri krepitvi pozitivne samopodobe, pri doživljanju in domišljiji. Zato pripomore, k bolj uspešnemu otrokovemu razvoju in srečnemu otroštvu.

Februarja 1991 smo si ogledali izstavo v Düsseldorfu. Obsežna razstava učil je vsa obiskovalca prikazala tudi evline tehnične in knjižne note za posodabljanje vzgojno-obrazovnega dela. Razstavljali so imenitno razstavilo strojne dosežke sodobne znanosti, pa tudi alternativnih smeri didaktični teoriji in praksi. Pozornost je bila namenjena kakovosti sproščene bivanja, doživljanja in življenja otroka.

Razstava je poudarila pomen igre za celostni razvoj občutljive osebnosti in očitno je bilo, da so strokovnjaki znali prisluhniti potrebam otrok po stiku z naravnim gradivom, po sproščeni in slobodni gibanju. To so dokazovali dobro opremljena igrišča, opremljanje v lesu naravne barve, plute, blago, kovine in zelo malo umetnih mas. Tu so se najpogostejše obiskovalci tudi igrali.

Opazovanje, čutenje, guganje, plezanje, skratka s preskusnim delom so se kar najbolje vživeli v novo okolje in navezovali stike s stvarmi. Navdušila me je postavitev številnih različno opremljenih igralskih, v katerih so bile otrokom namenjene nadzorne hiše. V njih so po nekaj opničkah prišli na podest in oprnjen nadstropje. Lahko so si igrali nizki tobogan ali vrvi za vzpon ali spust v drug kotiček. V teh stanovanjskih naseljih je bila lepa oprema za vživljanje v igro in učenje spontano izvirne dejavnosti in za igre otrokovih vlogah. V majhnih hišah je bilo vse, kar potrebuje prava kuharica – od lesene plošče do lesenega telefona in vrtljivo številčnico. Na nižjem nadstropju in odprtih policah so se nahajale družabne igre. V vozičku je bilo različno gradivo za delo, k temu je bilo mogoče priložiti drobne figure in mala vozila. Ob udobnih ležiščih, posteljah in mizicah v kotičku so bile tudi punčke (med temi ni bilo ene plastične); njihovi obrazi bili iz tekstila. Za spodbujanje domišljije in vživljanja v vloge je bilo na voljo tudi dovolj lutk.

Predšolski otrok si igro in prostoro najpogostejše izbira sam, prav tako pa tudi položaj telesa; prostora na brezhrebno čistih tleh, primerno ogrevanih tleh (2 stopinji C manj kot v zraku) in različnih položajih. Tako je otrok sproščen in dlje dejaven. Izboljšani položaj pri neprimerni igri ga ovira, škoduje pa tudi njegovemu razvoju hrbtenice. Ker se nima opremljenih hrbtenice, naj čim bolj sedi. Doslej so ugotovili, da v prvem razredu največ okvarjenih (posebno hrbtenice).

Izdelovalci, ki so naredili šte-

vilne mize – te je mogoče nagibati in različna stojala na njih, so upoštevali strokovne ugotovitve in potrebe otrok. Na razstavi smo videli mize za različne potrebe in opravila. Številne so imele nagnjene ploskve (in različna stojala) te so bolj namenjene večjim otrokom, tiste z ravno ploskvijo pa manjšim, ker je sedenje potrebno le pri obedu.

Za likovno vzgojo je bilo mogoče izbrati med barvami in materiali v različnih količinah. Za oblikovanje gline je bilo zelo veliko različno drobnih lesenih modelir, nožev, zank iz bakrene žice in peči za žganje glinenih izdelkov.

Med bogato izbiro glasbil so bila tudi takšna, ki so primerna za različno velikost roke in postavice, glasbila na katera lahko igra posameznik ali skupina. Kakšna kakovostna ponudba za izbiro in izboljševanje možnosti za izkušensko učenje!

Vzgojiteljicam bi bili poleg izvirnih izdelkov lepega lesa še posebno všeč skrbno izdelani in varno zaobljeni robovi pohištva in igra iz masivnega lesa. Navdušila bi jih izdelava raznolikih vrst stolov, kotičkov in nizkih polic, zabojev na kolesih in številnih vozil. Takšni zaboji so zelo primerni in potrebni za prinašanje didaktičnih sestavljanek na ploščah, zelo praktični so odprti namizni predalniki, iz katerih se potegnejo in vanje shranijo sestavljanke. Navdušili bi jih individualni obrazi punčk, ki jih je s pričesko, dodatki na lasih in oblačilih (garderoba) mogoče spreminjati za slavnostne in pustne priložnosti. Na voljo so kroji, prospekti, ki prikazujejo, kako iz ogrodka nastaja punčka. In to smo lahko tudi videli.

Podobni prikazi opravi in popravil v sliki in besedi so bili tudi tehnično in prometno obarvani (kolo) v prospektih in katalogih, te pa je mogoče naročiti na dom. Navsezadnje bi kakovostna in trpežna izdelava omogočila ohranjanje igrar, to pa je posebno pomembno zdaj, ko je čedalje manj možnosti za dokupovanje igrar.

Zamislite in dobra volja – še zmeraj najcenejše

Že 3. marca 1991 smo na Zavodu za šolstvo v Kranju povabili ravnateljice iz gorenjskih vrtcev. Z velikim zanimanjem so si ogledale kataloge in prospekte. Prisluhnile so vtisom dveh udeleženk, ki sta se dopolnjevali. Udeleženka razstave, ravnateljica, je dejala: »Kam bi mi te hiše sploh postavili, če bi jih imeli? Kaj bi bilo z njimi na igrišču?«

Kljub pomanjkanju prostora in denarja pa so si ravnateljice tudi letos želele kataloge in prospekte pregledati še enkrat skupaj z vzgojiteljicami. Spet se je potrdilo to, kar je očitno že veliko let – pripravljenost za delo in iznajdljivost v vrtcih zboljšujeta gnotne možnosti za delo. Dobre vzgojiteljice so že od nekdaj ponudile otrokom več kot družba. Ideje in dobra volja so še zmeraj najcenejše ... O odnosu med preventivo in kurativo tudi že predolgo razmišljamo, preveč pa razumemo gospodarske težave. Žal, začaranega kroga ne znamo in ne moremo same pretrgati. Tudi zato in predvsem zaradi otrok čakamo na boljše čase za predšolske otroke. Ti so usodno odvisni od odraslih in razmer v katerih živijo.

Utesnjena predšolska vzgoja

Že pred postavitvijo razstave učil v Ljubljani je bilo jasno, da

bo na njej mogoče pokazati le del ustvarjalnosti in dosežkov predšolske vzgoje v Sloveniji. Prav zato me je ob pogledu na premajhen prostor stisnilo, presunila me je čudna misel: Za najmlajše vzgojno področje tako kot za otroke nenehno zmanjkuje prostora, zraka, denarja in zato tudi že otrok za vrte.

Razstavljeni projekti (opravičujem se rabi le dveh besed za res ogromno vidno in še skrito delo) so privabili številne obiskovalce (ne le obiskovalke) lahko pa bi jih še več, če bi bili primerno predstavljeni.

Igra je povezana s časom, dobro igrar in s prostorom. Igra kot nuja za drugačno veselo šolo si zmeraj glasneje utira poti tudi v prosti čas.

Zato pričakujemo v prihodnje zanj primernejši, večji prostor. Le tako bi se tudi oddolžili sodelujočim in privabili še tiste, ki še težje javno razstavljajo.

IVANA SAJOVIC

Fran Berneker: Žrtev, mavčni osnutek

NAROČILNICA

PROSVETNI DELAVEC
61104 LJUBLJANA
Poljanski nasip 28

Naročam se na Prosvednega delavca in prosim, da mi ga pošiljate na naslov:

Priimek in ime

Ulica in hišna številka

Poštna številka in kraj

Datum Podpis

Predšolska vzgoja – pastorka družbe

Vsega nam je že dovolj in preveč! Kje pravzaprav smo? Kaj nas čaka v prihodnje? Komu pripadamo – komu smo sploh še potrebni? Še in še bi lahko spraševali, ko gre za predšolsko vzgojo, za delavce na tem področju, za tiste, ki imajo vsak dan opravka s težavami otrok in staršev, z denarnimi vprašanji, njihovim vsakodnevnim bojem s občinskimi strukturami; tem ne moremo dokazovati in strokovno temeljevati stvari, ki so v svetu same po sebi umevne.

Dovolj nam je nesmiselnega gojenja zdaj z enim, zdaj z drugim sistemom. V enem in drugem je bila najljubša govornika floskula govornikov ob priložnostih »skrb za otroke in mladino«, – ti pa da so

naše največje bogastvo. Zelo prikladna in v srce segajoča misel. A ko so stopili z govorniškega odra, so pozabili nanjo in na ljuba skrb za otroke je postala nujno zlo.

Vsa naša pričakovanja, da bo nova oblast, ki smo jo imeli za napredno, intelektualno široko, usmerjeno v Evropo, obrnila list v zgodovini v svojo in našo korist, so se izjalovila.

Pokazalo se je, da so ji pomembnejši topovi in puške, da se ne zaveda najmočnejšega orožja – znanja in da so zanj pedagoški delavci le številke. Pa ne le oblast. Razočarali so nas tudi strokovnjaki. Z mnogimi svojimi zasnovami so se odmaknili od stvarnosti. Na vprašanja praktikov, ki pri njih iščejo po-

moč za stiske v resničnem življenju, se odzivajo užaljeno, če že ne kar žaljivo. In naš minister? Saj res, kateri pa je – za predšolsko vzgojo? Saj nas nihče noče. Ne vedo, kam z nami. Ali pa bi nas nekoliko razdelili? Pa sindikat? No, ta si edini prizadeva, čeprav ga grdo gledajo. Kaj dosti pa na tem področju tudi ne more storiti. Saj sindikalni zaupniki nimajo nobene zaštite, dokler ni podpisana kolektivna pogodba za negospodarstvo.

In javna občila? Da, o osnovnem izobraževanju še kaj kdaj napišejo in povedo. Kaj pa o predšolski vzgoji? Bežite no! Kdo bo zgubil čas z njo! Pa bi vendarle radi vedeli, ali je Delavska enotnost časopis, rezerviral le za ZSSS, in Prosvedni dela-

vec le za osnovno in srednje izobraževanje? Ali njunega izhajanja ne omogoča tudi naš dinar?

Najbrž je to že kar pregrešno vprašanje. Pa oprostite! Nismo vajeni vihteti političnih mečev, ker smo se morali zmeraj bojevati za preživetje, za vsakdanjik, ker smo se naivno in idealistično razdajali, da bi besede govornikov na govorniških odrih udejavile, pri tem pa nam je zmanjkalo časa za ure iz političnega mečevanja.

JULIJANA LUKIČ

OPOMBA UREDNIŠTVA:

Če bi redno brali Prosvednega delavca, bi opazili, da ima tudi predšolska vzgoja svoj prostor; ne sicer v vsaki številki, ampak občasno – pa takrat vso stran.

predšolska
vzgoja

O POSEBNEM ODDELKU PREDŠOLSKIH OTROK NA ŽUPANČIČEVI V LJUBLJANI

Elitizem, ki je koristen

O tem, kako poteka estetska vzgoja v vrtcu dr. Franceta Prešerna v Ljubljani, govori ravnateljica Irena Kralj

● **Kakšno je vaše temeljno vodilo pri vpeljevanju otrok v svet umetnosti?**

– Temeljno vodilo je ponuditi umetnost otrokom ob pravem času, na pravem kraju in ustrezno ter jim pustiti, da jo doživljajo brez vnaprejšnjega pojasnjevanja in razlaganja vsebine; to nas ponavadi zapelje, tako da učimo otroke sprejemati svet okrog sebe na način, ki je primeren za nas odrasle.

● **Predstavite, prosimo, vaš poseben oddelek!**

– Oddelek deluje v bloku, v stanovanjski enoti v Župančičevi ulici. Prostorske razmere so tako rekoč idealne, saj ima 24 otrok na voljo skoraj 100 kvadratnih metrov površine. Oddelek vodita dve vzgojiteljici, ena od teh je posebno nadarjena za glasbeno in plesno vzgojo, druga pa za likovno dejavnost.

V delu in življenju oddelka neposredno sodelujejo tudi starši in organizirajo različne dejavnosti.

● **Po kakšnih merilih ste izbrali otroke za ta oddelek?**

– To so otroci, pri katerih so vzgojiteljice opazile veselje, nagnjenje do kulture, in da so bolj uspešni pri eni od estetskih dejavnosti, kot so glasba, ples in likovna dejavnost. Zavedamo se, da ni preprosto odkriti nadarjenega otoka. To je zahtevno strokovno delo, ki obsega razne psihološke preskušnje in številne druge načine zbiranja informacij o otrocih. Prav tako vemo, da nadarjenosti ni mogoče vselej zanesljivo ugotoviti. Prepričani pa smo, da ti otroci prav tako potrebujejo posebne spodbude kot manj sposobni. Če jim starši, vrtec in šola tega niso sposobni zagotoviti, lahko »izgubijo« nadarjenost in se zlijejo v povprečje.

Na podlagi celoletnega nadrobnejšega opazovanja smo torej izbrali otroke, ki so se na omenjenih področjih posebno izkazali. Pri dogovarjanju z njihovimi starši smo le-tim postavili pogoj: da so pripravljeni sodelovati pri izpeljavi programov.

● **Nekateri, tudi na Zavodu RS za šolstvo, pravijo, da je treba za vse predšolske otroke enako skrbeti in jih enako vzgajati. Ali ne gre v vašem primeru za nekakšen elitistični prijem?**

– Ne gre za to. Za vse otroke ni mogoče uresničiti enakega programa kulturno-estetske vzgoje tudi zato, ker ni dovolj osebja. Pri nas smo se odločili zbrati otroke, ki se posebno izkazujejo, predvsem iz praktičnega razloga, ker imamo na Župančičevi velik prostor, to pa je poglavitni pogoj, na primer za plesno dejavnost. Sicer pa je umetnostna vzgoja tako specifična, da je ne moremo kot obogatitveni program ponujati vsem otrokom, ne da bi jih prisiljevali v nekaj, kar jih ne zanima. V umetniški vzgoji, predvsem glasbi in plesu, je sicer mogoče organizirati tako imenovane delavnice, vendar ne za vse otroke nepretrgoma, to pa je za bolj nadarjene otroke potrebno.

● **Lahko kaj več poveste o programu posebnega oddelka?**

– V vsakem trenutku dneva se pojavlja glasba, seveda pa so trenutki skrbno izbrani; to zahteva od vzgojiteljice pretanjen občutek. Tiha in nežna jih zjutraj sprejme, veseli se z njimi dobrega razpoloženja, skuša privabiti nasmeš na žalostne obraze in poseben dan narediti še bolj slovesen. Ljudska ali umetna pesem, instrumentalna in orkestralna glasba, zaigrana v živo ali reproducirana. Otrokom ni neznano

Irena Kralj

tonsko slikanje. Znajo zaznati zvoke in šume v naravi in jih doživeto izraziti. Najbolj jim je pri srcu klavir, ko zazveni pod vzgojiteljicini prsti. Pustimo jih, da glasbo v resnici doživljajo. Kakšna posebna motivacija za plesno in likovno izražanje skorajda ni potrebna. Otroci ne usmerjamo v kulturne dejavnosti, ampak le ponujamo možnosti za kulturno doživljanje. Otroška ustvarjalnost je neizčrpna. Otroci se odlikujejo v raznih improvizacijah, znane predmete znajo uporabiti na nov in nenavaden način.

● **Rekli ste že, da tudi starši sodelujejo v tako imenovanem obogatitvenem programu. V kakšnih oblikah?**

– Enkrat na mesec praznujemo v oddelku rojstne dneve otrok in staršev. Praznovanja so priložnost za medsebojno poznavanje in poglabitev stikov. So izredno prijetna in vsebinsko bogata. Nanje se v vrtcu in doma skrbno pripravljamo. Vsak slavljenec dobi ročno izdelano darilo. Srečanja ob rojstnih dnevih so priložnost, da otroci staršem zaigrajo igrice, zapojejo, zaplešejo in jih pritegnejo v svoje zabavno-družabne in tekmovalne igre. Ponavadi minejo tri ure, kot bi mignili. Starši pa sodelujejo tudi drugače. V tem šolskem letu so organizirali med drugim ogled Cankarjevega doma – tam so igrali na orgle, z vodnikom so si otroci ogledali staro Ljubljano in generalko za balet Labodje jezero, bili so na obisku v tiskarni, Zmajčkovem butik in na Radiu Glas Ljubljane.

V oddelku pa so starši prikazali, kako se pripravljata baletka na predstavo in baletni ples, predstavili so bobne in prikazali izdelovanje pisanic.

● **Kaj pa organizirate za vse otroke, ki obiskujejo vrtec?**

– Kulturo ponujamo vsem otrokom, ki obiskujejo vrtec. Predvsem nas obiskujejo razni kulturniki. Tako smo v tem šolskem letu med drugim imeli uro poezije in uro pravljic za otroke v izpeljavi igralca, glasbene pravljice nam je podal Janez Bitenc, harmoniko pa je predstavil znani harmonikar Milče Stegu; na obisku smo imeli otroške ilustratorje in lutkovne skupine.

Vsako leto povabimo medsečarodeje in pantomimika Andresa Valdesa, ta se je otrokom zelo priljubil. Naše drage gostje se v vsakem letošnjem praznovanju gojenke vzgojiteljske šole, ki se predstavijo z zelo kakovostnim sporedom.

Občasno pripravimo tudi kulturno izmenjavo med vrtci.

● **Kje dobite denar za dodatni program?**

– Za dodatni program nimamo nobenega rednega denarnega vira; pri tem nam pomagajo starši, ki plačajo vstopnino, prispevajo za pripravo razstav in za druge namene. Seveda so to manjši zneski.

TONE ŠTEFANEČ

sporočila

Naknadne razpise

prostih del in nalog učiteljev, vzgojiteljev in drugih delavcev in sodelavcev v vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacijah bomo objavili 24. junija.

Vse druge razpise bomo objavljali še naprej sproti, kot nam jih boste poslali ali pa sporočili po telefonu na št. (061) 315-585.

Ste že naročeni na Prosvetnega delavca?

VIZ ZAGORJE OB SAVI, Kosovelova 12

razpisuje dela in naloge za

GLASBENO ŠOLO ZAGORJE OB SAVI, Cankarjev trg 4

- UČITELJA KLARINETA
- UČITELJA TROBIL
- UČITELJA KITARE
- UČITELJA BALETA

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje po Zakonu o glasbenih šolah. Vsa mesta so razpisana za nedoločen čas, s polnim delovnim časom. Prijave z dokazili o ustrezni izobrazbi pošljite v 10 dneh po objavi razpisa na Glasbeno šolo Zagorje, Cankarjev trg 4. Kandidati bodo obveščeni o izidu razpisa v 15 dneh po izbiri.

GLASBENA ŠOLA SLOVENJ GRADEC

razpisuje prosta dela in naloge

- UČITELJA KLAVIRJA, PRU ali P, za nedoločen čas
 - UČITELJA NAUKA O GLASBI IN KLAVIRJA, P, za nedoločen čas
- Začetek dela je 1. september 1991.

Za učitelja klavirja bo na voljo dvosobno stanovanje. Kandidati naj pošljejo prijave z življenjepisom in dokazila o izpolnjevanju pogojev v 14 dneh po objavi razpisa. *Nepopolnih prijav ne bomo obravnavali.

vrfel, šole in druge vzgojnoizobraževalne organizacije

naročite se

na revijo

SODOBNA

PEDAGOGIKA

To je znanstvena in strokovna revija z več kot stoletno tradicijo. Namenjena je vsem, ki se praktično ali teoretsko ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem.

Revija piše o:

- družinski vzgoji,
- osnovnem šolstvu,
- predšolski vzgoji,
- permanentnem izobraževanju,
- srednjem šolstvu,
- vzgoji v pluralistični družbi,
- in še kaj...
- domski vzgoji,
- specialni pedagogiki,
- izobraževanju odraslih,
- šolstvu pri zamejcih,

Nepreklicno naročamo _____ izvodov revije SODOBNA PEDAGOGIKA. Celoletno naročnino (5 dvojnih števk) 1100 din bomo poravnali po prejemu računa v desetih dneh.

Revijo pošiljajte na naslov (izpolnite s tiskanimi črkami):

Naziv ustanove: _____

Ulica: _____

Kraj s pošto številko: _____

datum: _____

Naročilnico pošljite na naslov:

Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije, Ljubljana, Gosposka 3, tel (061) 221-832

žig in podpis: _____

SLAVISTIČNO DRUŠTVO SLOVENIJE

61000 LJUBLJANA, AŠKERČEVA 12

OBVESTILO

Slavistično društvo Slovenije obvešča člane, da bo tradicionalno tridnevno strokovno slavistično zborovanje v dneh od 3. do 5. oktobra 1991 v Mariboru (Unionska dvorana) in Ljutomeru.

Posvečeno bo spominu Frana Miklošiča (ob 100-letnici smrti) ter glede na njegovo epohalno primerjalnojezikoslovno dejavnost slavistično usmerjeno. Poglavitni temi, ob katerih se bo zvrstilo 18 vsebinsko aktualnih predavanj s področja jezika, književnosti in didaktike pouka materinščine, sta:

- SLOVENSKI JEZIK V STIKU S SLOVENSKIMI JEZIKI IN KNJIŽEVNOSTMI;
- SLOVENSKI JEZIK V STIKU Z NESLOVANSKIMI SOSEDI (književni prevodi, jezikovni učbeniki).

V izhodišču obravnav je tokrat slovenistika v primerjalni osvetlitvi, vidik, ki ostaja v naši stroki neupravičeno zapostavljen.

Organizatorji letošnjega zborovanja so: Slavistično društvo Slovenije, Kulturni forum Maribor in Slavistično društvo Maribor.

Prijave za rezervacije prenočišč sprejema do 20. junija 1991 Kulturni forum Maribor, Univerzitetna knjižnica, Gospejca ulica 10, Maribor. Po tem roku bo moral vsak udeleženec sam poskrbeti za rezervacijo prenočišč v hotelih: Slavija, Turist, Orel, Zamorec, Habakuk-Pohorje.

Kulturni forum Maribor je predvidoma rezerviral v navedenih hotelih 400 prenočišč, ki so slavistom oziroma Forumu do napovedanega datuma na voljo. Prosimo, da s prijavi pohačite.

Prispevek za udeležbo znaša 600 din. Zajema: Spominski zbornik o F. Miklošiču, program in sprotna obvestila. Prispevek za ekskurzijo in gledališko predstavo bo vplačan na mestu.

Udeležence zborovanja (tudi Mariborčane in druge, ki ne potrebujejo prenočišč), prosimo, da nakažejo prispevek na isti naslov (KULTURNI FORUM MARIBOR) na žiro račun: 51800-678-47894, s pripombo: Kotizacija za zborovanje slavistov – do 15. septembra 1991. Izvršilni odbor SDS vljudo prosi vse stanovske kolege, ki se nameravajo zborovanja udeležiti, da upoštevajo navedena navodila organizatorjev, da ne bo neljubih in nepotrebnih organizacijskih zapletov.

Nadaljna obvestila bodo sledila.

S spoštovanjem in pozdravi!

Za Slavistično društvo Slovenije Kulturni forum in SD Maribor: mag. Bernard Rajh, prof. Aleš Arih, Predsednica: dr. Martina Orožen, Tajnica: mag. Irena Orel-Pogačnik Preds. SD Maribor: dr. Zinka Zorko

**CENE
ŠTUPAR**

center za permanentno izobraževanje
Ljubljana, Vojkova 1, tel. 327-244/314-737

Spoštovani ravnatelji in pedagoški vodje

vabimo vas, da se udeležite naše delavnice z naslovom

»UVOD V KREATIVNO VODENJE«, ki bo 6. in 7. junija 1991 potekala v hotelu Bor v Predgradu.

Vsebina delavnice ponuja tele teme:

- Oblikovanje zdrave samozavestne osebnosti
- Načela kreativne komunikacije
- Načela pri vzpostavljanju sistema totalne kvalitete kadrov

Delavnico bo vodila BOJANA FENDE HABULA, svetovalka za razvoj kadrov.

Cena delavnice znaša 2880,00 din. Udeležba v delavnici je omejena. Informacije o delavnici dobite po tel. številki (061) 311-755 ali 314-737.

JEK ELEKTROMECHANIKA
JELOVŠEK ☎ (061) 752-782
Drenov grič 159, 61360 VRHNIKA

POPRAVLJA IN SERVISIRA VSE VRSTE

- grafoskopov
- diaprojektorjev
- episkopov
- mikročitalcev
- kinoprojektorjev 8, 16, 35 mm
- ojačevalnih naprav
- magnetofonov
- gramofonov
- radiokasetofonov
- avtomobilskih radio aparatov
- manjših gospodinskih strojkov

IZDELUJEMO:

- ojačevalne naprave moči 30 W, 60 W, 120 W, 240 W, 400 W
- zvočne bokse moči 40 W, 80 W, 150 W, po naročilu tudi večjih moči z vgrajenimi domačimi ali tujimi zvočniki
- ojačevalne naprave z vgrajenim radiokasetofonom s 100 W izhodom, primerne za ozvočenje tovarniških hal, šol, dvoran in podobno
- mixerje – možnost priključitve 8 ali več mikrofонов
- mixerje za disco klube

VGRAJUJEMO RADIOAPARATE V AVTOMOBILE

IZDELUJEMO ELEKTRONSKA VEZJA

MONTIRAMO IN VZDRŽUJEMO OZVOČENJA

SVETUJEMO PRI DELU Z AV SREDSTVI

VGRAJUJEMO ORIGINALNE REZERVNE DELE

NA ZALOGI IMAMO VEČ VRST PROJEKCIJSKIH ŽARNIC

SVETUJEMO PRI OPREMLJANJU ŠOL IN KABINETOV Z AV SREDSTVI

Za vse informacije in pojasnila pokličite dopoldan od 8.00 – 10.00 in popoldan od 16.00 – 18.00 na telefon: (061) 752-782

Iskra, Vega, Liesegang, Meopta, Ei, RIZ, Grundig, Philips, Montarbo, Dinacord, RCF

SPOROČANJE NA RAZREDNI STOPNJI

Priljubljene in uveljavljene novosti

Ob letošnji razstavi učil je Zavod Republike Slovenije za šolstvo pripravil strokovni posvet o poročanju na razredni stopnji osnovne šole. Tega posveta sva se udeležili z našo ravnateljico. V prvem delu so podali priznani strokovnjaki teoretična izhodišča poročanja na razredni stopnji, v drugem delu, kjer sem sodelovala tudi sama z igrami, pa sem ugotovila, da na naši šoli že dolgo potekajo nekatere novosti, ki so jih predstavile učiteljice različnih šol Slovenije.

Pred nekaj leti je vnesla v naše učiteljske vrste zelo veliko spremeno in motivacije za učno-zgodno delo v 1. in 2. razredu gospa Vida Bukovec, svetovalka Zavoda RS za šolstvo – OE Celje. Na občinskih aktivih in na komisijah za posodabljanje programa smo se seznanjale s strokovno literaturo, praktičnimi napetimi ob hospitacijah, ki smo jih organizirale za učitelje tistih občin Slovenije, kjer še ni bilo posleditve integracije, diferenciranja dela, izdelave in uporabe didaktičnih iger.

Gospa Bukovec je organizirala predavanja, ki so bogatila naše znanje, in s tem omogočila, da prihajajo učenci k pouku sproščeni, vedoželjni in čustveno motivirani za ustvarjanje. Poleg naštetih dejavnikov pa moram poudariti, da je pri vpeljevanju novosti zelo pomembna vsestranska ravnateljjeva podpora. Na naši šoli imamo takšno srečo.

Pred tremi leti sem poskušala v prvem razredu aktivirati učence. Želela sem, da bi si ti pridobili znanje in razvili sposobnosti, spretnosti, navade in druge osebne lastnosti s svojim mišljenjem. Izhajala sem iz praktičnih opazovanj, eksperimentiranj, posvetovanj z ravnateljico in kolegicami iz paralelke. Brez miselnega sodelovanja ni pravega spoznanja stvarnosti. Otroci te starosti izražajo potrebo po gibanju, sedenju jih utruja. Učilnica je urejena estetsko, inventar je razpostavljen tako, da posamezni koticiki omogočajo in spodbujajo razvijanje različnih interesnih dejavnosti učencev. Pouk temelji na dogovarjanju

z učenci o vsem, kar se bo delalo. Po opravljenem delu sledita izpeljava in vrednotenje opravljenega dela. Pri tem skupaj ocenjujemo dejavnosti učencev, poudarimo pozitivne dosežke in oblikujemo sklepe. Učenci sami predlagajo načine dela. Vse učiteljice prvih in drugih razredov se zavzemamo za integrativni prijem. Temelj za vsebinsko integracijo so teme iz spoznavanja

vtisih, dramatizirajo.

Sočasno sem začela sistematično vpeljevati raziskovalne naloge, da bi pri posameznih učencih premostila te težave: pomanjkljivo ustno izražanje, grafomotorične težave, nesamostojnost, slabše opazovanje in slabše razvite delovne navade. Učilnico večkrat spremenimo v igralnico, knjižnico, gledališko, koncertno dvorano, razstaveni prostor ipd.

Ivan Zajec: Kozakove sanje, bron, 1903

narave in družbe, na te pa se vežejo vsebine drugih področij. Spodbujam vprašanja učencev, motiviram in razvijam njihovo radovednost. Učenci postavljajo vprašanja sami, odgovarjajo jim drugi ali pa poiščejo odgovore sami v literaturi. Pri pouku razvijam zaupanje v učenceve moči in spodbujam učence, naj poiščejo odgovore sami.

Njihovo čustveno življenje bogatim s pripovedovanjem zgodb. Potem jim dam možnost, da nekatere izrazijo svoje doživljanje. Z različnimi oblikami izražanja lahko zgodbo narišejo, glasbeno spremljajo, obnovijo po svojih

Pouk poteka v naravi, gledamo diafilme, videokasete, obiskujemo lovce, čebelarje, kmetije, trgovine, knjižnice in še kaj. Spodbujam jih k ustanavljanju lastnih knjižnic in opazovanju. Učenci opisujejo in določajo bistvena znamenja, podobnosti in razlike. Vsak dan ali teden zapisujemo vprašanja v zvezi z učno snovjo ali aktualnimi dogajanja. Učenci iščejo odgovore v šolski ali domači knjižnici, pri starših, vrstnikih, starejših sošolcih, strokovnjakih. Vestno delajo naloge v obliki slikanic, knjižnic, plakatov in prospektov. Besedilo opremijo s slikami, z risbami,

dopisniki poročajo

miselnimi vzorci, grafikoni. Pri urah spoznavanje narave in družbe poročajo o celotnem delu. Vsak teden pripravimo razstavo raziskovalnih izdelkov, pri odprtju pa sodelujejo učenci s kulturnim sporedom; ob tem ne manjka pohval, ploskanja, »prireditve« se udeležijo tudi ravnateljica in druge kolegice.

Pri takšnem delu ugotavljamo, da učenci kažejo izredno nagnjenost do zbiranja raznega gradiva. Zbirke jih spodbujajo k opazovanju, primerjanju in spopolnjevanju, razvija se izredno zanimanje za opazovanje narave in tehnične izsledke. Učenci si pridobijo jasnejše, vsebinsko bogatejše predstave in pojme, si raz-

vijajo individualne sposobnosti, izboljšajo ustno izražanje, branje, pisanje in so najbolj vestni obiskovalci knjižnice na šoli. Ustno snov si trajneje zapomnijo in se radi začno samostojno učiti.

Te novosti so se uveljavile že v paralelki in se s poglobljeno vsebino nadaljujejo tudi v drugih razredih in v višjih. Učiteljice pravijo, da so zelo uporabne in tako potrjujejo moje ugotovitve. Vpeljemo tudi projektno delo na nižji in višji stopnji. Tu pa se izrazi skupinsko delo vseh učiteljev.

VIDA NARAKS

Osnovna šola bratov Juhart Šempeter v Savinjski dolini

OSNOVNA ŠOLA LOUISA ADAMIČA GROSUPLJE

Fakultativni pouk nemškega jezika

Pred štirimi leti sem na Osnovni šoli Louisa Adamiča začela poučevati nemški jezik fakultativno – v tečaju za učence nižje in višje stopnje. Prvo šolsko leto je bilo v njem le 34 učencev, letos pa jih imamo že 105. Ti učenci so razdeljeni v pet skupin. Tako smo ugodili željam učencev in njihovih staršev, ki so želeli, da se njihov otrok poleg angleščine uči še nemščino. Želela pa sem tudi nekoliko poudariti vlogo in pomen že kar zapostavljenega nemškega jezika v osnovni šoli.

Moje izkušnje kažejo, da je zgodnje učenje drugega tujega jezika izredno pomembno za vsestransko izobraževanje mladega človeka. Pri tem moram poudariti, da se oba tuja jezika »ne mešata«, čeprav imamo na naši šoli kot prvi tuji jezik angleščino.

Z učenci si prizadevamo, da bi se naučili čim bolj sproščeno komunicirati v nemščini. Spodbujam jih k samostojnemu in popolnejšemu povezovanju znanja v novih okoliščinah in z dramatizacijo nekaterih okoliščin v vsakdanjem življenju navajam k sproščeni izražanju v nemš-

čini. Kot okvir nam rabi srečanje otrok na otroškem festivalu, kjer so učenci, ki se šele začnajo učiti jezika, med seboj spoznavajo, opisujejo dom, družino, sebe in konjčke. Učenci, ki obiskujejo fakultativni pouk drugo leto, že nastopajo v določenih vlogah in okoliščinah, kot je obisk pri zdravniku, telefonski pogovor bolnega dečka s starši, nakupujejo v papirnici in trgovini z oblačili. Učenci, ki se učijo nemščino že četrto šolsko leto, v pogovoru drug z drugim opisujejo svoje počitniške doživljanje.

Vsi sodelujejo tudi pri pripravi in oblikovanju šolskega glasila v nemščini. Letos smo v povezavi s tistimi, ki se v četrtem razredu učijo angleščino, izdali skupno glasilo Schlaukopf-Smarty, ki je deloma napisano v nemškem in angleškem jeziku. Vsako leto pripravimo tudi odprte ure za starše.

Mislím, da bi morali takšno delo nadaljevati, saj učenci radi hodijo k fakultativnemu pouku, navdušeno sodelujejo, vsi skupaj pa doživimo veliko prijetnih ur pri učenju nemščine.

JELKA GROS

FILMSKA VZGOJA – MALO DRUGAČE

Kulturne počitnice Pulj 1991

Odločili smo se ponuditi pridobivanje znanja o filmu na nekoliko drugačen način. Letošnji filmski festival v Pulju bo drugačen od dosedanjih. Organiziran bo z drugačnim namenom in prijemom, kot smo ga bili vajeni preteklih letih. Predvsem to ne bo več pregled jugoslovanske proizvodnje, temveč pogled v izbor filmov letošnje proizvodnje po republikah in tujih filmov, ki predstavljajo najnovejša svetovna filmska gibanja. Sam puljski festival se vrača na nekdanji, že ustaljeni čas: od 26. julija do 2. avgusta. V areni, tej svetovni atrakciji in največjem odprtem kinu na svetu, bodo premierno prikazani le spektakularni filmi svetovne proizvodnje, ki so jih odkupili naši distributerji ali pa so filmi na listah za odkup. Filmi z umetniškimi težnjami domače in svetovne proizvodnje bodo prikazani v kinodvoranih. Tako kot prejšnja leta so producentom in distributerjem na voljo dvorana Istarskega kazališta, kjer je tudi festivalski center, dvorana Doma kina in kina Beograd ter Zagreb. Filmska informacija letošnjega festivala bo tako presegla jugoslovanski okvir in omogočila vpogled v manj ali bolj znane kinematografije in naše primerjave z njimi.

Glede na takšno zasnovano festivala smo se odločili, da vsem, ki se pokličejo ali ljubiteljsko ukvarjajo s kulturno vzgojo, zlasti s filmsko, ponudimo udeležbo na puljskem filmskem festivalu. To naj bi bile nekakšne »kulturne počitnice« za filmske ljubitelje in ljubitelje filma. Ti naj bi imeli možnost ob festivalu videti filme v kinodvoranah in areni, vsak udeleženec bi dobil katalog festivala, vsem pa na voljo vsakodnevni bilteni, poleg pogleda filmov se lahko vsi, ki jih to zanima, udeležijo tiskovnih konferenc in pogovorov s filmskimi ustvarjalci – te pa bi povabili tudi na posebne pogovore o njihovih filmih, ki bi bili namenjeni samo slovenskim udeležencem kulturnih počitnic v Pulju.

Pedagoški vodja kulturnih počitnic Pulj 1991 je prof. Mirjana Borčić. Počitnice bo organiziral dolgoletni udeleženec puljskih filmskih fe-

stivalov in sopotnik te najstarejše jugoslovanske filmske prireditve Milan Ljubić.

In kaj ponujamo?

Nametilni v paviljonih na Verudeli v eno- in dvoposteljnih sobah, polovični penzion (mogoče je tudi polni penzion), povezava s središčem Pulja je mogoča z redno linijo mestnega potniškega prometa ali s festivalnim avtobusom, katerega vozni red je prirejen festivalnim potrebam (projekcijam filmov, sestankom idr.). Priznamo, da smo najprej želeli ponuditi udeležencem čim več. Prepričani, da gre ljubezen – tudi do filma – skozi želodec, smo imeli v mislih za vse udeležence polni penzion. Nato smo se zamislili: poletje, morje, sonce, kopanje, vročina, potem pa še filmi, pogovori, projekcije v areni pozno v noč, pa še posedenje ob kozarcu mrzle pijače, tiskovne konference, in pogovori z avtorji pa so že po

tradiciji okrog poldneva... Koliko obveznosti na kupu! In to naj bi bile počitnice, pa čeprav kulturne? Pa smo se odločili: kosilo puščamo kot možnost, ne pa kot obveznost. Ogledi filmov se začnejo ob 9. uri, iz izkušnj prejšnjih let sta bila dopoldan na ogled v festivalskem centru dva celovečerna igrana filma, popoldan, ob 16. uri tudi dva in zvečer ob 21.30 v areni še dva. Šest filmov na dan ni ravno malo, a za tolažbo povejmo, da vsega res ni treba zmerja videti. Skupaj si lahko naredimo program, ki bo vseboval najnujnejše, o istem največ pa naj odloča vsak sam. Udeležencem »kulturnih počitnic« bo na voljo v sporazumno dogovorjenem dnevnem roku še manjša dvorana ali salon za pogovore; ta bo v sklopu hotelskega naselja, kjer se bomo lahko sestajali in si izmenjali mnenja, stališča, izkušnje ali pa se pogovarjali z ustvarjalci filmov.

Ker se vse začne in konča pri denarju, se tudi mi lotimo te plati. Nametilni v prehrano stane na osebo 494.-din na dan. Če se bodo udeleženci odločili za polovični penzion, se kosilo odšteje in je znesek nižji. Vstopnice za tri predstave na dan, dopoldansko, popoldansko in večerno ter dnevni bilten znašajo za vsakega udeleženca na dan din 500.- (3 x 150.- + 50.- za bilten).

Katalog festivala in prepusnica za tiskovne konference in gibanje v festivalskem središču, dostop do službenih prostorov festivala – din 500.- (za ves čas festivala). Prispevek za stroške organizacije, udeležencev pogovorov in strokovnega vodenja, stroškov dvorane za pogovore in druge

storitve, ki so na voljo udeležencem kulturnih počitnic, je na osebo 1.000 din.

In tako, kakor koli obrnemo, znaša seštevek vseh stroškov na osebo za ves teden 9.500 din, od tega nametilni v prehrano in turistično takso 4.000 din, vstopnice in bilteni prav tako 4.000, katalog, prepusnice in razni drugi stroški 1.500, skupaj torej 9.500 din. Ali po srednjem tečaju na dan izida tega Prosvetnega delavca 730 DEM. Tako je pač: kultura očitno ni več poceni in kulturne počitnice so navidez dražje od navadnih. A samo na videz! Praksa kaže, da če teden dni letujemo za 4.000 din, jih še toliko zapravimo zraven. V našem primeru je to »zapravljanje« usmerjeno, skoraj kot izobraževanje... Kaj hočemo, udeležba na filmskih festivalih nikjer na svetu ni poceni. A zato so na enem mestu zbrane vse informacije, ki so bistvene in sodozdružljive v filmskem življenju prihodnjega leta dni, tja do naslednjega Pulja.

Potnih stroškov nismo vračunali. Vzrok je preprost: kdo ve, kje bodo posamezni udeleženci in od kod jo bodo mahnil v Pulj? Zato naj vsak poskrbi za svoj prevoz. (Morda pa bo tudi nekaj takšnih, ki bodo letovali v okolici Pulja ali kar tam?)

Kako zapreti finančno konstrukcijo?

Dnevnic je trenutno po sindikali listi 457 din. Če imajo na vaši šoli razumevanje za takšno akcijo in če ravnateljstvo nameni 10 dnevnic (8 dni bivanja ter po 1 dan za odhod in 1 dan za vrnitev) je to že 4.570 din. Filmska vzgoja je področje, ki ne rabi samo šoli, učencem, pouku... Kori-

sti tudi kinu, njegovi izbiri sporeda, morda boste pomagali organizirati filmsko gledališče v svojem kraju ali boste s svojimi dijaki postali če ne redni vsaj občasni obiskovalec kina. In s svojimi nasveti utegnete pomagati tudi bližnjemu videoklubu. Morda bi tudi ti dve ustanovi pomagali sofinancirati del stroškov? Navsezadnje – knjižnice imajo marsikje tudi video-odele. Mar res ne potrebujete pomoči in sodelovanja mogočih prihodnjih odjemalcev? Subjekt je treba povezati, in če vsak od njih prispeva samo del stroškov, se to utegne poznati njemu malo, vam pa veliko. In navsezadnje, saj ne gre samo za denar! Gre za to, da spoznamo, da kulturna vzgoja, in znotraj nje filmska, ni samo zaradi šole, zaradi učencev ali učiteljev... Je zaradi življenja, zaradi zrelejšega in odgovornejšega dojemanja filma, v kinu, potem videja, na televiziji...

Prehajamo na nov način dela in financiranja znanja. Vse bolj in bolj

se sami šolamo, učimo, nosimo stroške pridobivanja znanja... Zato smo neumni, če bomo to znanje razdaljali tja v en dan. Znanje je treba prodajati! In prodaja ga lahko le tisti, ki ga ima! A to je tema, o kateri se lahko pogovarjamo na srečanju v Pulju ali na kakem seminarju. Prva tovrstna učna ura je brezplačna – druga nič več!

Kulturne počitnice v Pulju bodo organizirane pod pogojem, da se prijavi najmanj 20 interesentov.

Prijave zbiramo do 20. junija na naslovu:

INFOMEDIJA 3 FILMING, 61000 LJUBLJANA, Pod jelšami 40 ali

PROSVETNI DELAVEC, 61000 LJUBLJANA, Poljanski nasip 28

Kotizacijo v višini din 9.500 je treba plačati do 5. julija 1991 na račun 50101-603-47462 (sklic na št. 01) – Namen nakazila: KULTURNE POČITNICE PULJ 1991.

PRIJAVA ZA KULTURNE POČITNICE PULJ 1991

Podpisani(a): _____ Rojen(a) _____

Stanujoč v: _____

Zaposlen: _____

se prijavljam za KULTURNE POČITNICE PULJ 1991 v času od 26. 7. do 2. 8. 1991. Želim imeti polovični penzion / polni penzion. (Neustrezno prečrtajte). Kotizacijo v višini 9.500 din bom poravnal(a) do 5. 7. 1991 na žiro račun št.: 50101-603-47462 (sklic na št. 01) Namen plačila: Kulturne počitnice Pulj 1991.

Strinjam se, da ta prijava ni veljavna, če ne bom pravočasno poravnal(a) kotizacije.

Kraj in datum _____ Podpis: _____

Apple Macintosh dostopen šolstvu! (Končno!)

Po vsem svetu so računalniki Apple® Macintosh™ v mnogih učilnicah, fakultetah, akademijah, v profesorskih in učiteljskih kabinetih, uporabljajo jih številni učenci in študentje.

Vprašali smo se, zakaj ni tako tudi pri nas, ker...

...vsi se strinjajo, da je uporaba računalnika Apple Macintosh enostavnejša od uporabe kateregakoli drugega računalnika...

...vsem je všeč njegova izredna prilagodljivost...

...in vsem ustreza enostavnost, s katero se Macintosh vključuje v vsako okolje.

To, nad čemer so se nam vedno pritoževali, je bila cena.

Upoštevali smo vaše pritožbe in se odločili ponuditi našemu šolstvu enkratno priložnost za nakup računalnika Apple Macintosh LC z barvnim monitorjem 12" (v 256 barvah) za 2990 USD.

Macintosh LC ima procesor Motorola 68020/16 MHz, 2 MB RAM, 40 MB trdi disk, operacijski sistem in procesor podatkov.

Pomaga učiteljem in profesorjem pri pripravi učnih načrtov in predavanj, testov, šolskih nalog, spremljanju dela dijakov in študentov.

Pomaga dijaku in študentom pri obvladovanju najtežjega učnega gradiva tako, da postane učenje dinamičnejše, zanimivejše in hitrejše.

Če ste kadarkoli sanjali o dosegljivem računalniku Apple Macintosh, je sedaj priložnost, da sanje uresničite. Vsekakor boste lahko programsko podporo, ki jo uporabljate na vašem računalniku Apple IIe, uporabljali tudi na računalniku Macintosh LC.

*Dinarsko ali devizno plačilo, vsi stroški so vključeni. Ponujena cena velja samo za izobraževalne ustanove, učitelje in profesorje, dijake in študente, in sicer od 1. maja do 30. junija 1991.

Apple Macintosh. Vaša priložnost, da postanete najboljši!

AppleCenter™

MacAda d. d., Ljubljana, Parmova 41,
telefon 061/32 35 85, 061/32 98 77,
telefaks 061/32 88 87

JABOLKO d. o. o., Ljubljana, Gosposka 18,
telefon 061/21 93 33
telefaks 061/21 12 62

Apple in Apple logo sta zaščitna znaka firme Apple Computer.